

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 20 (279) ЛИСТОПАД

2013

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 20 (279) листопад 2013

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 2 від 27 вересня 2013 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступники головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Бур'ян М. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.,**

доктор педагогічних наук, професор **Горошкіна О. М.,**

доктор сільськогосподарських наук, професор **Конопля М. І.,**

доктор філологічних наук, професор **Синельникова Л. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії „Педагогічні науки”:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.,**

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Докучаєва В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Максименко Г. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Ротерс Т. Т.,**

доктор педагогічних наук, професор **Сташевська І. О.**

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чернуха Н. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чиж О. Н.**

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів „Список використаної літератури і примітки” (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

ЗМІСТ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В КІБЕРПРОСТОРІ

1. **Бондаренко Т. В.** Вплив інформаційних технологій на особистість як засіб підвищення ефективності навчання..... 5
2. **Давискіба О. В.** Основні підходи до адаптації процесу оцінювання професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій в системі дистанційного навчання 12
3. **Кадемія М. Ю.** Шлях від веб-квеста до блог-квеста 19
4. **Кириленко В. В., Кириленко Н. М.** Психолого-педагогічні особливості організації ігрової діяльності в інформаційному просторі вищого навчального закладу 25
5. **Кутепова Л. М.** Використання інформаційних технологій для діагностики якості навчання студентів вищих навчальних закладів 31
6. **Монастирна Г. В.** Підготовка до професійної діяльності майбутніх інженерів-програмістів засобами інтелектуальних інформаційних технологій 37
7. **Тарнопольский О. Б., Корнева З. М.** Компьютерная поддержка курса преподавания английского языка для специальных целей в конструктивистском смешанном обучении на первом курсе неязыковых вузов 42
8. **Шевчук О. Б.** Дидактичні можливості інформаційних експертних систем у професійній підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку 50

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ТА КЕРУВАННІ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ

9. **Герлянд Т. М.** Інтегрований підхід до використання інформаційних технологій у процесі загальноосвітньої підготовки закладів професійно-технічної освіти 57
10. **Дідух Л. І.** Формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців державної служби України з надзвичайних ситуацій 61
11. **Зюков М. Е.** Обучение высшей математике с использованием Microsoft Mathematics 67
12. **Каплаушенко А. Г., Авраменко А. И., Пряхин О. Р.** Внедрение информационных и коммуникационных технологий на кафедре физической и коллоидной химии ЗГМУ 73

13.	Кравченко В. И. Использование информационного моделирования для совершенствования профессиональной подготовки бакалавра компьютерных наук	79
14.	Крошка С. А., Ляшенко В. В. Використання засобів медіаосвіти у соціально-гуманітарній роботі Лисичанського педагогічного коледжу	85
15.	Петренко С. І. До питання про роль ІКТ-компетентності в педагогічній практиці сучасного вчителя	90
16.	Погребняк Н. М. Особливості підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах Німеччини	95
17.	Ростока М. Л. Аналіз практичного стану формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.....	102
18.	Слатвінська О. А. Застосування інноваційних педагогічних технологій в програмах формування екологічної компетентності учнів птнз	109
19.	Шахова Н. В. Студенческая научная конференция как вид учебного занятия	116

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

20	Анад Али Шахейд Формирование ценностного отношения к художественному искусству у будущих учителей изобразительного искусства.....	122
21	Юсеф Ю. В. Використання професійно-орієнтованих тренінгів у процесі підвищення рівня комунікативної культури майбутніх лікарів.....	127
	Відомості про авторів	133

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В КІБЕРПРОСТОРИ

УДК 378.014.6:378.091.33-028.22

Т. В. Бондаренко

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОСОБИСТІТЬ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. ХХІ століття позначене переходом до інформаційного суспільства, в якому головною рушійною силою є інформація та знання. Спрямованість вищої освіти України до європейського освітнього простору вимагає мобільності майбутніх фахівців, уміння знаходити і користуватися інформацією, ефективно опрацьовувати та засвоювати великий обсяг навчального матеріалу. У зв'язку з цим важливого значення набуває розробка і вивчення інформаційних технологій навчання як засобу підвищення ефективності освітнього процесу, впливу на розвиток потенціалу того, хто навчається, на основі його індивідуальних особливостей.

Аналіз досліджень та публікацій. На сьогодні технічні галузі науки накопичили значний досвід з розробки алгоритмів, методів, моделей, що використовуються інформаційними та комунікаційними технологіями. Розробляються підходи адаптації користувачів до взаємодії з комп'ютером, визначаються індивідуальні здібності користувачів до комп'ютерного навчання, розробляються автоматизовані педагогічні навчальні системи (Л. Радванська, І. Зянчуріна, О. Меньяйленко). Інтерактивність, використання мультимедіа, зворотний зв'язок – суттєві переваги цих технологій. В роботах дослідників А. Єршова, А. Кайміна, В. Монахова та ін. розглянуто дидактичні та методичні проблеми застосування інформаційних технологій у навчанні. Використання інформаційних технологій для підвищення ефективності навчально-виховного процесу досліджували Б. Гершунський, Ю. Машбиць, М. Смульсон, А. Кузнецов та ін. Значна кількість розвідок присвячена психолого-педагогічному обґрунтуванню інформатизації навчання (А. Берг, В. Беспалько, Ю. Жук, Н. Тализіна, та ін.).

Теоретичний аналіз наукових праць показав, що незважаючи на активне впровадження інформаційних технологій в освіту, проблема розробки механізмів їх адаптації, визначення впливу на особистісні якості того, хто навчається, натеper не вирішена. Це робить актуальним дослідження в цьому напрямку.

Постановка завдання. Метою роботи є проаналізувати сучасні доробки інформаційних технологій у сфері дослідження особистості та їх впливу на неї.

Виклад основного матеріалу. Одним з шляхів підвищення ефективності професійної підготовки фахівців є адаптація навчального матеріалу як до вхідних знань, так і до особистісних якостей того, хто навчається.

Педагогічні та психологічні дослідження доводять, що для ефективного розвитку особистості потрібна методика представлення навчального матеріалу, яка сприятиме розвитку мислення і пізнавальної активності, забезпечуватиме індивідуальну траєкторію навчання (наприклад, з урахуванням репрезентативної системи студента, його типу тощо). Особливу роль в організації ефективного навчального процесу відіграє оцінювання успішності засвоєння матеріалу. Слід зазначити, що при оцінці рівня засвоєння знань викладач, крім об'єктивних факторів, також бере до уваги і суб'єктивні (симпатії чи антипатії). Суб'єктивна оцінка присутня завжди, хоча в більшості випадків вона може бути підсвідомою. З іншої сторони студент може сприймати об'єктивну (незадовільну) оцінку з погляду свого суб'єктивного відношення до викладача. Коли студент має можливість оцінювати сам рівень засвоєння матеріалу і якість своєї підготовленості по визначеному розділу знань, то суб'єктивних факторів просто немає. Тому, якщо оцінку виставляє «непідвласний емоціям» комп'ютер, то вона (оцінка) завжди сприймається як об'єктивна [1].

Виходячи з того, що інформаційно-комунікаційні технології трансформують, форми взаємодії та обміну ресурсами учасників освітнього процесу, їх роль та функції у ньому, розробляються нові цілі та шляхи їх досягнення [2]. Відчутнішим стає усвідомлення того, що процеси набуття і подання знань виходять на перший план при розгляді освітнього процесу як єдиної системи.

На думку В. Бикова інформаційно-комунікаційні технології навчання значно ефективніше розвивають і примножують природні задатки і здібності людини. Використання цих технологій у процесі навчання створює додаткові умови і спричинює появу нових цілей та оновлення змісту освіти, забезпечує для кожного студента формування і розвиток його власної освітньої траєкторії» [3].

Французький науковець Шоминот Ж. (Chauminot G.) [4], спираючись на отримані результати експериментальних досліджень, стверджує, що завдяки мультимедійним програмам студент може працювати у своєму ритмі та відповідно до своїх потреб. Автор доводить, що мультимедійні навчальні програми дозволяють покращити розуміння запропонованих матеріалів та підвищити мотивацію до навчання.

У роботі [5] Г. Чередніченко наголошує, що мультимедійні засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюючи «віртуальну реальність» справжнього спілкування. Доведено, що застосування мультимедійних

матеріалів та комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків.

На думку С. Гончаренка, інформаційні технології дозволяють тому, хто навчається: 1) спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе середовища (графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео та ін.); 2) надають користувачеві різні види інформації (текст, зображення, анімація; аудіо коментарі; цифрове відео та ін.) [6].

Сучасні редактори комп'ютерної графіки, системи інтерактивної графіки та анімації, мови програмування і середовища розробки, flash-технології, мови розмітки гіпертексту, технології створення презентацій, мультимедіа та інформаційні технології дозволяють посилити моделюючий аспект візуалізації. Різноманітність програмних засобів відкриває принципово нові можливості представлення візуальної інформації. Керування її формою, розмірами та іншими параметрами створюють належні умови для підвищення рівня розуміння навчального матеріалу, сприяють розвитку візуального мислення особистості.

Переважає використання графічного інтерфейсу робить актуальним дослідження впливу кольору на пізнавальний процес того, хто навчається. Емпіричні спостереження показують, що різноманітні кольорові гамми по-різному впливають на людину: можуть або заважати, або сприяти розумовій діяльності. Вчені стверджують, що кольори мають хвильову енергетичну природу (частіше несвідомо сприймаються людиною), здійснюють психофізичний і енергетичний вплив на особистість. Вони характеризуються наступним чином: теплі (червоний, жовтий) і холодні (блакитний, синій, фіолетовий), активні (теплі) і пасивні (холодні), важкі (темні) і м'які (світлі), попереджувальні (червоний, жовтий, зелений). Теплі – це основні кольори, вони посилюють фізіологічні процеси в організмі, збуджують і піднімають настрої, збільшують м'язову активність. Холодні кольори сповільнюють фізіологічні процеси, заспокоюють і навіть пригнічують психіку. Тривале сприйняття схожих за відтінком кольорів призводить до кольорової втоми. Найменше втомлюють жовто-зелені і зелені кольори. Вони відносно нейтральні за психофізіологічним впливом на людину. Психологічного впливу на людину надають не тільки окремі кольори, але і сполучення кольорів, їх розташування у просторі. Наприклад, червоний колір збуджує, а зелений заспокоює. Але при рівномірному розташуванні вони повністю врівноважуються. Психофізіологічний вплив кольору в значній мірі залежить від: насиченості, розміру, напрямку та ін. Колір розташований по вертикалі сприймається легким, по діагоналі – динамічним, по горизонталі – стійким. Сполучення кольорів, де знизу дані темні кольори, а зверху – світлі, викликає стабільне враження. Навпаки, буде враження нестійкості. [7; 8].

Таким чином, у процесі розробки способів представлення навчального матеріалу, графічного інтерфейсу адаптивних

інформаційних систем необхідно враховувати вплив кольору на підсвідомість людини, а отже і на її когнітивні здібності.

Наступним важливим аспектом візуального впливу є представлення інформації, розміщення навчального матеріалу на моніторі комп'ютеру. Для оптимізації вивчення інформації на екрані використовують логічні наголоси, спрямовані на зосередження уваги того, хто навчається, на певному об'єкті. Психологічна дія логічних наголосів пов'язана зі зменшенням часу зорового пошуку і фіксації зору на головному об'єкті. Для створення логічних наголосів головний об'єкт виділяється більш яскравим насиченим кольором, розміром шрифту, flash-анімацією та ін. Якщо логічний наголос відсутній, то порядок вивчення інформації залежить від її розташування на екрані. На думку дослідників, головну роль у сприйнятті розміщеної інформації на комп'ютері відіграє центральна точка монітору. [9]. Той, хто навчається, спочатку сприймає блок, який територіально захоплює центр екрану, а потім решту повідомлень. Якщо інформаційні блоки займають однакову площу, залишаючи центр екрану порожнім, то послідовність їх вивчення чітко не визначена. Таке розміщення блоків розпорошує увагу, заважає сконцентруватися. Негативно впливає на розумовий процес і наявність фонових малюнків – чим яскравіше зображення, тим складніше тому, хто навчається, зосередити увагу, знижується швидкість обробки інформації, збільшується час запам'ятовування.

Важливого значення в адаптивних інформаційних технологіях навчання набуває розміщення навчальної інформації (тексту, графіки, flash-об'єктів тощо) на моніторі для підвищення ефективності освітнього пресу.

Ключовим елементом розвитку інформаційних систем навчання є розробка механізмів, дія яких спрямована на усунення психофізичного перевантаження того, хто навчається. Зокрема, потребує нагального вирішення проблема зорової втоми при роботі з навчальною інформацією. На сьогоднішній день існує певна кількість програмних продуктів, які відстежують час роботи і створюють належні умови роботи з комп'ютером: *anti-eyestrain* (слідкує за режимом роботи користувача, нагадує про необхідність зробити перерву, надає вправи для очей); *chronocontrol* (примушує користувача своєчасно робити перерви; на час відпочинку програма повністю блокує роботу комп'ютеру); *eye corrector* (пропонує синтез ефекту SIRDS-картинок і вправ, спрямованих на розслаблення, покращення кровообігу, зміцнення м'язів очей за методом М. Норбекова); *eyeloveu* (визначає час роботи за комп'ютером, відстежуючи рухи миші, дії за клавіатурою і нагадує про необхідність перерви); *eyes relaxing and focusing* (містить показ певних динамічних графічних зображень, побудованих на основі Кемпбелл-ефекту; запускається автоматично через певний проміжок часу); *safe eyes* (спрямована на зняття напруження очей, розроблена на основі методики англійського нейрофізика Ф. Кемпбелла – підвищення зорових функцій

при демонстрації певних геометричних зображень); *workrave* (регулярно нагадує про необхідність перерви у роботі; у випадку ігнорування рекомендацій, програма блокує роботу комп'ютеру); *eyedefende* (запобігає виникненню комп'ютерного зорового синдрому, видає набір вправ для зняття втоми очей).

Враховуючи збільшення напруги на очі, що викликає довгострокова робота на комп'ютері, доцільно включати в адаптивні інформацій технології навчання блок аналізу зорових функцій та програми, що запобігатимуть їх перевантаженню.

На думку вчених, ефективним механізмом успішного навчання виступають емоції. Як зазначив Л. Виготський, емоції здатні спонукати організм до активності, здійснюючи диктатуру поведінки [10]. У той же час науково-технічний розвиток поступово нівелює емоційну складову людства. Інтенсивна розумова діяльність, нервово-емоційна напруженість, тривожність можуть привести до перенапруження психофізіологічних систем організму, що спричиняє нервово-психічну перевтому і, як наслідок, деформацію особистісних якостей людини.

Одним з важливих факторів, що зумовлюють позитивний емоційний стан, є музика. Вчені зазначають, що музика сприймається тією частиною мозку, яка відповідає за такі автоматичні функції тіла, як дихання, серцебиття. Це ствердження доводить, на якому глибокому рівні музика сприймається людиною, фактично стимулює розум на ефективну роботу. С. Нечай підкреслює, що сприйняття спеціально підібраної музики покращує короточасну пам'ять, підвищує показники вербального і невербального інтелекту. У результаті музичного впливу підвищується чутливість не тільки слухового, але й зорового аналізаторів, в цілому оптимізуються функції мозку, поліпшується регуляція довільних рухів, прискорюється переробка інформації, підвищується розумова працездатність [11]. У роботі [12] зауважується, що властивості мозку і пам'яті покращуються, коли той, хто навчається перебуває у оптимальному функціональному стані. Аби занурити мозок у стан, який характеризується високою ступеню засвоєння нової інформації, дослідники пропонують використовувати звучання спокійної музики. Для ефективного запам'ятовування важливих блоків інформації доцільно використовувати звуковий супровід (звуковий удар): певна фраза, звуковий ряд, звуковий сигнал та ін.

Американський психіатр Дж. Даймонд (John Diamond) дослідив вплив різних видів і жанрів музики на людей і з'ясував, що класична і фольклорна музика, традиційний джаз і ранній рок-н-рол здійснюють позитивний психофізіологічний вплив на піддослідних; «важкий рок», «металічний рок» порушують психофізіологічний ритм організму, спричиняють прояви агресивності та інші негативні емоції [13].

У Національному інституті переливання крові (Франція) під час операцій лунає музика, яка підібрана у відповідності до її фізіологічної дії на організм хворого, його індивідуальними особливостями і

характером захворювання. Повільні мелодії Баха, Генделя, Корелі дають почуття стабільності, спокою, безпеки, сприяють інтелектуальній роботі. Найбільш корисною для здоров'я фахівці вважають музику Моцарта. Його твори універсальні: їх рекомендують для зняття стресу, ефективного засвоєння навчального матеріалу тощо. А ось увертюра Петра Чайковського з балету «Лускунчик», джазова музика допомагають підбадьоритися, відчутти прилив енергії.

Як показали наукові розвідки, доречне, педагогічно обгрунтоване використання музики сприяє поліпшенню пам'яті, психологічній рівновазі, усуненню емоційного перевантаження, зменшує час на відтворення інформації тощо.

На сучасному етапі дослідження впливів використання інформаційних технологій на особистість під час навчання розглядається не як побічний, а як прямий результат наукового розвитку. Тому створюючи інформаційні системи навчання потрібно значну увагу приділяти добору і розробці їх складових з точки зору психолого-фізіологічного впливу на того, хто навчається.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Теоретичний аналіз наукових праць показав, що незважаючи на активне впровадження інформаційних технологій в освіту, проблема розробки механізмів їх адаптації, визначення впливу на особистісні якості того, хто навчається, натеper не вирішена.

2. Встановлено, що у процесі розробки графічного інтерфейсу адаптивних інформаційних систем необхідно враховувати впливи кольору на когнітивні здібності особистості, способи представлення навчального матеріалу на моніторі комп'ютера.

3. Доведено, що з метою попередження зорової втоми доцільно включати в адаптивні інформаційні технології навчання блок аналізу зорових функцій та програми, що запобігатимуть їх перевантаженню.

4. Показано, що використання музики сприяє поліпшенню пам'яті, актуалізації процесу мислення, психологічній рівновазі, зменшує час на відтворення інформації та подібне, що позитивно впливає на емоційний стан та психолого-фізіологічні характеристики студентів, що дозволяє підвищити рівень навчання.

5. Перспективним напрямом роботи є розробка методів та засобів на основі інформаційних технологій, що оцінюватимуть стан студента під час навчання, сприятимуть його покращенню з метою підвищення ефективності процесу освіти.

Список використаної літератури

- 1. Кабак В.В.** Комп'ютерне навчання як засіб впровадження особистісно-орієнтованих розвиваючих технологій / В.В. Кабак // Міжвузівський збірник «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво». – Луцьк, 2010. – Випуск №1. – С. 65-70.
- 2. Гриценко В.И.** Дистанционное обучение: теория и практика /

В.И. Гриценко, С.П. Кудрявцева, В.В. Колос, Е.В. Веренич. – К.: Наукова думка, 2004. – 375 с. **3. Биков В.Ю.** Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія] / В.Ю. Биков. – К.: Атака, 2008. – 684 с. **4. Maugenot F.** Produits multimedia mediation ou mediatisation // FDLM – Cle international – Paris, 2002. – № 322. – Р. 34-35. **5. Чередніченко Г.А.** Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни «іноземна мова» у вищих технічних навчальних закладах./ Г.А. Чередніченко, Л.Ю. Шапран, Л.І. Куниця. // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка – 2011. – №4. – С.134-138. **6. Гончаренко С.У.** Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене і виправлене / С.У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 522 с. **7. Густяков Н.А.,** Базима Б.А. К вопросу о взаимосвязи мотивов и мышления. //Вестник ХГУ. Харьков, 1986. N 287. с. 18-25. **8. Фрілінг Г.,** Ауер К. Человек, цвет, пространство. М., 1973. **9. Вострокнутов И.Е.** Теория и технология оценки качества программных средств образовательного назначения / И.Е. Вострокнутов – М.: РГБ, 2003. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://diss/03/0744/030744023.pdf>. **10. Выготский Л.С.** Сознание как проблема психологи поведения / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1982. – Полн. собр. соч. Т. 1. – С. 78. **11. Нечай С.** Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до оптимізації виховання дошкільників засобами музики / С. Нечай // Гуманізація навчально-виховного процесу. Спецвипуск 4. Частина 2. – Слов'янськ – 2010. – С. 170-181. **12. Бондаренко Т.В.** Релаксація в умовах інформаційних технологій / Т.В. Бондаренко // Інформаційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 16-18 листопада 2011 р. – Луганськ, 2011. – С. 51-54. **13. Даймонд Дж.** Жизненная энергия. Использование меридианов для раскрытия скрытой силы ваших эмоций». – СПб, 2005г. – 173 с.

Бондаренко Т. В. Вплив інформаційних технологій на особистість як засіб підвищення ефективності навчання

У статті розглядається проблема адаптивного навчання з використанням інформаційних технологій з точки зору їх впливу на особистість студента під час навчального процесу. Представлено різні форми впливу інформаційних технологій навчання на психолого-фізіологічні особливості людини та їх дидактичні можливості.

Ключові слова: ефективність навчання, адаптивні інформаційні технології навчання, форми впливу.

Бондаренко Т. В. Влияние информационных технологий на личность как средство повышения эффективности обучения

В статье рассматривается проблема адаптивного обучения с использованием информационных технологий с точки зрения их влияния

на личность студента во время учебного процесса. Представлены различные формы воздействия информационных технологий обучения на психолого-физиологические особенности человека и их дидактические возможности.

Ключевые слова: эффективность обучения, адаптивные информационные технологии обучения, формы влияния.

Bondarenko T. V. The Impact Of Information Technologies On The Personality As A Way To Improve Learning

The problem of adaptive learning using information technologies in terms of their impact on the personality of students during the learning process is given in the article. Various forms of impact of information training technologies on the human psychological and physiological characteristics and their didactical opportunities are represented.

Key words: effectiveness of learning, adaptive training information technologies, forms of impact.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Меняйленко О. С.

УДК [378.018.43:378.011.3-051]:004

О. В. Давискіба

**ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО АДАПТАЦІЇ ПРОЦЕСУ
ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція України в європейське світове співтовариство, бурхливий розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та інформатизація сучасного суспільства усе більш впливають на процеси в галузі нових технологій навчання, зумовлюють їх еволюцію. Освіта в будь-якому суспільстві є первинною цінністю, тому що від її рівня залежить розвиток країни в майбутньому. Тому, сучасна освіта має орієнтуватися на випереджувальний характер, забезпечувати здійснення освітньої діяльності за технологіями дистанційного навчання, сприяти впровадженню новітніх методик організації навчального процесу з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання [1; 4]. Можливості дистанційного навчання цілком відповідають соціальному замовленню до професійної підготовки майбутніх фахівців відповідно нової концепції освіти впродовж життя,

згідно з державними документами: Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Державна програма „Освіта” (Україна XXI століття), „Учитель”, Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [2-6].

У вищих навчальних закладах України дистанційне навчання використовується для підготовки фахівців (післядипломна освіта, магістратура, підвищення кваліфікації); для підтримки викладання окремих дисциплін; для просвітницької діяльності. Однак, незважаючи на значний досвід вищих навчальних закладів з реалізації систем дистанційного навчання на базі використання комп’ютерних мереж й сучасних телекомунікаційних технологій, більшість з них не відповідають на достатньому рівні повноцінній та ефективній організації індивідуалізованого навчального процесу [7].

Тому, актуальною залишається проблема підвищення якості організації дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців та створення ефективних систем адаптивного навчання, зокрема адаптивного процесу оцінювання рівня їх професійної підготовки.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень, що з’явилися останнім часом, свідчить про значну увагу науковців до проблем впровадження дистанційних технологій у навчальний процес вищих навчальних закладів (В. Кухаренко, Р. Гуревич, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко, Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі, О. Андреев, М. Моїсеєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторської та ін.); наукового забезпечення дистанційної професійної освіти (В. Биков, М. Михальченко, Л. Лещенко, П. Стефаненко); організаційно-педагогічних основ дистанційної освіти за кордоном та в Україні (В. Олійник, В. Жулкевська, Н. Жевакіна, Н. Корсунська, М. Танась, П. Таланчук, О. Третяк, Т. Койчева, В. Шейко та ін.).

Проблеми оцінювання навчальних досягнень тих, хто навчається завжди була й залишається предметом ґрунтовних досліджень науковців (Ю. Бабанський, В. Безпалько, Б. Бітінас, В. Бондар, М. Голубев, К. Інгенкамп, О. Кочетов, Л. Крившенко, М. М’ястковська, І. Підласий, Ю. Татур, Г. Цехмістрова та інші), де визначено сутність, дидактичні основи, способи його реалізації на практиці, як одного з методів педагогічного стимулювання (Ш. Амонашвілі, В. Бочарнікової, І. Булах, Н. Наумова). Дослідження суб’єктивних стратегій контролю знань проводили К. Інгенкамп, О. Меньяйленко. Ідеї гуманізації системи оцінювання висвітлено в роботах Я. Берегового, Т. Смолеусової, Ю. Шмуклера.

Незважаючи на наявність різнопланових і досить масштабних досліджень з питань ефективності дистанційної освіти та процесу оцінювання навчальних досягнень, розробкою адаптивних методів та технологій навчальних систем, сьогодні, досліджують здебільшого фахівці технічних спеціальностей: П. Федорук (технологія індивідуальної

адаптивної траєкторії навчання, архітектура адаптивної системи дистанційного навчання) [7]; М. Ткачук (концепція, моделі та технології адаптивної розробки та перспективного реінжинірингу багаторівневих і розподілених інформаційно-управляючих систем) [8]; С. Теленик (концепція адаптивної технології створення інформаційно-керуючих систем) [9]; М. Ус (мультиагентна модель інформаційної взаємодії) [10]; О. Меньяйленко (математичні моделі, методи, критерії та алгоритми, створення (синтезу) на їх основі нових індивідуалізованих стратегій управління, здатних урахувати когнітивні особливості об'єктів управління (учнів) і педагогічні впливи в дидактичних процесах) [11].

Проте, з точки зору психолого-педагогічного обґрунтування питання створення та використання в професійній підготовці майбутніх фахівців з інформаційних технологій адаптивних систем дистанційного навчання залишається актуальним.

Постановка завдання. Метою даної роботи є аналіз існуючих підходів до організації адаптивного контролю рівня підготовки тих, хто навчається, визначення й обґрунтування напрямів адаптації процесу оцінювання рівня професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій при дистанційному навчанні.

Виклад основного матеріалу. З розвитком глобальної мережі Internet та його впливом на всі сфери діяльності сучасного інформаційного суспільства відбулися істотні структурні зміни у системі вищої освіти, в удосконаленні якої основна перевага надається поширенню використання особистісно орієнтованих методів, сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційних засобів навчання.

Однак, впровадження дистанційних технологій навчання стримується через відсутність якісного нового навчально-методичного забезпечення й відповідної програмної підтримки. Організація процесу навчання з використанням дистанційних технологій істотно відрізняється від традиційної системи спрямованістю на забезпечення індивідуального навчання для кожного конкретного майбутнього фахівця відповідно до його індивідуальних особливостей. Саме акцент на самостійну роботу майбутнього фахівця та впровадження модульної системи в навчальний процес вищих закладів освіти вимагає застосування адаптивного тестового контролю для оцінки знань з використанням методів штучного інтелекту, що забезпечує високу технологічність проведення контролю та об'єктивність його результатів [12].

Традиційно серед заходів контролю знань у майбутніх фахівців дистанційної форми навчання виокремлюють: самоконтроль, вхідний контроль, поточний контроль, рубіжний контроль, підсумковий контроль, основним методом їх реалізації є тестування.

Одним з найбільш поширених методів контролю та оцінювання знань, умінь і навичок є метод адаптивне тестування, при якому порядок представлення запитань (або складність) залежить від відповідей того,

хто тестується, на попередні запитання. Використання адаптивних тестів дозволяє: підлаштовуватися під індивідуальні можливості студента за рахунок виключення завдань, які занадто складні або занадто легкі; підвищити точність оцінки рівня знань сильних і слабких студентів завдяки використанню банку запитань різного рівня складності; зменшити тривалість тесту і кількість поставлених запитань, необхідних для досягнення достатньої точності оцінки рівня знань студента; знизити ступінь втомленості студента; забезпечити конфіденційність за рахунок надання кожному студентові індивідуального набору тестових завдань, що відповідають його рівню знань; спростити процедуру оновлення банку тестових завдань [13].

Відповідно, у роботі [14] виокремлено три варіанти адаптивного тестування:

- *пірамідальне тестування* (при відсутності попередніх оцінок на початку надаються завдання середньої складності, в залежності від відповіді кожному дається завдання легше чи важче);

- *flexilevel-контроль* (починається з рівня складності, який обирає студент з поступовим наближенням до реального рівня знань),

- *stradaptive* (тестування проводиться за допомогою банку завдань, розділених за рівнями складності, тобто при правильній відповіді наступне завдання береться з верхнього рівня, при неправильному – з нижнього).

Л. Зайцева [15] пропонує модель адаптивного контролю знань, складовими якої виступають:

- база знань (містить методи, моделі процесу контролю, сукупність знань предметної області);

- модель студента (включає передісторію навчання; результати поточної роботи, особистісні психологічні характеристики (тип і спрямованість особистості, репрезентативна система, здатність до навчання, рівень неспокою-тривоги, особливості пам'яті тощо), загальний рівень підготовленості та інші);

- формувальник питань і завдань (використовується для формування і видачі студенту чергового завдання).

Слід підкреслити, позицію дослідниці, що процес тестування набуває індивідуалізованого навчання за допомогою коментарів (репліка, допомога, роз'яснення, приклади), які надаються в залежності від контексту з урахуванням психолого-особистісних характеристик студента. Дійсно, двосторонній зворотний зв'язок "майбутній фахівець – викладач" є складовою частиною існуючих методів та технологій адаптації. Однак, при реалізації двостороннього зворотного зв'язку необхідно враховувати, що з його допомогою здійснюється педагогічні впливи на особистість майбутнього фахівця та реалізуються індивідуальні стратегії навчання [11]. Це дозволить уникнути негативних наслідків на різних етапах професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Погоджуємося з думкою дослідників, що реалізація моделі адаптивного тестування при дистанційному навчанні майбутніх фахівців з інформаційних технологій дозволить ефективно визначити рівень сформованості професійних знань.

Проте, для діагностування рівня професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій необхідна якісна та кількісна характеристика сформованості знань, вмінь та навичок відповідно до специфіки їх майбутньої професійної діяльності (рівень підготовки, апостеріорна ймовірність досягнення рівня, час навчання, нормативний час). Крім того, для реалізації об'єктивної діагностики оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій загальними прийомами та навичками практичної готовності до професійної діяльності доцільно залучення експертів відповідної галузі та використання інтелектуальних інформаційних технологій.

Висновки.

1. На основі проведеного аналізу встановлено, що для організації адаптивного контролю знань в інформаційних технологіях навчання та дистанційних формах зокрема, найбільш поширеним є метод адаптивного тестування.

2. З'ясовано, що реалізація моделі адаптивного тестування при дистанційному навчанні майбутніх фахівців з інформаційних технологій дозволить ефективно визначити рівень сформованості професійних знань.

3. Встановлено, що адаптація контролю знань в інформаційних системах навчання будується на основі моделі того, хто навчається, основними характеристиками якої є знання, інтереси, цілі, передумови, індивідуальні особливості і контекст роботи майбутнього фахівця.

4. Визначено, що двосторонній зворотний зв'язок "майбутній фахівець – викладач" необхідно враховувати як складову частину адаптивного контролю знань в інформаційних системах навчання, за допомогою якого здійснюється педагогічні впливи на особистість майбутнього фахівця та реалізуються індивідуальні стратегії навчання.

5. З'ясовано, що в існуючих моделях не враховується інформація про особливості функціонального (нервово-емоційного) стану майбутнього фахівця та його зміни в процесі навчання, що може призводити до вкрай негативних наслідків.

6. Перспективами подальших досліджень є: науково-теоретичне обґрунтування та розробка якісної та кількісної характеристика сформованості знань, вмінь та навичок майбутніх фахівців з інформаційних технологій відповідно до специфіки їх професійної діяльності (рівень підготовки, апостеріорна ймовірність досягнення рівня, час навчання, нормативний час); визначення компонентів професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до професійної діяльності; компонентів моделі майбутнього фахівця з інформаційних технологій з урахуванням даних про особливості його функціонального

(нервово-емоційного) стану, що дозволить розробити адаптивну систему дистанційного навчання здатну динамічно пристосовуватися в процесі навчання під впливом взаємодії з майбутнім фахівцем з урахуванням змін та особливостей його функціонального стану.

Список використаної літератури

Концепція комплексної інформатизації освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http:// archive.kraina.org.ua/ru/module/education/conception/649/alternative/](http://archive.kraina.org.ua/ru/module/education/conception/649/alternative/). **2. Концепція** педагогічної освіти // Інформ. зб. Мін. освіти України. – 1999. – №8. – с. 8-23. **3. Національна доктрина розвитку освіти** // Освіта. – 2002. – 24 квітн. –1 трав. (№26). – С. 2-5. **4. Про вищу освіту:** Закон України від 17 січня 2002 // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – №20. – ст. 134. **5. Про освіту:** Закон України: з внесеними змінами і доповненнями // Голос України. – 1996. – 25 квіт. **6. Концепція** розвитку дистанційної освіти в Україні. – К., 2001. – 12 с. **7. Федорук П. І.** Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. тех. наук : спец. 05.13.06 – "Інформаційні технології" / П. І. Федорук. – Київ, 2009. – 35 с. **8. Ткачук М.В.** Моделі, методи та інформаційні технології адаптивної розробки та реінжинірингу інформаційно-управляючих систем: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології» / М.В. Ткачук. – Х., 2006. – 36 с. **9. Теленик С.Ф.** Концепція, моделі, алгоритми та засоби адаптивної технології створення інформаційно-керуючих систем: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології» / С.Ф. Теленик. – К., 2000. – 33 с. **10. Ус М.Ф.** Моделі, методи та засоби адаптації інформаційних технологій підтримки прийняття рішень і навчання до когнітивних можливостей користувачів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології» / М.Ф. Ус. – Одеса, 2009. – 35 с. **11. Меньяйленко О.С.** Теоретико-методологічні основи синтезу індивідуалізованих стратегій управління дидактичним процесом в автоматизованих навчальних системах : дис. ... доктора техн. наук : 05.13.06 / Меньяйленко Олександр Сергійович. – Луганськ, 2007. **12. Кравченко О.В.** Оцінювання рівня знань студентів в підсистемі контролю знань моделі адаптивного навчання / О.В. Кравченко, Ж.М. Плаасова // Східно-Європейський журнал передових технологій – 2010 – 6/3' (48) – С. 34 – 38. **13. Федорук П.І.** Адаптивні тести: статистичні методи аналізу результатів тестового контролю знань / П.І. Федорук // Математичні машини і системи. – 2007. – № 3,4. – С. 122-138. **14. Федорук П.І.** Адаптивні тести: загальні положення / П.І. Федорук // Математичні машини і системи. – 2008. – № 1. – С. 115 – 127. **15. Модели** и методы адаптивного контроля знаний /

Л. В. Зайцева, Н. О. Прокофьева // Educational Technology & Society – 2004. – № 7 (4). [Електронний ресурс] – Режим доступу : URL: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v7_i4/html/1.html.

Давискіба О. В. Основні підходи до адаптації процесу оцінювання професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій в системі дистанційного навчання

Стаття присвячена теоретичному аналізу існуючих методів та технологій адаптації контролю знань в інформаційних систем навчання. У статті визначено та обґрунтовано напрями адаптації процесу оцінювання рівня професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій в системі дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: дистанційне навчання, адаптивні системи.

Давыскиба О. В. Основные подходы к адаптации процесса оценивания профессиональной подготовки будущих специалистов по информационным технологиям в системе дистанционного обучения

Статья посвящена теоретическому анализу существующих методов и технологий адаптации контроля знаний в информационных системах обучения. В статье определены основные направления адаптации процесса оценивания профессиональной подготовки будущих специалистов по информационным технологиям в системе дистанционного обучения в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: дистанционное обучение, адаптивные системы.

Davyskiba O. V. The Main Approaches to Adaptation of the Evaluation Process the Training of Future Specialists in Information Technology in Distance Learning System

The article deals with analysis of existing methods and technologies to adapt the control of knowledge in information systems training. The paper identified and justified the direction of adaptation of the evaluation process the training of future specialists in information technology in distance learning system in higher educational institutions of Ukraine.

Keywords: distance learning, adaptive systems.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Меньяйленко О. С.

УДК 37.091.31:004.77

М. Ю. Кадемія

ШЛЯХ ВІД ВЕБ-КВЕСТА ДО БЛОГ-КВЕСТА

Постановка проблеми. Суспільство XXI століття – це суспільство інтенсивного впровадження Інтернет у всі сфери життєдіяльності. В усьому світі для учнів і студентів набуває пріоритетного значення використання Інтернет у навчанні.

Інтернет, гіпермедіа, віртуальний клас – основні терміни, що використовуються в інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ). За допомогою цих технологій будується інтерактивний навчальний процес.

Використовуючи E-mail, Telnet, Newsgroups, Usenet, Hypertext, Multimedia, Hypermedia, створюється можливість інтерактивного спілкування всіх користувачів за схемою, представленою на рис. 1:

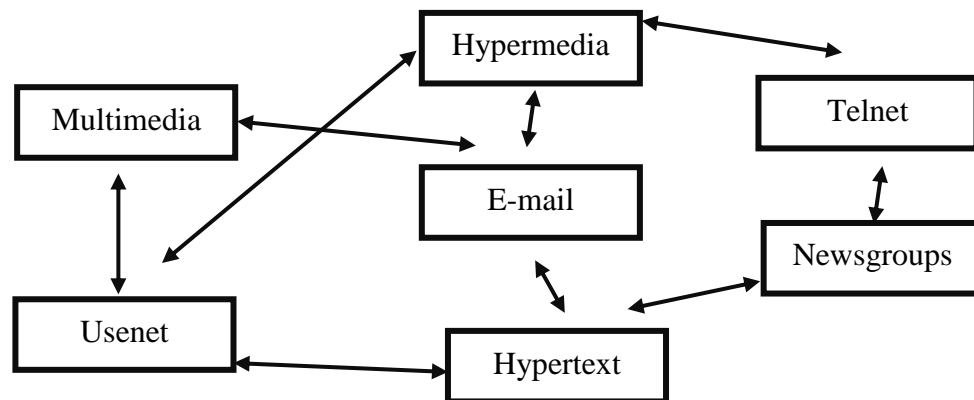

Рис. 1. Схема інтерактивного спілкування

Нині широкого використання в навчальному процесі набула проектна форма, яка орієнтована на створення освітнього продукту, а не просто на вивчення певної теми. Завдання виконання проекту – це одержання нового продукту, розв’язання наукової, технічної або іншої проблеми.

Освітній проект – це форма організації занять, яка передбачає комплексний характер діяльності всіх її учасників за певний проміжок часу – від одного уроку до декількох місяців [3, с. 353].

Розвиток Інтернет-технологій, ІКТ зумовили появу і використання в навчальному процесі телекомунікаційних проектів. Одним із різновидів телекомунікаційних проектів є Веб-квест.

Освітній Веб-квест – сторінки з певної теми на освітніх сайтах, які поєднані гіперпосиланнями зі сторінками з інших сайтів у Всесвітній павутині [3, с. 454].

Інтеграція технологій Блог та Веб-квест зумовили появу технології Блог-квест.

Вікіпедія наводить таке визначення: Блог (англ. blog від web log) – це Інтернет журнал подій, Інтернет-щоденник, основний зміст якого – регулярне додавання записів, що містять текст, зображення або мультимедіа. Або Блог – тип Веб-сайту, основний зміст якого – записи (текст, зображення, посилання, мультимедіа), що додаються регулярно й мають назву «пости». Пости публікують на такому сайті в зворотньому порядку [2, с. 48].

Таким чином, інтеграція технології Блогу і Веб-квест, тобто Блог-квест, надає можливість здійснювати спілкування, обговорення, висунення та захист власних пропозицій у проекті, що розглядається.

Розвиток проектних технологій навчання, їхня інтеграція з ІКТ, поява технологій Веб-квест і Блог-квест, значно впливають на формування наукових компетенцій в учнів і студентів, що є однією з актуальних проблем нинішньої освіти.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі використання технологій Інтернет в освіті присвячені дослідження науковців: В. Бикова, Р. Гуревича, І. Захарової, М. Жалдака, Н. Морзе, Є. Полат, І. Роберт, О. Співаковського та ін.

Дослідженню і розробці практичних технологій навчання, інтегрованих з ІКТ: Берні Додж, Том Марч, Є. Полат, М. Бухаркіна, І. Трайнев, В. Трайнев, Я. Биховський, А. Хуторський та ін.

Розвиток інтегрованих технологій Веб-квест, а також блогів сприяв появі технології Блог-квест (Німеччина), що лише починає розвиватися і використовуватися в освіті на всіх її рівнях і потребує подальшого опрацювання.

Мета статті полягає в розгляді особливостей розроблення та використання в навчальному процесі ВНЗ технологій Веб-квест і Блог-квест та їхнього впливу на формування компетентного фахівця.

Виокремимо п'ять основних компетенцій, що формуються в процесі виконання Веб-квестів:

1. Технічна компетенція, що формується під час роботи з науковими системами, зокрема роботою в чаті, E-mail, Mailing-Listen та ін., Веб 2.0 – блоги, картинна галерея також сприяють роботі з Веб-квестом.

2. Культурологічна компетенція формується в процесі знайомства з визначними подіями, датами, культурами, міжкультурним характером, що відкривається в процесі спілкування і мандрівок у всесвітньому просторі (WWW). Розміщення напрацьованих матеріалів у WWW, культурного кодексу, презентацій з виконаними розробками також сприятиме формуванню культурологічної компетенції.

3. Соціальна компетенція – формується в процесі спілкування E-mail, Newsgroups, або Mailing-Listen.

Такі соціальні сервіси, як Facebook, Chat сприятимуть виконанню Веб-квеста.

4. Комунікативна компетенція формується в процесі здійснення асинхронного і синхронного спілкування в мережі. Зрозуміло, що не всі та не завжди мають змогу одночасно спілкуватися, працювати, тому використовується асинхронне спілкування - E-mail.

У випадку, коли є можливість працювати одночасно в установлений час, використовується синхронна форма спілкування і робота в Chatі (Chatroom).

5. Рефлексивна компетенція – представлення “Kosten-Nutzen-Analyse” власних Network-Aktivitat-betrachten та захист власної точки зору.

Розвиток інтерактивної технології Веб-квест, її впровадження в навчальний процес зумовили продовження цієї технології в альтернативній інтерактивній технології Блог-квест (Blog-quest), яку розробили в Гете-університеті Франкфурта на Майні (2008 р. «Self-Projekt»). Цей проект побудований на основі технології блогу, мови HTML, пошуку та використання безкоштовного Веб-простору, без використання реклами і на основі зв'язку з одним доменом.

Такі блоги безкоштовні, якщо не містять реклами, крім цього не потребують додаткових знань з програмування. Використовується платформа Word Press відповідно, як і Internet Explorer, а також працює за аналогією. Блог-квест і Веб-квест працюють за аналогією, різниця полягає лише в оформленні та способі представлення інформації. Блог-квест засновано на Блог-soft ware, а Веб-квест – на основі HTML програмування.

У Блог-квесті, так само як і у Веб-квесті, за тим самим алгоритмом здійснюється інтерактивне спілкування учнів, студентів. Використовуються сервіси Веб 2.0, мова HTML, що не потребують знання програмування, представлення і роботу із сайтами. Робота в Блог-квесті в онлайн-режимі використовує сервіси: Word Press, Blogger або My blog.

Створення освітніх Блог-квестів здійснюється на безкоштовних платформах Word Press, Blogger або My blog.

Використання програмного забезпечення для IP-телефонії чи Skype дозволяє учасникам проекту здійснювати дзвінки, відправляти миттєві повідомлення, спілкуватися і проводити обговорення повідомлень у мережі.

Зрозуміло, що поки інтерактивна технологія навчання Блог-квест досить молода і на Україні майже не використовується в навчальному процесі, а тому наведемо для прикладу Блог-квест, який розроблено в Гете-університеті Франкфурта на Майні (див. рис. 2) [4].

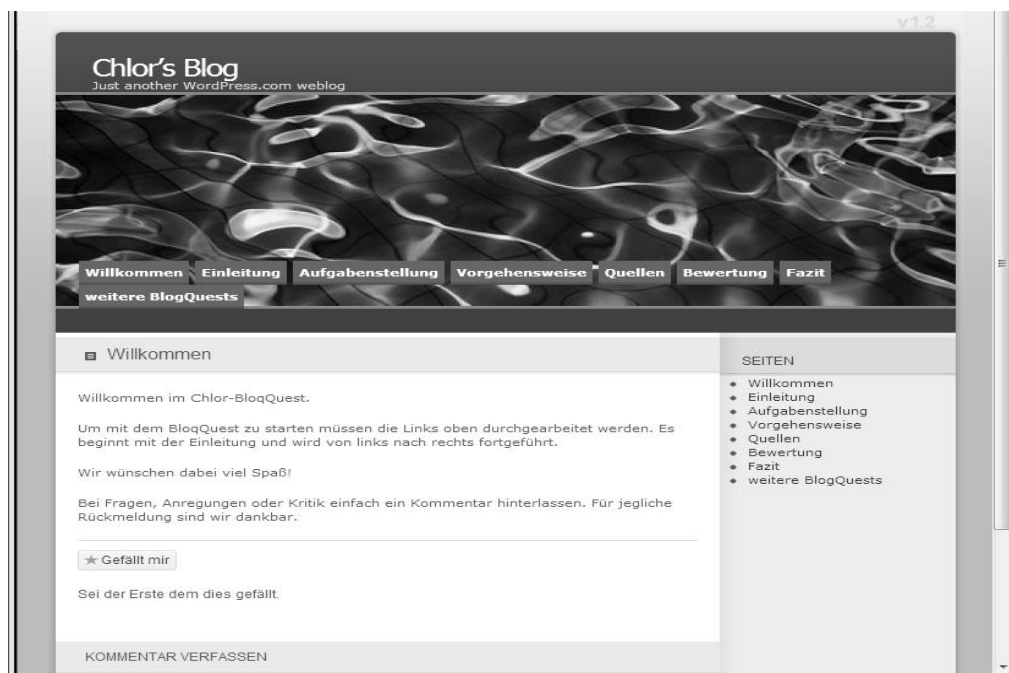

Рис. 2. Блог-квест розроблений в Гете-університеті Франкфурта на Майні

BlogQuest : CHLOR (<http://chlor.wordpress.com>), а також розробки Блог-квестів, що розміщені за електронними адресами:

- BlogQuest : ERDOELRESERVEN (<http://erdoelreserven.wordpress.com>);
- BlogQuest: FARBSTOFF IN LEBENSMITTELN (<http://farbstoffeinlebensmitteln.wordpress.com>);
- BlogQuest: FRITZ HABER (<http://fritzhaber.wordpress.com>);
- BlogQuest: KOHLENDIOXID und TREIBHAUSEFFEKT (<http://kkraft1.wordpress.com>);
- BlogQuest: PAPIER (<http://papierwebquest.wordpress.com>);
- BlogQuest: STICKSTOFF (<http://stickstoffn.wordpress.com>);
- BlogQuest: WASSERSTOFF (<http://wasserstoff2.wordpress.com>);
- BlogQuest: ZIMSTERNE (<http://zimtsterne.wordpress.com>);
- BlogQuest: LOST IN HYPERSPACE (ein BlogQuest über BlogQuests) (<http://lostinhyperspace.wordpress.com>);
- BlogQuest: BIODIESEL (<http://biodieselblogquest.wordpress.com>).

У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського також розробляються Блог-квести для навчання учнів і студентів.

Для прикладу наведемо Блог-квест, на якому розміщені Веб-квести з інформатики та математики.

Наведений Блог-квест (рис. 3) містить Веб-квести з теми: «Мандрівка в країну алгоритмів», «Видавничі системи», «Квадратні рівняння»

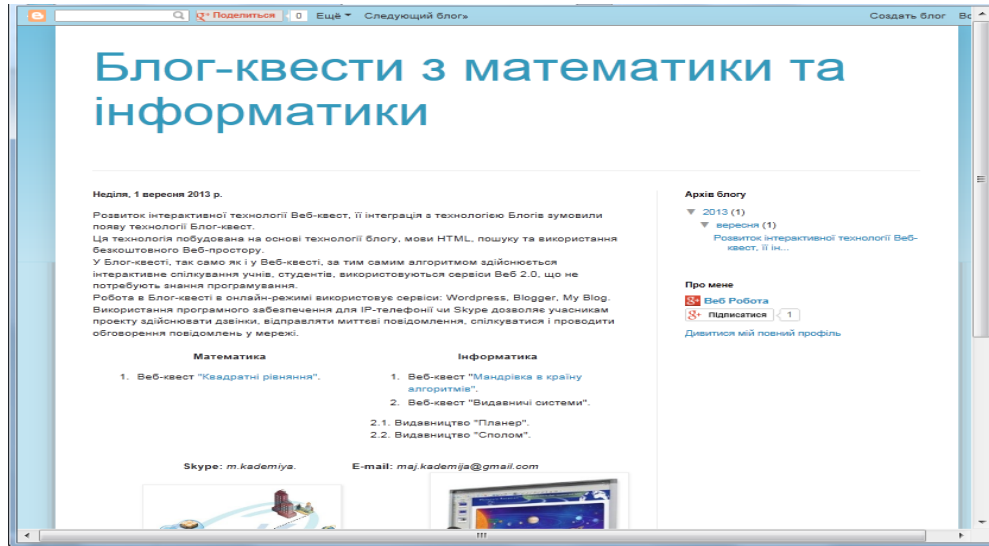

Рис. 3. Блог-квест, на якому розміщені Веб-квести з інформатики та математики

Розглянемо Блог-квест «Мандрівка в країну алгоритмів» (<http://mandrivkakwest.blogspot.com>), представлений на рис 4.

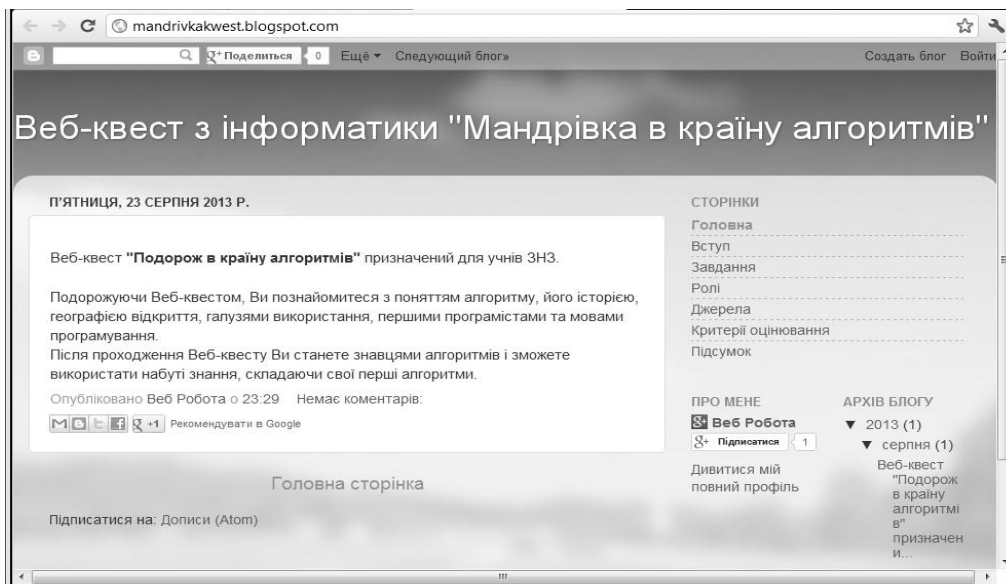

Рис. 4. Блог-квест «Мандрівка в країну алгоритмів»

Робота в Блог-квесті будується на основі джерел з Інтернету, за якими необхідно знайти відповіді на поставлену проблему, що відображається у вступі і має продовження в розв'язанні відповідних завдань, котрі розташовані на сайті справа в блозі за вимогами і структурою Веб-квеста.

Кожний має змогу розмістити свої запитання, побажання, критичні зауваження в коментарях, або за допомогою програми Skype спілкуватися в он-лайн режимі, відсилаючи свої напрацювання за допомогою електронної пошти.

Висновок. Використання сервісів Інтернет, здійснення навчання в практичній діяльності, інтерактивного навчання на основі Веб-квест та Блог-квест сприяє підготовці компетентного фахівця, формуючи в нього такі компетенції: технічну, інформаційну, комунікаційну, культурологічну, соціальну. Це, в свою чергу, впливає на формування навичок самостійного пошуку розв'язання поставленої проблеми, її представлення та відповідальності кожного учасника за прийняте рішення, інтеграцію знань, набутих у процесі навчання.

Список використаної літератури

1. Кадемія М. Ю. Веб-квест у професійній підготовці вчителя: навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – 147 с. **2. Гуревич Р. С.** Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко; за ред. Р. С. Гуревича. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с. **3. Хуторской А. В.** Современная дидактика. учебн. пособие, 2-е изд., перераб. / А. В. Хуторской. – М. : Высш. шк., 2007. – 639 с. **4. Режим доступу :** <http://chlor.wordpress.com>.

Кадемія М. Ю. Шлях від веб-квеста до Блог-квеста

У статті розглянуто використання Інтернет, його сервісів, проектних технологій: Веб-квест та Блог-квест в інтерактивному навчанні учнів і студентів, а також їхнього впливу на формування компетентного фахівця.

Ключові слова: Інтернет, сервіси Інтернет, проектна технологія навчання, Веб-квест, Блог-квест, компетенції.

Кадемія М. Е. Путь от Веб-квеста к Блог-квесту

В статье рассмотрено использование Интернет, его сервисов, проектных технологий: Веб-квест и Блог-квест в интерактивном обучении учащихся и студентов, а также их влияния на формирование компетентного специалиста.

Ключевые слова: Интернет, сервисы Интернет, проектная технология обучения, Веб-квест, Блог-квест, компетенции.

Maya Kademiya. The Way From Web-Quest To Blog-Quest

The use of the Internet, its services, project technologies: Web-quest and Blog-quest in the students' interactive education and also their influence on competence specialist formation have been considered in the article.

Key words: the Internet, the Internet services, project technology of education, Web-quest, Blog-quest, competence.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.091.33 : 004.9

В. В. Кириленко, Н. М. Кириленко

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Філософи, психологи й педагоги відзначають, що в майбутньому соціально захищеною може вважатися лише та людина, яка здатна перебудувати свою діяльність згідно розвитку сучасних інформаційних технологій. Щоб фахово підготувати таку людину, необхідно змінити традиційні підходи до одержання нових знань за допомогою більш ефективної технології пізнавальної діяльності в навчальному процесі. Цієї мети можна досягнути із застосуванням комп'ютерних ігрових технологій. Саме вони можуть продемонструвати той факт, що будь-який інформаційний ресурс має реальну цінність у тому випадку, коли до нього організовано відповідний доступ.

Гра посідає значне місце в житті студентів. Маємо на увазі не лише розважальні ігри, а, насамперед, навчальні ігри, використання яких забезпечує можливість формування нових знань, поглиблення їх, розвиток професійних умінь і навичок, особистості загалом. Нині серед комп'ютерних ігор переважають ігри розважального характеру. Якщо і з'являються навчальні ігри, то їх явно недостатньо, і вони ще недосконалі. Майже немає апробованих методик правильного їх застосування у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів. Тому актуальною проблемою залишається теоретичне дослідження феномену комп'ютерної дидактичної гри, розробка методики застосування ігор у навчальному процесі вищої школи. Дослідженням проблеми використання ігрових технологій у навчанні займалися В. Бедержанова, О. Газман, В. Горленко, І. Петерсон, В. Рибальський, Е. Семенова, А. Тюков, В. Хрипко, А. Усова, С. Шмаков, В. Скалкін, В. Трайнев, С. Щербак, П. Щербань та інші науковці.

Головні положення теорії ігрової діяльності були сформульовані й розроблені класиками педагогічної і психологічної науки К. Ушинським, Л. Виготським, О. Леонтьєвим та ін. Розробкою дидактичних ігор у педагогічних вищих навчальних закладах займалися М. Арстанов, О. Березюк, А. Вербицький, І. Куліш, В. Петрук, В. Петрусинський, П. Підкасистий, А. Смолкін, Т. Ткаченко, Л. Тополя, Ж. Хайдаров, О. Штепа та ін. Вони стверджують, що активне використання навчальних ігор у навчальному процесі вищих навчальних закладів є важливою умовою і ефективним засобом підвищення якості підготовки майбутніх учителів, розвитку педагогічного мислення, адаптації до професійно-педагогічної діяльності.

Метою нашої статті є розкриття психолого-педагогічних особливостей ігрової діяльності в інформаційному просторі вищого навчального закладу.

У процесі комп'ютеризації освіти вищого навчального закладу традиційна дидактична система викладання „викладач – студент”, замінюється новою – „викладач – комп'ютер – студент”.

Неодмінними педагогічними умовами успішного впровадження ігрових технологій у навчальний процес є відповідне комп'ютерне обладнання, наявність достатньої кількості методичної літератури.

Межа між грою і реальним життям достатньо відносна, вони мають взаємний перехід, і це явище можна назвати феноменологічною грою. Особливість цього феномену полягає в тому, що життя виступає як гра, а гра – справжнім життям. Феноменологічне є лише завісою, за якою приховується справжня природа психічного. Гра дає можливість розкрити це субстанціальне, коли вона безпосередньо переходить у план дії. Людині треба лише допомогти скинути природну маску і натурально виявити споконвічну людську природу [6, с. 272].

Грати – означає встановлювати зв'язок між фантазією і реальністю. Отже, гра допомагає знайти шлях до адаптації в реальному житті. Можна стверджувати, що ігри як дітей, так і дорослих є спонтанним актом саморозвитку. Це, начебто, недирективна підготовка до „серйозної діяльності”. У грі відображається не лише зв'язок дитини чи дорослого з власними внутрішніми процесами, а й також комунікація з іншими людьми, що відбуваються у соціальному середовищі. Іншими словами, мова йде про інформаційне спілкування в соціумі, коли досить важко провести межу між суто діловим та ігровим спілкуванням. Маємо на увазі фахову підготовку студентів педагогічного університету до майбутньої професійної діяльності із застосуванням ігрових методів навчання, котрі все ширше і частіше застосовують на уроках у середній загальноосвітній школі.

За умов інформаційного підходу до застосування комп'ютерних ігрових технологій виникає можливість вибору оптимального рівня складності завдань у відповідності до індивідуального стилю засвоєння знань студентами. В межах застосування ІКТ по-новому розкриваються

педагогічні принципи, розроблені Л. Занковим [3]. Вони спрямовані на досягнення високої ефективності засвоєння знань у процесі навчання. Перерахуємо ці принципи:

1. Провідна роль теоретичних знань у змісті навчання. Принцип провідної ролі теоретичних знань не зменшує значення вмінь та навичок і їх формування. Застосування комп'ютера сприятиме більш швидкому, міцному та ефективному опануванню навичками набору тексту, обробки інформації, оволодінню роботою з графічними та мультимедійними програмами, спілкуванню.

2. Усвідомлення студентами процесу навчання, оскільки вони одержують можливість покроково засвоювати навчальну інформацію.

3. Навчання на високому рівні складності. Цей принцип означає, що навчальний матеріал і методи його презентації мають зумовлювати оптимальний рівень складності, якщо її немає, тоді припиняється розвиток. Ступінь складності передбачає такий навчальний матеріал, який може бути осмислений студентами. Мається на увазі не будь-яка складність, а складність, що пов'язана з пізнанням взаємозв'язків явищ і їх взаємодії.

Отже, за допомогою мультимедійних програм, студенти мають можливість спостерігати подання знань у динаміці. Мультимедійні засоби унаочнюють навчальний матеріал, завдяки чому докорінно змінюють процес і динаміку засвоєння знань, а носієм повідомлень стають візуальні та слухові образи. Це важливо для педагогічної науки, оскільки експериментально доведено, що в процесі лише усного викладання сприймається і засвоюється до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а, підключивши органи зору, обсяг засвоюваного навчального матеріалу можна збільшити до 100 тисяч таких одиниць [4, с. 48].

Постійне збагачення інформаційного поля студента різноманітним змістом створює необхідні умови для глибокого осмислення інформації, оскільки нова інформація швидко інтегрується в розгорнуту систему, адже, за Л. Занковим, йти вперед швидким темпом не означає поспішати, робити як-небудь, а давати учням або студентам якомога більше відомостей [3, с. 47-55].

Завдяки візуальним і звуковим програмам із застосуванням ігрових технологій навчання набуває ефективності та динаміки засвоєння нового навчального матеріалу. Ігрові технології сприятимуть спілкуванню між студентами і до певної міри мотивуватимуть їхню пізнавальну діяльність.

Отже, дослідження інформаційних процесів є втілення ідеї побудови моделі когнітивних процесів за допомогою педагогічних програмних засобів. Такі моделі можна застосовувати для дослідження вищих психічних функцій таких, як пам'ять, мовлення, мислення, сприймання. Вивчення природи знань проводилося під впливом Ж. Піаже та інших науковців що до когнітивного розвитку особистості.

Роботи Ж. Піаже [5] починалися з інтересу до тестів інтелекту. В результаті його досліджень було виявлено специфіку етапів інтелектуального розвитку людини на різних вікових етапах.

Моделювання за допомогою тривимірної графіки в ігрових технологіях сприяє інтелектуальному розвитку студентів, формує у них адекватну поведінку як в ігровій, так і реальній професійній діяльності. У процесі застосування ігрових технологій розвивається уміння ймовірносного прогнозування, під яким розуміють передбачення майбутнього на основі вірогіднісної структури минулого досвіду та відомостей про наявну ситуацію [1, с. 101-102]. Ці два чинники є основою для створення гіпотез про майбутнє. Згідно з цим прогнозом відбувається підготовка до дій у майбутній ситуації, що приводить до найбільшої вірогідності досягнення мети.

Гра передбачає поведінку, що регулюється певними правилами на основі циркуляції інформації. На основі попередніх відомостей, якими володіє індивід, відбувається діяльність в умовних ситуаціях, що спрямована на реконструкцію та засвоєння суспільного досвіду, зафіксованого в соціально-закріплених способах здійснення предметних дій. Класифікуємо ігри за такими критеріями та ознаками: вільна діяльність, що відбувається за бажанням із метою одержання задоволення від самого процесу діяльності, а не лише від його результату; творча імпровізаційна за характером діяльності; емоційно-напружена конкурентна діяльність з елементами змагання; діяльність, що має імітаційний характер; діяльність, що відбувається в межах прямих або непрямих правил, які відображають зміст гри.

Ігрові технології передбачають не лише задоволення від процесу гри, а й досягнення потрібного результату. Ним має стати створення нового інформаційного поля суб'єктів гри. Іншими словами, йдеться про особистісні зміни учасників гри, їхній загальний інтелектуальний і соціальний розвиток.

У сучасному інформаційному суспільстві для того, щоб ефективно діяти, людина має постійно поповнювати свої знання – розширювати власну інформаційну базу, навчитися ефективно спілкуватися з метою обміну відомостями. Це означає, що дорослі повинні розвивати у собі здатність змінювати позиції, точки зору, відмовитись від певних сталих стереотипів, діяти в соціальному середовищі, що змінюється пришвидшеними темпами.

З появою та інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій не могли не з'явитись комп'ютерні ігри, оскільки, як відзначалося вище, людська культура не може існувати без ігрового компонента. Нині значною популярністю користуються комп'ютерні ігри, в процесі яких людина спостерігає за тим, що відбувається, начебто очима свого персонажа. В той самий час гравці віддають перевагу іграм, де вони грають один із одним у локальній і глобальній комп'ютерних мережах. Фактично маємо справу з рольовими

іграми, котрі опосередковуються комп'ютером, який у даному контексті виступає допоміжним засобом міжособистісної комунікації, що керується і спрямовується тими ж самими правилами інформаційного спілкування. Це особливо стосується комп'ютерних навчальних ігор, в яких ставиться чітка пізнавальна мета.

Розгляд перебігу інформаційних процесів, що відбуваються в іграх різного виду, почнемо із з'ясування змісту поняття „інформації”. Слово це з'явилося ще в античні часи, більш, ніж дві з половиною тисячі років тому назад. Зазначимо, що цим словом користувався Марк Цицерон, проголошуючи свої палкі промови у Стародавньому Римі. Люди, однак, довгий час не надавали цьому слову особливого значення. Для них це була звичайна лексична одиниця і не несла смислового навантаження у повсякденному житті. У наш час вона набула особливого значення; в життя увійшли такі поняття, як „інформаційна культура”, „інформаційна епоха”, „інформаційний вибух”, „інформаційне суспільство” та „комп'ютерна дидактична гра”, що ґрунтується на перебігу інформаційних процесів. Уважають, що „інформаційне суспільство” – це новий тип суспільства, яке суттєво відрізняється від свого індустріального попередника. Таким чином, інформаційне суспільство стало дійсністю масової свідомості сучасної людини, коли в її життя реально увійшли персональні комп'ютери і захоплення комп'ютерними іграми від дитячого садка до студентської лави, а від неї – в усі сфери виробництва та ділової активності людини загалом [2].

Подальший розвиток ІКТ сприятиме підвищенню інтелектуальних здібностей і можливостей особистості, в результаті чого відбудеться збільшення соціальної пам'яті. Створення нових інформаційно-комунікаційних систем і технологій передбачає, в першу чергу, розширення, поглиблення інформаційного поля людини, а це може відбутися за умови, коли персональний комп'ютер буде посередником опрацювання інформації в процесі спілкування між людьми через глобальну мережу Internet. Позитивних результатів буде досягнуто лише тоді, коли відбудеться сприяння цьому спілкуванню за допомогою спеціально розроблених ігрових технологій.

Упровадження в навчальний процес ігрових технологій робить можливим якісне засвоєння структури навчального предмета. Це пов'язано з тим, що основна мета освіти полягає у здатності засвоювати нову інформацію в майбутньому. Отже, потрібно організувати навчання так, щоб результат, досягнутий на кожному етапі, сприяв засвоєнню нових знань у подальшій професійній діяльності. Іншими словами, студенти мають бути готовими до одержання нових відомостей, тобто до перманентного навчання.

Список використаної літератури

- 1. Батуев А. С.** Высшая нервная деятельность / А. С. Батуев. – М., 1991.
- 2. Воробьёв Т. Г.** Твоя информационная культура / Т. Г. Воробьёв. – М. : Мол. гвардия, 1988. – 303 с.
- 3. Занков Л. В.**

О начальном обучении / Л. В. Занков. – М. 1963. – С. 47–55.
4. Мультимедіа та мультимедійні системи: Конспект лекцій для студентів спеціальності „Програмне забезпечення автоматизованих систем” / Укл. С. С. Забара, О. П. Цурін. – К. : Видавництво університету „Україна”, 2003. **5. Пиаже Ж.** Избранные психологические труды : Пер. с франц. / Ж. Пиаже. – М., 1969. **6. Роменець В. А.** Історія психології ХХ століття / В. А. Роменець, І. П. Маноха. – К. : Либідь, 1998. – 988 с.

Кириленко Н. М., Кириленко В. В. Психолого-педагогічні особливості організації ігрової діяльності в інформаційному просторі вищого навчального закладу

У статті розкриваються психолого-педагогічні особливості ігрової діяльності студентів, розкриваються педагогічні принципи застосування інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційному просторі вищого навчального закладу.

Ключові слова: гра, ігрові технології, інформаційно-комунікаційні технології.

Кириленко Н. М., Кириленко В. В. Психолого-педагогические особенности организации игровой деятельности в информационном пространстве вуза

В статье раскрываются психолого-педагогические особенности игровой деятельности студентов, раскрываются педагогические принципы применения информационно-коммуникационных технологий в информационном пространстве вуза.

Ключевые слова: игра, игровые технологии, информационно-коммуникационные технологии.

Kirilenko N. M., Kirilenko V. V. Psychological and pedagogical Features of Gaming Activities in Cyberspace University

The article deals with the psycho-pedagogical peculiarities of the students' gaming activities, pedagogical principles how to use information-communication technologies in the higher education establishment are suggested.

Key words: game, gaming technology, information and communication technology.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК [378.014.6:005.6]:004

Л. М. Кутепова

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ
ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Спрямування державної політики України в галузі вищої освіти на утворення спільного європейського науково-освітнього простору передбачає введення модульної системи організації навчального процесу, системи тестування та рейтингового оцінювання знань студентів. При впровадженні кредитно-модульної системи організації навчального процесу щодо оцінювання необхідно опрацювати найбільш доцільні підходи до діагностики знань студентів з урахуванням набутого досвіду у вищій школі.

Сучасні інформаційні технології дозволяють більш ефективно та об'єктивно здійснювати діагностику якості навчання студентів, надають можливість використовувати більш складні в математичному плані методи оцінювання, нарахування балів, відбирання завдань, встановлювати зворотній зв'язок з кожним студентом на визначених етапах навчання, здійснювати адаптоване індивідуальне "конструювання" навчальною процесу, що сприяє підвищенню якості підготовки фахівців [1, с. 170; 2, с. 6].

Зазначені тенденції щодо інформаційних діагностичних систем вимагають від них спеціальних можливостей, які б забезпечували оперативне отримання об'єктивної і точної інформації про відповіді студента в процесі тестування, врахування його індивідуальних особливостей, орієнтування на самовизначення, самореалізацію, розвиток творчих можливостей особистості, адаптацію до дій користувача тощо. Це зумовлює необхідність створення та впровадження у навчально-виховний процес закладів освіти адаптивних інформаційних систем діагностики якості навчання майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні найбільш широкого застосування в навчально-виховному процесі освітніх закладів набув метод діагностичних вимірювань (контроль навчальних досягнень на основі тестів). Дослідження тестових методик контролю та обґрунтування їх ефективності проводили В. Аванесов, В. Беспалько, В. Безверха, В. Бочарнікова, Т. Ільїна, В. Козаков, А. Одерій, П. Олійник, Л. Романишина, Н. Талізїна та ін.

Аспекти розробки та використання автоматизованих систем оцінювання розглядали В. Деповський, Є. Катаєва, Т. Коджа, Р. Колуд, Ю. Машбиць, О. Меньяйленко, Л. Оксамитна та ін.

Значний внесок в теорію адаптивного тестування зробили Д. Вейсс, В. Звонников, О. Малигін, В. Снитюк, П. Федорук, М. Челишкова, К. Юрченко та ін.

Проте, система контролю, яка є важливим компонентом будь-якої педагогічної технології, потребує розвитку таких способів і засобів оцінювання навчальних досягнень студентів, які забезпечують об'єктивною інформацією всіх учасників навчального процесу.

Метою статті є аналіз та визначення основних підходів щодо використання інформаційних технологій для діагностики якості навчання студентів вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом увага дослідників зосереджена на завданнях і аспектах застосування нових інформаційним технологій у процесах оцінювання якості навчання. Як зазначають В. Снитюк і К. Юрченко при використанні інформаційних технологій контроль знань у формі тестування є одним з найбільш технологічних, його можна вважати параметричною формою перевірки та оцінювання підготовленості студента [3, с. 22].

Проаналізуємо існуючі підходи щодо використання інформаційних технологій при створенні систем діагностики якості навчання студентів на основі тестів.

Найбільш відомим підходом до створення тестів та інтерпретації їх результатів є педагогічна теорія вимірювань Item Response Theory (IRT) [4]. Тестування на основі IRT є адаптивним, до визначальних понять IRT відносять рівень складності завдання, підготовленість студента та диференціюючий параметр завдання. Використання IRT дозволяє вирішити такі завдання [3, с. 24]:

- знайти параметри завдань;
- знайти параметри знань студентів;
- підібрати функцію для визначення ймовірності правильної відповіді на питання тесту.

Адаптивне тестування, засноване на сучасній теорії IRT, являє собою ітераційний процес, збіжність якого до оптимальних оцінок латентних параметрів випробовуваних забезпечується шляхом мінімізації помилок вимірювання, що змінюються після виконання кожного чергового завдання, це дозволяє зменшити число завдань і точніше оцінити рівень підготовленості студентів [5, с. 9].

Перевагами IRT є [3, с. 24]:

- стандартизований характер як оцінки рівня підготовленості, так і складності завдань, що дозволяє об'єктивізувати процес оцінювання, порівнювати знання різних осіб і встановлювати об'єктивні рейтинги;
- отримані оцінки не залежать від рівня підбору завдань, що позитивно впливає на якість оцінювання;
- простота комп'ютеризації розрахунків;

– відносна інваріантність значень рівня знань і складності завдань, їх стійкість.

Розвиток дистанційного навчання, реалізація принципу безперервності навчання сприяло розробці та використанню комп'ютерних систем віддаленого контролю знань. При розробці таких систем використовують математичні та класифікаційні методи оцінки знань [6].

Основу математичних методів становлять прості моделі; моделі, в яких враховуються параметри завдань; моделі, що базуються на рівні вивчення; кусково-лінійні моделі і моделі на основі ймовірнісних критеріїв.

В простих моделях оцінка визначається як відношення кількості правильних відповідей до загальної кількості запропонованих завдань. В моделях на основі параметрів завдань ще враховуються характеристики завдань (наприклад, час виконання завдання). В моделях з врахуванням рівнів вивчення завдання поділяються на п'ять груп, що відповідають рівням засвоєння: розуміння, розпізнавання, відтворення, застосування, творча діяльність. У методі кусково-лінійної апроксимації алгоритм оцінювання базується на класифікації завдань згідно з їх значимістю, складністю й специфікацією. Зазначені характеристики мають відповідні коефіцієнти. В основі моделі на базі ймовірнісних критеріїв лежить твердження про залежність ймовірності правильної відповіді учня від рівня його підготовленості і від параметрів завдання. При обчисленні ймовірності оцінки учня враховуються: складність і час виконання завдання; число запропонованих завдань; число неправильно виконаних завдань тощо [3, с. 25–26].

Класифікаційні моделі призначені для віднесення учня до одного з стійких, наперед визначених класів, виходячи з близькості його характеристик до еталону [7].

Л. Оксамитна [8] пропонує здійснювати оцінювання на базі самоорганізованих засобів контролю знань. Вона зазначає, що всі завдання інформаційної бази пов'язані, а її структура наперед невизначена, а формується як наслідок процесу автоматичного розпізнавання структурних зв'язків у предметній галузі. Хоча такий підхід дозволяє мінімізувати час контролю, побудова структури на безлічі понять є тривалим і трудомістким процесом.

Ще один підхід пропонує О. Яковенко [9], згідно з яким моделі і методи навчання і контролю знань є елементами загальної автоматизованої системи управління навчальним процесом. Контроль здійснюється за допомогою тестів, ще всі питання мають однакову складність, а мінімальна кількість питань визначається як величина зворотна частоті неправильних відповідей.

В автоматизованих системах оцінювання для визначення результуючої оцінки за тест, виходячи з оцінок відповідей на кожне питання, можуть використовуватися нечіткі моделі [10]. Проте, при

цьому отримані результати є наслідком експертних висновків, що значно суб'єктивізує процес оцінювання.

В. Снитюк, розглядаючи аспекти використання інформаційних технологій в процесі оцінювання знань та вмінь студентів, звертає увагу на недостатню дослідженість таких напрямків як структуризація і систематизація навчального матеріалу та використання різних способів подання інформації в електронних базах даних [3, с. 24].

Один з підходів для моделювання структури навчального матеріалу, систематизації його понять пропонує Т. Шихнабієва: необхідно застосовувати математичний апарат теорії графів, а саме, адаптивні семантичні моделі навчального матеріалу як багаторівневі ієрархічні структури у вигляді семантичних мереж, представлених орієнтованим графом [11].

Стосовно форм подання питань та відповідей в автоматизованих системах оцінювання С. Пучнин звертає увагу, що існує залежність результату контролю знань від форми подання завдань, а також проявляється його зв'язок з індивідуальними психофізичними особливостями учнів [12].

Отже, при використанні інформаційних технологій для діагностики якості навчання студентів вищих навчальних закладів в основу систем контролю покладено тестування. Поряд з перевагами (об'єктивізації оцінки, можливості віддаленого доступу) такі системи мають ряд недоліків: неструктурованість навчального матеріалу, відсутність можливості використання питань, відмінних від тестових, необґрунтованість методів формування інтегральної оцінки тощо.

Пріоритетним напрямком освітнього процесу є орієнтацію на особистість студента. Отже, при розробці інформаційних систем діагностики якості навчання майбутніх фахівців слід реалізовувати принцип адаптивності.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. На основі проведеного аналізу визначено такі основні підходи щодо використання інформаційних технологій для діагностики якості навчання студентів: адаптивне тестування в практиці діагностики здібностей і знань на основі теорії IRT; використання автоматизованої системи контролю знань для забезпечення оперативного зв'язку та коригування навчального процесу; технології поточного та підсумкового контролю знань на основі методів експертних систем; машинне оцінювання знань в системі віддаленого контролю знань; управління контролем знань як складовою частиною процесу оптимізації управління вищим навчальним закладом.

2. З'ясовано основні недоліки використання інформаційних технологій для діагностики якості навчання студентів: неструктурованість навчального матеріалу, відсутність можливості використання питань, відмінних від тестових, необґрунтованість методів формування інтегральної оцінки тощо.

3. Визначено, що важливий напрямок оптимізації процесу створення систем навчання і контролю знань полягає в структуризації і систематизації навчального матеріалу, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Список використаної літератури

- 1. Ракова О.А., Шорников А.П.** Компьютерная адаптивная обучающая система для диагностики обученности студентов / О.А.Ракова, А.П.Шорников // Молодой учёный. – Т. 1. – Чита, 2010. – № 8 (19). – С. 169–175.
- 2. Колуд Р.** Математичні моделі та алгоритми тестування знань з використанням зворотного зв'язку та Інтернет-технологій: дис. ... канд. техн. наук : 01.05.02 / Колуд Роберт. – Львів, 2004. – 191 с.
- 3. Снитюк В. Е., Юрченко К. Н.** Интеллектуальное управление оцениванием знаний [монографія] / Снитюк В. Е., Юрченко К. Н. – Черкассы, 2013. – 262 с.
- 4. Baker F.** The Basics of Item Response Theory / Baker F. – ERIC Clear-inghouse on Assessment and Evaluation: University of Maryland, College Park, MD. – 2001. – 176 p.
- 5. Звонников В. И., Челышкова М. Б., Малыгин А. А.** Адаптивное тестирование в дистанционном обучении / В.И.Звонников, М.Б.Челышкова, А.А.Малыгин // Высшее образование сегодня. – 2012. – № 6. – С. 7–10.
- 6. Зайцева Л. В., Прокофьева Н. О.** Модели и методы адаптивного контроля знаний / Л.В.Зайцева, Н.О.Прокофьева // Educational Technology & Society. – 2004. – № 7 (4). – С. 265–277.
- 7. Журавлев Ю. И., Рязанов В. В., Сенько О. В.** Распознавание. Математические методы. Программная система. Практические применения / Журавлев Ю. И., Рязанов В. В., Сенько О. В. – М.: "Фазис", 2006. – 168 с.
- 8. Оксамитна Л. П.** Методи та засоби самоорганізації моделі знань в автоматизованих системах контролю знань та навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 "Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології" / Л. П. Оксамитна. – Черкаси, 2003. – 18 с.
- 9. Яковенко О. Є** Моделі та методи контролю знань в автоматизованій системі управління навчальним процесом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 "Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології" / О. Є Яковенко. – Одеса, 2006. – 20 с.
- 10. Ноздренков В. С.** Моделі та засоби оцінювання знань за допомогою гібридної нечітко-нейронної інформаційної технології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 "Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології" / В. С. Ноздренков. – Харьков, 2007. – 17 с.
- 11. Шихнабиева Т. Ш.** Методические основы представления и контроля знаний в области информатики с использованием адаптивных семантических моделей : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Шихнабиева

Тамара Шихгасановна. – Москва, 2009. – 355 с. **12. Пучнин С. С.** Индивидуально-ориентированная мультимедийная программная система контроля знаний и методика ее практического применения : дисс. ... канд. техн. наук : 05.13.10. / Пучнин Сергей Сергеевич. – Курск, 2001. – 154 с.

Кутепова Л. М. Використання інформаційних технологій для діагностики якості навчання студентів вищих навчальних закладів

В статті визначено основні підходи щодо використання інформаційних технологій для діагностики якості навчання студентів: адаптивне тестування в практиці діагностики здібностей і знань на основі теорії IRT; використання автоматизованої системи контролю знань для забезпечення оперативного зв'язку та коригування навчального процесу; технології поточного та підсумкового контролю знань на основі методів експертних систем; машинне оцінювання знань в системі віддаленого контролю знань; управління контролем знань як складовою частиною процесу оптимізації управління вищим навчальним закладом.

Ключові слова: інформаційні технології, діагностика якості навчання.

Кутепова Л. М. Использование информационных технологий для диагностики качества обучения студентов высших учебных заведений

В статье определены основные подходы к использованию информационных технологий для диагностики качества обучения студентов: адаптивное тестирование в практике диагностики способностей и знаний на основе теории IRT; использование автоматизированной системы контроля знаний для обеспечения оперативной обратной связи и корректировки учебного процесса; технологии текущего и итогового контроля знаний на основе методов экспертных систем; машинное оценивания знаний в системе удаленного контроля знаний; управление контролем знаний как составной частью процесса оптимизации управления высшим учебным заведением.

Ключевые слова: информационные технологии, диагностика качества обучения.

Kutepova L. M. Using Information Technology To Diagnose The Quality Of Education Students In Higher Education

In the article identifies the key approaches to the use of information technology to diagnose the quality of education students: Adaptive testing in practice diagnostic skills and knowledge based on the theory IRT; automated control systems expertise to ensure rapid communication and the adjustment of the educational process; technology current and final evaluation of knowledge-based techniques of expert systems, machine evaluation of

knowledge in system remote control knowledge, knowledge management control as part of the optimization process of higher education institution.

Key words: information technology, diagnostic quality of education.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Меняйленко О. С.

УДК 378.011.3-051:62:004

Г. В. Монастирна

ПІДГОТОВКА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним з пріоритетних напрямків сучасної державної політики України є побудова суспільства, орієнтованого на інтереси людей, в якому інформаційні технології мають бути інструментом соціального розвитку країни. Світова педагогічна спільнота намагається знайти нові шляхи побудови освітнього процесу в умовах швидкого оновлення професійної інформації та знань, впровадження комп'ютерної техніки у всі сфери життєдіяльності людини. Створення та використання інформаційних технологій навчання вимагає вирішення не тільки технічних питань розробки технічного та програмного забезпечення, а й, більшою мірою, побудови педагогічних стратегій, технологій, що дозволяють максимально використовувати переваги інформаційних технологій та подолати їх певні недоліки. Особливо гостро це питання постає у підготовці до професійної діяльності майбутніх інженерів-програмістів, предметом діяльності яких є інформаційні ресурси, системи, методи, та засоби їх обробки.

Аналіз досліджень і публікацій. Актуальним питанням професійної підготовки інженерів-програмістів присвячені дослідження Ю. Забродіна, Б. Ломова, Н. Кузьміної та ін. Галузь інформатика та її методологія розглядалась в роботах М. Жалдака, В. Монахова та ін. У роботах П. Денинга, Д. Кнута, Т. Морозова, Н. Неграпонте, С. Паппер, В. Перекатова та інших досліджувались питання підготовки інженерів-програмістів та актуальні питання комп'ютерингу. Методичні аспекти навчання майбутніх інженерів-програмістів розглядали М. Гладишева, Л. Гришко, З. Сейдаметова та ін. Також, дослідженням процесу підготовки та профпридатності інженера займались М. Тутушкіна та О. Ростунов. Використання інформаційних технологій у навчанні досліджувались у роботах Б. Гершунського, Р. Гуревича, М. Жалдака,

О. Меньяйленка, І. Підласого та ін. При створенні автоматизованих педагогічних систем можна спиратися на принципи положення, отримані в роботах А. Берга, В. Беспалька, В. Глушкова, Л. Ітельсона, Ю. Машбиця, О. Меньяйленка та ін.

Незважаючи на наявність різнопланових і досить масштабних досліджень з питань професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів, створення та ефективності використання інформаційних технологій навчання, організація професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів засобами інтелектуальних інформаційних технологій залишається актуальним.

Постановка завдання. Метою роботи є аналіз сучасних інформаційних технологій навчання та формулювання основних проблем, розв'язання яких дозволить будувати ефективні інтелектуальні інформаційні технології навчання, що спроможні будувати індивідуальну педагогічну стратегію на основі психологічно-фізіологічних особливостей студента, вести автоматичний облік, накопичення та обробку інформації та коригувати на її основі освітню діяльність.

Виклад основного матеріалу. Практично одночасно з виникненням кібернетики дослідники намагалися застосувати її методи та принципи до проблем навчання: розробка математичних методів досліджень у педагогіці та психології; впровадження алгоритмічного підходу до навчання; методологічне обґрунтування методів програмно-керованого навчання та застосування навчаючих машин; створення автоматизованих педагогічних систем тощо.

Розробка таких педагогічних програмних засобів ускладнюється невизначеністю, притаманною для соціальних систем, імовірнісним перебігом процесу навчання, великою кількістю елементів, що впливають на суб'єктів освітнього процесу, суб'єктивізмом в оцінюванні результатів навчання та ін. Тому при створенні таких програмних засобів використовуються результати досліджень, пов'язаних з моделюванням інтелектуальних можливостей людини, та розташованих на стику різних наук (педагогіки, психології, кібернетики, штучного інтелекту). Такі освітні системи визначаються як інтелектуальні інформаційні технології.

Багато уваги приділяється дослідниками у галузі технічних наук розробці моделей, алгоритмів, методів та засобів адаптації користувачів до взаємодії з комп'ютером [1], визначаються індивідуальні здібності користувачів для комп'ютерного навчання [2], розробляються автоматизовані педагогічні навчальні системи [3]. Але отримані доробки вимагають методичного та змістового доопрацювання для використання у професійній вищій освіті.

Натепер існують класифікації інтелектуальних навчальних систем. У роботі [3] П. Брусилівський виділяє такі типи:

1) адаптивні гіпермедіа-системи – генерація навчального матеріалу на основі даних про попередні відповіді стунета; підтримка

студентів шляхом створення видимих (або ні) посилань орієнтації та навігації студента у гіперпросторі.

2) інтелектуальні навчаючі системи – побудова траєкторії навчання – забезпечення студента певною послідовністю навчальних завдань; зворотний зв'язок на основі правильності розв'язання поставленого завдання, визначення знань, що призвели до помилки та їх повторне вивчення; надання студентові допомоги на кожному етапі розв'язання завдання (рівень допомоги варіюється від повідомлення про хибний крок до надання розгорнутого інформаційного повідомлення та виконання наступної дії за студента); допомога студентам у вирішенні нових задач базуючись на прикладах успішно вирішених раніше завдань.

3) системи інтелектуального колективного навчання – формування груп студентів на основі знань, представлених у моделях студентів, для виконання колективних завдань; введення різних типів рівноправних віртуальних партнерів у навчальне середовище; визначення тих студентів, які за своїми індивідуальними здібностями суттєво відрізняються від загальної маси студентів для чого використовується інтелектуальний аналіз даних [4].

Виділяються також інформаційно-довідкові, консультуючі, інтелектуально-тренуючі, керуючі, супроводжуючі види інформаційних систем, що використовуються в освіті. Отже, розробка інтелектуальних інформаційних систем є актуальною проблемою сучасних дослідників. Як правило, такі системи містять модель студента та деякі механізми їх адаптації до можливостей студентів. Слід зазначити, що адаптація таких навчаючих систем здійснюється на основі аналізу відповідей студента під час тестування. В залежності від правильності розв'язання поставлених задач йому надається додаткова інформація або пропонується новий матеріал для засвоєння. При цьому явно не описан механізм визначення параметрів студента, на яких будується його модель; не враховуються психологічні характеристики студента, його функціональний та емоційний стан під час навчання.

Подолати вказані недоліки та підвищити ефективність професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів дозволить адаптація інтелектуальних інформаційних технологій до індивідуальних психологічних властивостей студента. Базуючись на особистісних характеристиках студента, які можна визначити та контролювати засобами інформаційних технологій, автоматизована система навчання будуватиме конкретну освітню траєкторію та коригувати її відповідно до поточного емоційного та фізичного стану студента. Це вимагає розробки самонавчальної автоматизованої системи з елементами самоорганізації. Під самонавчанням розуміється процес вироблення в системі реакцій на зовнішні сигнали шляхом багатократних впливів. Самонавчання – це навчання без заохочення або покарання, які здійснюються «викладачем», якому відома бажана реакція на певні зовнішні дії [5]. В таких термінах адаптація виступає як процес зміни параметрів та структури системи або

керуючих впливів на основі поточної інформації з метою досягнення визначеного, частіше оптимального, стану системи при початковій невизначеності та змінних умовах праці.

Така думка підтверджується висновком Г. Клауса, який зазначав, що здатність виучуватися уможливує пристосування системи, у процесі якого поведінка її має тенденцію оптимізуватися. Це призводить до того, що в кожному конкретному випадку з множини можливих стратегій може бути обрана та використана оптимальна [6].

Протиріччя між потребою створення та використання високоефективних інтелектуальних інформаційних технологій навчання та недостатнім рівнем наукового й методичного дослідження цих питань дозволяє констатувати наявність ряду проблем і робить актуальним проведення досліджень у цьому напрямку. Серед них можна виділити такі основну й допоміжні проблеми.

Проблема 1 (основна). Пов'язана з відсутністю загальної теорії створення інтелектуальних інформаційних технологій навчання, що дозволяють будувати індивідуальну освітню траєкторію на основі психолого-фізіологічних властивостей студента

З **проблемою 1** тісно пов'язані названі нижче допоміжні проблеми.

Проблема 2. Не формалізовано прийоми та методи побудови індивідуальної освітньої траєкторії студента, відсутні їх класифікація, невідома їх ефективність в умовах інтелектуальних інформаційних технологій навчання.

Проблема 3. Відсутні дослідження психолого-фізіологічних параметрів студента, що можуть бути використані при створенні інтелектуальних інформаційних технологій навчання.

Проблема 4. Відсутні дослідження емоційного стану студентів в умовах інтелектуальних інформаційних технологій, його впливу на ефективність та якість навчального процесу, немає алгоритмів та методів його керуванням та вибору методів навчання.

Проблема 5. Не формалізовані механізми адаптації інтелектуальних інформаційних технологій навчання до психолого-фізіологічних параметрів та емоційного стану конкретного студента.

Отже з розглянутих особливостей інтелектуальних інформаційних технологій навчання та сформульованих основних проблем їх створення впливає необхідність проведення досліджень у зазначених напрямках, що дозволить розробити теоретичні основи розробки інтелектуальних інформаційних технологій навчання, здатних будувати індивідуальну освітню траєкторію на основі психолого-фізіологічних особливостей студента та його емоційного стану.

Висновки.

1. Показано, що впровадженню інформаційних технологій в освітній процес приділяється значна увага як в Україні, так і за її межами, проте відсутність розроблених теорій створення

інтелектуальних інформаційних технологій на основі психолого-фізіологічних особливостей студента та його емоційного стану не дозволяє використовувати ІТ у професійній вищій освіті для підвищення якості навчання.

2. Сформульовано основну та 5 допоміжних проблем (завдань дослідження), що потребують розробки механізмів визначення психолого-фізіологічних особливостей студента та побудови на їх основі індивідуальної освітньої траєкторії, визначення емоційного стану студента під час навчання та його впливу на якість навчання та ін.

3. Розв'язання зазначених проблем дозволить розробити теоретичні та практичні підходи і методи розробки високоефективних інтелектуальних інформаційних технологій навчання, впровадження яких у професійну підготовку майбутніх інженерів-програмістів дозволить підвищити її ефективність.

Список використаної літератури

- 1. Радванська Л. М.** Моделі, методи та засоби підвищення ефективності інтерфейсу "Користувач-ЕОМ" у системах організаційного управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології” / Л. М. Радванська. – Херсон, 1999. – 20 с.
- 2. Зянчуріна І. М.** Моделі та методи комп'ютерного навчання з урахуванням індивідуальних здібностей користувачів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 05.13.06 „Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології” / І. М. Зянчуріна. – Харків, 2005. – 20 с.
- 3. Меньяйленко О. С.** Автоматизовані педагогічні навчальні системи: Мо-нографія / О.С. Меньяйленко. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 272 с.
- 4. Brusilovsky, P., Karagiannidis, C., and Sampson, D.** (2004) Layered evaluation of adaptive learning systems. *International Journal of Continuing Engineering Education and Lifelong Learning* 14 (4/5), 402 - 421.
- 5. Цыпкин Я. З.** Адаптация и обучение в автоматических системах / Я.З. Цыпкин. – М., 1968. – 400 с.
- 6. Клаус Г.** Кибернетика и общество / Г. Клаус. – М., 1967. – 413 с.

Монастирна Г. В. Підготовка до професійної діяльності майбутніх інженерів-програмістів засобами інтелектуальних інформаційних технологій

У роботі проаналізовані сучасні розробки у сфері створення інтелектуальних інформаційних технологій навчання, механізми їх адаптації, визначені наявні недоліки. Сформульовано напрями усунення цих недоліків шляхом розв'язання поставлених проблем – основної та 5 допоміжних.

Ключові слова: інтелектуальні інформаційні засоби, адаптація, професійна підготовка інженерів-програмістів

Монастырная Г. В. Подготовка к профессиональной деятельности будущих инженеров-программистов средствами интеллектуальных информационных технологий

В работе проанализированы современные разработки в области создания интеллектуальных информационных технологий обучения, механизмы их адаптации, определены имеющиеся недостатки. Определены направления устранения недостатков путем решения поставленных проблем – основной та 5 вспомогательных.

Ключевые слова: интеллектуальные информационные средства, адаптация, профессиональная подготовка инженеров-программистов

Monastirnaya G. V. Preparing For The Future Of Professional Software Engineers By Means Of Intelligent Information Technology

This paper analyzes the recent developments in the field of intelligent information technology training, adaptation mechanisms IT , defined by their flaws. The directions of deficiencies by solving problems formulated - the main and 5 auxiliary.

Key words: intelligent information agents, adaptation, training, software engineers

Стаття надійшла до редакції 05.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Меняйленко О. С.

УДК 881.111: 378.147.091.3

О. Б. Тарнопольский, З. М. Корнева

**КОМПЬЮТЕРНАЯ ПОДДЕРЖКА КУРСА ПРЕПОДАВАНИЯ
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ
В КОНСТРУКТИВИСТСКОМ СМЕШАННОМ ОБУЧЕНИИ
НА ПЕРВОМ КУРСЕ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ**

Одним из ключевых условий создания современных учебно-методических комплексов, используемых для обучения иностранному языку в неязыковых высших учебных заведениях, является обязательное использование в учебном процессе Интернет-технологий. Без сомнения, возможности использования Интернета с целью повышения коммуникативного и профессионально ориентированного характера обучения иностранному языку для специальных целей настолько широки, что ни одна методика вообще не может считаться полноценной, если в ней не предусмотрено использование Интернет- и компьютерных технологий [1, с. 87].

Цель настоящей статьи – рассмотреть, как Интернет-технологии могут быть использованы в рамках разработанной авторами настоящей статьи методики обучения английскому языку для специальных целей на основе конструктивистского смешанного обучения на первом курсе неязыковых высших учебных заведений. А именно, показать, как при помощи таких технологий обеспечить полноценное конструктивистское обучение и чем они могут помочь во внедрении тематического обучения через предметное содержание специальных дисциплин.

Но прежде чем обсуждать эти вопросы, необходимо проанализировать, какое место занимают Интернет технологии в современном обучении иностранным языкам.

Конструктивистское смешанное обучение (*constructivist blended learning*), упомянутое выше, в последние годы приобретает все большую популярность. Разработка методики смешанного обучения связана с широкой компьютеризацией и внедрением Интернета в учебный процесс вообще и в процесс обучения иностранным языкам в частности [6]. Использование компьютеров, как указывает М. Warschauer (1998), радикально изменило саму концепцию изучения языков, сделав такое изучение намного более эффективным и интенсивным.

Интернет приобрел огромное значение для преподавания делового английского языка [4] и лег в основу смешанного обучения этому языку для целей профессионального общения. В. Barrett и P. Sharma (2003) определяют смешанное обучение как смесь между обучением, происходящим лицом к лицу, т.е. как прямое личное взаимодействие преподавателя и студентов, и обучением, осуществляемым через использование компьютерных технологий вообще и Интернет-технологий в частности. Они называют такое обучение *POLL (Partially On-line Learning), частично онлайнное обучение*. В методической литературе указывается, что в данном случае соединяются преимущества классного и дистанционного обучения [3]. С одной стороны, как и в дистанционном обучении, использование компьютеров, Интернета становится не эпизодом, а органической, неотъемлемой и крайне важной частью учебного процесса. С другой стороны, в отличие от дистанционного обучения, сохраняется постоянный прямой, а не виртуальный, контакт студентов с преподавателем и друг с другом, что особенно существенно для обучения устному общению (в том числе профессиональному) на иностранном языке [2].

При смешанном обучении аудиторная работа в прямом контакте с преподавателем занимает от 1/3 до 2/3 учебного времени. Остальное время студенты работают самостоятельно над поиском в Интернете и обработкой материалов, необходимых для выполнения учебных заданий, таких как подготовка учебных проектов, презентаций, разбор кейсов и даже выполнение учебных и контрольных тестов. Результаты самостоятельной работы представляются и обсуждаются в аудитории,

где обучаемые также получают объяснения, инструкции и помощь для дальнейшей самостоятельной работы.

Без специальных доказательств видно, насколько хорошо смешанное обучение «вписывается» в обучение иностранному языку для специальных целей.

Самое главное состоит в том, что оно позволяет во многом решить проблемы методического обеспечения такого обучения, ради чего его стоит использовать в первую очередь. Конструктивистское смешанное обучение, и вообще использование Интернета в учебном процессе, предполагает проведение студентами постоянного и систематического поиска в нем информации (учебной информации), пользуясь для этого всей безграничностью ресурсов «Мировой паутины» – *World Wide Web* [8]. Через Интернет вполне реально обеспечить студентов практически всеми необходимыми англоязычными и аутентичными пособиями, учебными материалами, материалами для самостоятельной работы и даже материалами для контроля и тестирования. Важно лишь, чтобы преподаватели, ведущие такие программы, накопили «библиотеку сайтов», с которых можно было бы брать англоязычные материалы, пригодные для использования в качестве учебных материалов.

Однако необходимо отметить, что, кроме решения вышеуказанной, основной, проблемы методического обеспечения, внедрение конструктивистского смешанного обучения в программы обучения иностранному языку для специальных целей поможет решить и ряд других задач.

Во-первых, современные подходы к обучению в высшей школе, в частности, требования Болонской декларации, предполагают перенесение акцента с работы студентов под руководством преподавателя на их самостоятельную работу, т.е. на автономную учебную деятельность. Конструктивистское смешанное обучение, в котором такая автономная деятельность является едва ли не основной, предоставляет оптимальные возможности для решения данной задачи. Например, M. Warschauer, H. Shetzer, C. Meloni (2000) утверждают, что работа обучаемых в Интернете, а следовательно, и смешанное обучение предполагает выполнение учебных проектов, которые являются одной из высших форм учебной автономии. С этой точки зрения выполнение учебных проектов целесообразно базировать на использовании Интернет ресурсов и конструктивистского смешанного обучения.

Во-вторых, работа в Интернете в рамках конструктивистского смешанного обучения дает возможность установления прямых контактов отечественных студентов с англоязычными студентами в других странах (например, со студентами, изучающими ту же специальность в университетах англоязычных стран или в тех университетах иных стран, где преподавание ведется на английском языке) [5]. Такое общение через Интернет может, например, использоваться для выполнения совместных

учебных проектов, связанных со специальностью [8]. Понятно, насколько целесообразной и полезной такая учебная деятельность будет в обучении иностранному языку для специальных целей.

В-третьих, при использовании Интернета в учебном процессе и, в частности, при конструктивистском смешанном обучении считается полезным публиковать творческие учебные работы студентов в сети [8], например, на специально созданных веб-страницах учебных курсов. Разработка подобных веб-страниц может серьезно повысить эффективность программ обучения, поскольку там могут размещаться не только работы самих студентов, но и учебные задания для них, методическое обеспечение курса, тесты тренировочного характера и т.п.

Наконец, на подобных веб-страницах, являющихся составной частью методического обеспечения, могут размещаться специальные языковые учебные программы, которые в процессе внеаудиторной самостоятельной работы помогали бы студентам преодолевать те чисто языковые трудности, с которыми они сталкиваются в процессе изучения специальных дисциплин на английском языке.

Все вышеизложенное позволяет перейти к описанию особенностей использования Интернет-технологий в учебном процессе в рамках созданного группой учёных под руководством профессора О.Б.Тарнопольского учебно-методического комплекса для обучения студентов экономических и технических специальностей английскому языку профессиональной направленности *Professional Basics (Вещи первой профессиональной необходимости)*.

В упомянутом выше учебно-методическом комплексе все виды учебной деятельности, выполняемые при поддержке Интернета, можно условно разделить на четыре категории:

1. **Использование Интернет поиска с целью написания различного рода письменных работ**, например, резюме, делового письма, эссе и т.п. Существует несколько модификаций таких заданий:

Task 1 (Unit 3 “Professional Negotiations”). Do Internet search. Using the sites recommended by your teacher and the sites that you yourself can find, try to find additional information concerning the psychology of professional negotiations. On the basis of the information that you have found write a 180-200-word essay under the title “The Psychology of Professional Negotiations”. Your essay should contain the following parts:

1. *The INTRODUCTION of one paragraph stressing the importance of taking into account the psychological aspects when conducting professional negotiations.*

2. *The BODY of two or three paragraphs giving the details of the information found by you on the Internet and concerning the psychological aspects of conducting professional negotiations. Use as many examples as possible.*

3. *The CONCLUSION of one paragraph where you should summarize in short the information that you supplied in the BODY.*

Task 2 (Unit 5 “Informative and Persuasive Presentations”). Go on the Internet and do the search. Using the websites recommended by your teacher and the sites that you yourself can find, try to look for some additional (not discussed in the last class) cultural tips concerning delivering the presentation successfully in English. The topics recommended are:

- Visual effectiveness
- Oral speaking style
- Confidence
- Body language

The search should be done in pairs or in small groups of 3 or 4 students. Write a short summary of the cultural tips you have found. Get ready to report these additional tips at the beginning of the next class.

Task 3 (Unit 9 “Instructions for using goods and equipment”). 1. Do the Internet search. Using the websites recommended by your teacher and the sites that you yourself can find, try to find some additional (not discussed in the last two classes) cultural tips concerning successful writing of instructions, user guides or manuals. The search should better be done not individually but in pairs or in small groups of 3 or 4 students. Get ready to report the additional tips found by you at the beginning of the next class.

2. Write a short 150-200 words essay summarizing all the information about cultural aspects of preparing and presenting different instructions in English-speaking countries. The essay may be written not individually but in the same pairs or small groups in which you were doing your Internet search (one essay per pair or small group). Your essay should contain the following parts:

1. *The INTRODUCTION of one paragraph stressing the importance of meeting the cultural requirements to written or oral instructions prepared in English;*

2. *The BODY of two or three paragraphs giving some tips concerning those cultural requirements. Use the findings from your Internet search and samples of instructions you have already found.*

3. *The CONCLUSION of one paragraph where you should emphasize the importance for a clear and precise preparation of instructions in English.*

2. Использование Интернет-поиска в проектировании:

Task 4 (Unit 1 “Telephoning”). *Project work.* The best presentations prepared on the basis of the Internet search done within the limits of this textbook will be used as the chapters of your project that you will be working on until the end of the academic year. The title of your project is “*A Guidebook of Useful English Skills for Professionals*”. The presentations that have been chosen as the best in this unit will be used for recording the first entry for the first chapter in your *Guidebook*. That chapter will be called “*Telephoning in English*” and the first entry will have a subtitle “*Telephone Skills*”. Appoint a task force of three students (including the authors of the best presentations) to write, type on the computer and print out for the teacher and all the other students in the group that first entry of 200-300 words. The

members of the task force will have to bring their prepared print-outs to the next class.

3. Использование Интернет-поиска для проведения мозгового штурма, работы с кейсами, дискуссий:

Task 5 (Unit 2 “Writing for Professional Purposes”). Every pair, small group or individual students are now requested to report to the whole class the results of their Internet search done at home. Report only those cultural tips concerning writing for professional purposes in English found by you during your Internet search that have not been mentioned in the preceding classes. Every pair, small group or individual student have only 3 minutes for their reports. After all the reports have been listened to, discuss and decide in a whole-class discussion which of those additional cultural tips are the most important and must be included into your project.

Task 6 (Unit 3 “Professional Negotiations”). Do Internet search. Using the sites recommended by your teacher and the sites that you yourself can find, try to find some additional (not discussed in the last two classes) cultural tips concerning successful professional negotiations with representatives of those nine cultures that you were reading about and discussing in the last class (Japan, China, Russia, Israel, Germany, the United Kingdom, Spain, France, the USA). Research (alone or in pair with another student – according to how at the end of the last class your teacher told you to work) only one particular culture on the Internet – the one that your teacher assigned to you or your pair of students at the end of the last class (e.g., Japan, or China, or Germany). Get ready to discuss the information found by you at the beginning of the next class.

4. Использование Интернет-поиска для проведения студенческих презентаций на английском языке:

Task 7 (Unit 7 “Effective Selling”). Do Internet search. Using the sites recommended by your teacher and the sites that you yourself can find, try to find some additional (not discussed in the last two classes) cultural tips on selling to the representatives of those generations that you were reading about and discussing in the last class (Baby Boomers, Generation X, Generation Y). Research (alone or in pair with another student – according to how at the end of the last class your teacher told you to work) only one particular culture on the Internet – the one that your teacher assigned to you or your pair of students at the end of the last class. Get ready to report the information found by you at the beginning of the next class. Your report is supposed to be in the form of a 3-minute presentation.

Task 8 (Unit 11 “Participating in Trade Shows and Fairs”). Do Internet search. Using the sites recommended by your teacher and the sites that you yourselves can find, try to find information and promotional materials for some international trade show or fair. On the basis of that information, prepare a five minute presentation of that trade show or fair. Your goal is to persuade your listeners to participate in that trade show or fair. Use appropriate language for persuasion.

Task 9 (Unit 12 “Project Management”). Do Internet search in small groups of four or five students. Use the sites recommended by your teacher and those that you can find yourselves.

The students from *group A* are expected to research the cultural peculiarities of working together on a joint project with the Americans.

The students from *group B* are expected to research the cultural peculiarities of working together on a joint project with the British.

The students from *group C* are expected to research the cultural peculiarities of working together on a joint project with the Japanese.

The students from *group D* are expected to research the cultural peculiarities of working together on a joint project with the Arabs.

Having collected the materials that you need from the Internet, prepare in small groups a 5-minute-long oral presentation for the next class on cultural peculiarities of working together on a joint project with the Americans, the British, the Japanese, or the Arabs. Every member of each of the small groups should speak on some aspect of the issue under discussion and be ready to answer questions from the other students.

Приведенные выше примеры наглядно иллюстрируют, насколько органично Интернет-поддержка вплетена в преподавание английского языка для специальных целей на основе конструктивистского смешанного обучения, использованного при создании учебно-методического комплекса *Professional Basics (Вещи первой профессиональной необходимости)*. Именно постоянная самостоятельная работа с использованием информационных технологий с дальнейшим обсуждением всего проработанного материала обеспечивает обучение через содержание специальности студентов и напоминает реальную профессиональную деятельность, является интерактивной по своей природе.

Список использованной литературы

1. Методика навчання англійської мови студентів-психологів: монографія / О.Б.Тарнопольський, С.П.Кожушко, Ю.В.Дегтярьова, М.Р.Кабанова, Н.В.Беспалова/ за заг. та наук. ред. О.Б.Тарнопольського. – Д.: Дніпропетр. університет імені Альфреда Нобеля, 2011. – 265с. **2. Blake R.** Distance learning for second and foreign language teaching / R. Blake // Encyclopedia of language and education. Vol.4: Second and foreign language education / Ed. By Nelleke van Deusen-Scholl and Nancy H. Hornberger. – New York, NY: Springer, 2007. – P. 365-376. **3. Gonzalez D.** Blended learning offers the best of both worlds / D.Gonzalez // Essential Teacher. – 2005. Vol. 2, Issue 4. – P. 42-45. **4. Sharma P.** Integrating the World Wide Web into language courses / P. Sharma. // Business Issues. – 2003. – Issue 3. – P. 5-6. **5. Thorne S.L.** Computer-mediated communication / S.L. Thorne // Encyclopedia of language and education. Vol.4: Second and foreign language education/Ed. By Nelleke van Deusen-Scholl and Nancy H. Hornberger. – New York, NY: Springer, 2007. – P. 325-336. **6. Warschauer M.** The Internet for English

teaching: Guidelines for teachers / M. Warschauer, P.F. Whittaker. // TESL Reporter. – 1997. – 30 (1). – P. 27-33. **7. Warschauer M.** Researching technology in TESOL: Determinist, instrumental, and critical approaches / M. Warschauer. // TESOL Quarterly – 1998. – 32 – P. 757-761. **8. Warschauer M.** Internet for English teaching / M. Warschauer, H. Shetzer, C. Meloni. – Alexandria, VA: TESOL, 2000. – 176 p.

Тарнопольський О. Б., Корнева З. М. Комп'ютерна підтримка курсу викладання англійської мови для спеціальних цілей у конструктивістському змішаному навчанні на першому курсі немовних ВНЗ

У статті обґрунтовано необхідність використання можливостей мережі Інтернет для навчання англійської мови професійного спрямування у межах конструктивістського змішаного навчання. Викладені теоретичні положення проілюстровано прикладами навчальних завдань.

Ключові слова: конструктивістське змішане навчання, Інтернет-пошук.

Тарнопольский О. Б., Корнева З. М. Компьютерная поддержка курса преподавания английского языка для специальных целей в конструктивистском смешанном обучении на первом курсе неязыковых вузов

В статье обоснована необходимость использования возможностей сети Интернет в обучении английскому языку профессиональной направленности в рамках конструктивистского смешанного обучения. Изложенные теоретические положения проиллюстрированы примерами учебных заданий.

Ключевые слова: конструктивистское смешанное обучение, Интернет-поиск.

Tarnopolsky O. B., Kornieva Z. M. Using Internet For Teaching Esp To The 1st Year Tertiary School Students Within The Limits Of Constructivist Blended Learning

The article highlights the necessity in using Internet resources for teaching ESP to the 1st year tertiary school students within the limits of constructivist blended learning. Theoretical considerations are illustrated with sample classroom activities.

Key words: constructivist blended learning, Internet search.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Адаменко О. В.

УДК 378.011.3:336-051

О. Б. Шевчук

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЕКСПЕРТНИХ СИСТЕМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО НАПРЯМУ

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сьогодні, зміни, які відбуваються в економічній, політичній та соціально-культурній сферах нашого суспільства, вимагають нового розуміння завдань професійної вищої освіти. Україна нині активно долучається до світових тенденцій розвитку освіти. Процес модернізації вищої школи України спрямований на входження до Європейського освітнього простору, що висуває особливі вимоги до підготовки майбутніх фахівців міжнародного рівня, їх професійної культури в контексті соціально-економічних трансформацій. Крім того, науково-технічний розвиток та жорстка конкуренція на ринку сприяють удосконаленню засобів виробництва в різних галузях, зокрема професійної обробки та систематизації інформації, де сучасні технології стають невід'ємною складовою інформаційної інфраструктури підприємств. Це зумовлює надання більшої уваги до якості фахової підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, від рівня якої значною мірою залежить ефективність входження України до міжнародної ринкової економіки.

Основні напрями та вимоги до організації фахової підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю у вищій школі ґрунтуються на положеннях Конституції України, Концепції розвитку післядипломної освіти в Україні, Концепції вдосконалення освітнього процесу на економічних факультетах класичних університетів України в контексті Болонського процесу, Законів України "Про Концепцію Національної програми інформатизації", "Про вищу освіту", Указ Президента України "Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій" [1 – 6]. Відповідними нормативно-правовими актами перед вищими навчальними закладами поставлені завдання щодо забезпечення висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до особистісного професійного саморозвитку, творчої самореалізації при прийнятті ефективних економічних рішень в реаліях глобальної економіки з використанням сучасних інформаційних технологій.

Таким чином, суперечність між використанням традиційного організаційно-методичного інструментарію в професійній підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю та необхідністю його модернізації на основі сучасних інформаційних технологій

навчання дозволяє констатувати наявність проблеми і робить актуальним проведення досліджень у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам усебічного розвитку економічної освіти в Україні присвячено наукові доробки О. Падалки, А. Колота, О. Аксьонової, М. Артюшина, М. Вачевського, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, Н. Тверезовської, І. Шерстньової. Останнім часом, проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в сучасних умовах вивчаються за такими напрямками:

– організація навчально-виховного процесу майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку, впровадження активних форм та методів навчання (Л. Бондарева, Р. Борківська, Н. Житнік, Є. Іванченко, С. Кустовський, І. Плещук та ін.);

– формування професійно важливих якостей, професійної компетентності (Р. Гейзерська, О. Гончарова, Л. Дибкова, Б. Лившиць, І. Ліпсиць, М. Коляда, П. Шемякін та ін.);

– вдосконалення самостійної роботи майбутніх фахівців економічного напрямку (Я. Галета, Л. Онучак, Г. Романова та ін.);

– вдосконалення навчально-виховного процесу підготовки фахівців фінансово-економічного профілю на основі інформаційно-телекомунікаційних технологій навчання досліджували Я. Галета, З. Гіптерс, Г. Ковальчук, Т. Поясок, О. Смілянець, Н. Тверезовська, Г. Чаплицька, Т. Шепеленко та інші.

Разом з всебічним значним доробком науковців з проблем удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців економічного напрямку в сучасних умовах, залишається не дослідженим у теоретичному та методичному аспектах проблема підготовки фахівців фінансово-економічного напрямку, здатних використовувати нові підходи при вирішенні професійних завдань в реаліях глобальної економіки. Одним із шляхів вирішення поставленої проблеми є створення та використання в процесі професійної підготовки майбутніх економістів інформаційних експертних систем.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є аналіз особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку, визначення та обґрунтування дидактичних можливостей використання в процесі професійної підготовки інформаційних експертних систем для набуття майбутніми фахівцями фінансово-економічного профілю необхідних професійних знань, умінь, навичок і способів діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день, неможливо уявити прогрес без використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема економічних інформаційних систем, як у сферах економіки так і вищої освіти. Використання яких пов'язано з організацією та ефективним опрацюванням інформації фінансово-економічних установ з метою забезпечення інформаційної підтримки

прийняття рішень управліннями. З урахуванням організаційної та фінансової структур підприємств, зовнішніх і внутрішніх економічних умов їх діяльності постійно поширюється сфера застосування та значимість економічних інформаційних систем з метою досягнення бізнес-цілей (від забезпечення функцій службового листування до системного аналізу і підтримки складних задач прийняття та підтримки рішень) [7].

Отже, потреби сучасної економічної ситуації призводять до швидкого розвитку та практичного використання інформаційних експертних систем, зокрема у тих галузях економіки, де прийняття рішень формується в умовах неповноти даних і залежить більше від якісних, ніж кількісних оцінок, перш за все це стосується області аналізу фінансової діяльності. Відповідно, економічні експертні системи знаходять все більше впровадження у таких напрямках фінансово-економічної діяльності, як інвестування та оподаткування, фінансове планування, оцінка ризику кредитування, аналіз фінансового стану корпорацій, фірм та підприємств, страхування та соціальне забезпечення, стратегічне управління виробництвом, планування і прогнозування тощо [8].

З іншого боку, одним з першочергових завдань вищого навчального закладу є підготовка конкурентоспроможного фахівця, який має високий рівень професійної компетентності, що зумовлює його готовність до виконання професійних обов'язків.

Майбутній фахівець фінансово-економічного профілю має бути підготовленим до виконання професійних функцій за одним з видів економічної діяльності за «Державним класифікатором видів економічної діяльності ДК 009-96» [9]. Відповідно до первинних посад, які може обіймати майбутній економіст, до таких функцій відносять: обліково-аналітичну, нормопроектну, організаційну, контрольну, експлуатаційно-технологічну, інформаційну, планову.

Тому, практична підготовка майбутніх економістів полягає у поєднанні сформованих знань, умінь і навичок до специфіки майбутньої професії та проходження різного виду практик (навчальна, виробнича, переддипломна) на відповідних підприємствах та організаціях.

Разом з тим, у своїй більшості підприємства не зацікавлені в результативності проходження практик, не створюються відповідні умови для формування необхідних майбутнім фахівцям професійних умінь та навичок і найчастіше практика має формальний характер [10].

Одним з шляхів підвищення якості підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку до професійної діяльності є набуття досвіду роботи у циклі дисциплін професійної підготовки на практичних заняттях зі спеціальними програмними забезпеченнями ("1С: Підприємство", "Галактика", "Парус", AVACCO тощо), зокрема з інформаційними експертними системами [11], за допомогою яких

здійснюється автоматизація різних напрямів господарської діяльності підприємств на практиці.

Використання інформаційних експертних систем у циклі дисциплін професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю дозволить максимально наблизити навчальний процес до реальної фінансово-економічної діяльності майбутнього фахівця та забезпечити дидактичний й методичний супровід навчального процесу.

Крім того, на відміну від реальної практики при роботі з економічними ситуаціями, які містить інформаційна експертна система знижується тривожність майбутнього фахівця за можливі помилки та створюються максимально сприятливі умови для його особистісного професійного розвитку, завдяки:

- закріпленню отриманих професійних знань, формуванню умінь та навичок через розв'язання реальних конкретних ситуацій відповідної фінансово-економічної діяльності підприємства;

- безпосередній своєчасній участі викладача, який здійснює корекцію (через надання додаткової інформації про не правильні дії при прийнятті рішень у запропонованій ситуації відповідної фінансово-економічної діяльності підприємства), консультацію (у вигляді допомоги в отриманні додаткової інформації при виявленні нераціональних дій або ефективного рішення запропонованої економічної задачі з поясненням), контроль (поточний, підсумковий);

- можливості використання майбутнім фахівцем досвіду експертів з відповідної галузі економіки при прийнятті рішень у заданій реальній ситуації фінансово-економічної діяльності підприємства;

- наданням рекомендацій стосовно реалізації необхідних дій при прийнятті ефективного рішення у запропонованій ситуації відповідної фінансово-економічної діяльності підприємства, що дозволяє керувати навчально-пізнавальною діяльністю майбутнього фахівця та допомагає йому чітко усвідомлювати власну позицію як фахівця щодо застосування необхідних професійних знань та вмінь;

- роботі майбутнього фахівця в режимі тренування, коли інформаційна експертна система дозволяє за результатами цієї роботи визначити, наскільки близькі прийняті ним рішення в запропонованих економічних ситуаціях до рішень експертів відповідної галузі економіки. Це допомагає майбутньому фахівцю фінансово-економічного напрямку здійснювати реальну самооцінку власної діяльності.

- забезпеченню індивідуальної роботи з розв'язання економічної задачі, що включає опис реальної ситуації, поточних характеристик, відповідних фактів, суджень експертів з даної галузі, на які необхідно враховувати при прийнятті рішень. Це сприяє творчій самореалізації майбутнього фахівця фінансово-економічного напрямку при прийнятті ефективних економічних рішень в реаліях глобальної економіки з використанням сучасних інформаційних технологій.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. На основі результатів аналізу сучасних інформаційних експертних систем економічного напрямку з'ясовано, що використання інформаційних експертних систем доцільно у галузях економіки, де прийняття рішень формується в умовах неповноти даних і залежить більше від якісних, ніж кількісних оцінок, перш за все це стосується області аналізу фінансової діяльності.

2. Виявлено напрями фінансово-економічної діяльності більш поширеного використання інформаційних експертних систем: інвестування та оподаткування, фінансове планування, оцінка ризику кредитування, аналіз фінансового стану корпорацій, фірм та підприємств, страхування та соціальне забезпечення, стратегічне управління виробництвом, планування і прогнозування.

3. З'ясовано, що для формування професійної компетентності та конкурентоспроможного рівня кваліфікації, передання глибоких теоретичних знань і практичних умінь та навичок при вирішенні професійних завдань, прийнятті ефективних економічних рішень в реаліях глобальної економіки у циклі дисциплін професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку необхідно використовувати інформаційні експертні системи.

4. Визначено, дидактичні можливості використання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю інформаційних експертних систем для набуття необхідних професійних знань, умінь, навичок і способів діяльності (максимальне наближення навчального процесу до реальної фінансово-економічної діяльності майбутнього фахівця; забезпечення дидактичного й методичного супроводу навчального процесу; створення максимально сприятливих умов для особистісного професійного розвитку за рахунок зниження тривожності; закріплення отриманих професійних знань, формування умінь та навичок через розв'язання реальних ситуацій відповідної фінансово-економічної діяльності підприємства; безпосередня своєчасна участь викладача; можливість використання досвіду експертів з відповідної галузі економіки при прийнятті рішень у заданій ситуації; надання рекомендацій стосовно реалізації необхідних дій при прийнятті ефективного рішення; забезпечення роботи майбутнього фахівця в режимі тренування; забезпечення індивідуальної роботи з розв'язання економічної задачі).

5. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні складових, розробці структури та формальної моделі інформаційної експертної системи для підготовки фахівців фінансово-економічного напрямку.

Список використаної літератури

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=254% d0% ba>

%2f96-%d0%b2%d1%80. **2. Концепція** розвитку післядипломної освіти в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/higher/topic/pdosv/knc>. **3. Концепція** вдосконалення освітнього процесу на економічних факультетах класичних університетів України в контексті Болонського процесу // Вища школа. – 2005. – №6. – С. 44–47. **4. Закон** України Про Концепцію Національної програми інформатизації [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=75%2f98-%d0%b2%d1%80>. **5. Про** вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – №20. – ст. 134. **6. Указ** президента України "Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій" [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1497%2f2005>. **7. Архіпова Т.Л.** Інтелектуальні інформаційні системи в економіці та освіті / Т.Л. Архіпова // Інформаційні технології в освіті : Збірник наукових праць . Випуск 1. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2008. – С. 9-12. **8. Кожевнікова Г.П.,** Голикова А.В. Ролевой подход к оценке качества экономических экспертных систем [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/dspace/bitstream/handle/123456789/1528/38-Kozhevnykova.pdf?sequence=1>. **9. «Державний** класифікатор видів економічної діяльності ДК 009-96» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN560.html. **10. Павлова В.А.** Про практичну підготовку студентів економічних напрямів / В.А. Павлова // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – В 2-х томах. – Т.2. – Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2011. – С. 283-285. **11. Меньяйленко О. С.,** Шевчук О. Б. Аналіз сучасних інформаційних експертних систем економічного напрямку / Меньяйленко О. С., Шевчук О. Б. // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка: Пед. науки. – 2012. – № 21 (256). – С. 95–101.

Шевчук О. Б. Дидактичні можливості інформаційних експертних систем у професійній підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку

Стаття присвячена проблемам використання інформаційних експертних систем у професійній підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку. Проведено аналіз сучасних експертних систем економічного напрямку, визначено основні напрями впровадження на практиці, обґрунтовано дидактичні можливості та доцільність їх використання у професійній підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю.

Ключові слова: економіст, професійна підготовка, експертна система.

Шевчук О. Б. Дидактические возможности информационных экспертных систем в профессиональной подготовке будущих специалистов финансово-экономического направления

Статья посвящена проблемам использования информационных экспертных систем в профессиональной подготовке будущих специалистов финансово-экономического направления. Проведен анализ современных экспертных систем экономического направления, определены основные области внедрения на практике, обоснованы дидактические возможности и целесообразность их использования в профессиональной подготовке будущих специалистов финансово-экономического профиля.

Ключевые слова: экономист, профессиональная подготовка, экспертная система.

Shevchuk O. B. Didactic Potential Of Information Systems Expert In Training Future Professionals Of Financial And Economic Direction

The article is devoted to the problems of the use of information systems expert in the training of future specialists of financial and economic direction. The analysis of the current economic direction of expert systems, the basic introduction to the field of practice, grounded didactic possibilities and the feasibility of their use in the training of future specialists of the financial and economic profile.

Key words: economics, training, expert system.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ТА КЕРУВАННІ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ

УДК 377.1:004

Т. М. Герлянд

ІНТЕГРОВАННИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

В умовах сучасного динамічного розвитку суспільства й ускладнення його технічної та соціальної інфраструктури найважливішим стратегічним ресурсом стає інформація. Поряд з традиційними (матеріальними і енергетичними ресурсами) сучасні інформаційні технології дозволяють створювати, зберігати, переробляти і забезпечувати ефективні способи надання інформації споживачеві, стаючи не тільки важливим фактором життя суспільства, а й засобом підвищення ефективності управління всіма його сферами, у тому числі й освітньої.

Упровадження нових інформаційних технологій в навчально-виховний процес детально висвітлені в працях В.Бикова, Р.Гуревича, М.Кадемії, Н.Морзе, С.Сисоевої та багатьох інших українських вчених. Цінними також є роботи В. Беспалька, А.Гуржія, Ю.Дорошенка, М.Жалдака, В.Монахова, Н.Ничкало, Е.Полат, О.Пометун, Ю.Рамського, М.Шкіля та інших дослідників.

Але, незважаючи на неухильне зростання кількості наукових праць з різних аспектів конструювання та реалізації інформаційних технологій у освітній галузі, на сьогодні не розглядається цей процес комплексно у контексті дослідження загальноосвітньої підготовки у закладах професійно-технічної освіти, відсутня також методика і практика їхнього використання у них.

Метою нашої статті є спроба розглянути у контексті інтегрованого підходу використання інформаційних технологій у процесі загальноосвітньої підготовки сучасного професійно-технічного навчального закладу (ПТНЗ).

Впровадження цих технологій у навчальний процес ПТНЗ пов'язане з невідкладним вирішенням багатьох проблем. У першу чергу, це обмеженість його ресурсів (фінансування, якість каналів зв'язку, рівень використовуваної у закладі комп'ютерної техніки). Другою проблемою на сьогодні є непідготовленість викладацького складу і відсутність інтегрованих методичних розробок щодо застосування ресурсів глобальних мереж у навчальному процесі. Підготовка цих

методичних матеріалів пов'язана з виконанням трудомісткої роботи з відбору потрібних джерел інформації в мережі і відпрацюванням технологій їх використання викладачами закладу.

Інформаційні технології виникають як засіб вирішення протиріччя, що накопичувались знаннями у зростаючих обсягах, з одного боку, і можливостями та масштабами їх соціального використання, з іншого боку. Звідси і двояка роль інформаційних технологій: з одного боку, це засіб перетворення знань у інформаційний ресурс суспільства, а з іншого – засіб реалізації соціальних технологій та перетворення їх у соціально-інформаційні технології, які вже можуть безпосередньо використовуватися в освітніх та інших системах сучасного суспільства [2, с. 189].

У глобальному контексті прикладом успішної реалізації цих технологій стала поява Інтернету – всесвітньої комп'ютерної мережі з її практично необмеженими можливостями збору та зберігання інформації, передачі її індивідуально кожному користувачеві. Мережа через користувачів Інтернету здатна до спрямованої самоорганізації та зміни, так як кожен активний користувач у конструюванні власних зв'язків може знайти, у взаємодії з іншими, своє місце в цій мережі.

При переході до нових форм навчання, що використовують мережеві технології, виникає певна тенденція – орієнтуватися на мережу розподілених освітніх ресурсів нового покоління, які можуть застосовуватися в режимі колективного доступу багатьох навчальних закладів професійно-технічної освіти до єдиних освітніх ресурсів по мережі Інтернет. Цей шлях відкриває багато незаперечних переваг: створюються передумови для забезпечення єдиної базової підготовки учнів ПТНЗ незалежно від територіального розташування навчального закладу, наявності власних висококваліфікованих педагогічних кадрів, освітніх ресурсів та ін.; підвищується наукоємність, результативність та дидактична ефективність освітніх ресурсів за рахунок активного використання сучасних засобів обчислювальної техніки; значно скорочуються витрати на створення, підтримку і розвиток освітніх ресурсів за рахунок включення їх до масового тиражування.

Інтеграція за допомогою цих мереж в професійно-технічній освіті не тільки виступає найважливішим компонентом, що забезпечує повноцінну їх життєдіяльність, а й породжує нові види навчальної діяльності, пов'язані з різноманітними способами оперування інформаційними масивами і потоками отримуваної інформації [3, с. 471–472]. Загальноосвітня підготовка у ПТНЗ, як системоутворююча частина професійно-технічної освіти, рефлексивно використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні засоби, забезпечує не тільки інноваційний характер розвитку особистості в цілому, а й її освітній розвиток.

Позначимо основні дидактичні вимоги, пропоновані до інформаційних технологій у професійно-технічній освіті з метою

підвищення ефективності їх інтегрованого застосування у загальноосвітній підготовці:

- вмотивованість у використанні різноманітних дидактичних матеріалів;
- чітке визначення ролі, місця, призначення і часу використання електронних освітніх ресурсів і комп'ютерних засобів навчання;
- організаційна роль викладача у проведенні загальноосвітньої підготовки у ПТНЗ;
- введення у інформаційні технології тільки таких компонентів, які гарантують якість навчання;
- відповідність методики комп'ютерного навчання загальній стратегії проведення навчального заняття під час загальноосвітньої підготовки;
- врахування того, що введення до комплекту навчальних засобів електронних освітніх ресурсів, комп'ютерних навчальних програм вимагає перегляду всіх компонентів загальноосвітньої підготовки у ПТНЗ і зміни її загальної методики;
- забезпечення високого ступеня цієї підготовки і, одночасно, організація навчання як колективного процесу;
- забезпечення стійкого зворотного зв'язку у навчанні.

Використання інформаційних технологій у загальноосвітній підготовці ПТНЗ дозволить підвищити якість навчального матеріалу і підсилити освітні його ефекти. Використання цих технологій інтегровано на різних заняттях цієї підготовки дозволяє: розвивати вміння учнів орієнтуватися в інформаційних потоках навколишнього середовища; опановувати практичними способами роботи з інформацією; розвивати вміння, що дозволяють обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів; активізувати пізнавальну діяльність учнів; індивідуальний підхід викладача до кожного учня групи, застосовуючи при цьому різнорівневі завдання [4, с. 139].

Однією з найбільш вдалих форм загальноосвітньої підготовки у ПТНЗ і подання навчального матеріалу до занять можна відзначити створення викладачем мультимедійних презентацій. Ці презентації виступають як зручний та ефектний спосіб представлення інформації за допомогою комп'ютерних програм. Вони поєднують у собі динаміку, звук, зображення, тобто ті фактори, які найбільш довго підтримують увагу учнів. Одночасний вплив на два найважливіших органи сприйняття (слух і зір) дозволяють викладачеві досягти набагато більшого ефекту від заняття. Методична сила мультимедіа якраз і полягає в тому, що учнів легше зацікавити і навчити, коли вони сприймають узгоджену сукупність звукових і зорових образів, причому на них здійснюється не тільки інформаційний, а й емоційний вплив. Більше того, презентація дає можливість викладачеві самостійно скомпонувати навчальний матеріал заняття, виходячи з особливостей конкретної групи, теми, предмета, що

дозволяє побудувати заняття так, щоб домогтися максимального навчального ефекту від нього [1, с. 23].

При розробці презентації враховується, що вона: швидко й дохідливо зображує речі, які неможливо передати словами; викликає інтерес і робить різноманітним процес передачі інформації; підсилює навчальний вплив заняття.

Елементи інтегрованої методики викладання загальноосвітніх предметів з використанням інформаційних технологій можуть бути створені як певні «проблемні ситуації» під час навчання. При цьому видами заняття виступають: розповідь, бесіда, використання аудіо- / відео, електронних та друкованих матеріалів; віртуальна екскурсія; створення проектів [5, с. 119].

Отже, виходячи з викладеного вище, можна сказати, що сьогодні викладач ПТНЗ має можливість якісно змінити процес загальноосвітньої підготовки: інформаційні технології полегшують його творчу роботу, допомагають удосконалювати, накопичувати і розвивати інтегровано власні педагогічні знахідки, а також формувати в учнів загальноосвітню компетентність, підвищувати рівень власних умінь, працювати з великим обсягом інформації, реалізувати творчі можливості, збільшувати частку самостійної роботи учнів, підвищувати темп заняття та його навчальний ефект.

Список використаної літератури

1. Фундаментальное ядро содержания общего образования : проект / под ред. В.В. Козлова, А.М. Кондакова. – М. : Просвещение, 2009. – 48 с. **2. Гуржій А. М.** Теоретичні напрями інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів / А.М. Гуржій // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Зб. наук. праць до 15-річчя АПН України у 5 томах / Том 5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К.: «Педагогічна думка», 2007. – 392 с. **3. Кадемія М.Ю.** Використання нових інформаційних технологій у підготовці педагогічних працівників / М.Ю. Кадемія // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології : Зб. наук. праць / За заг. ред. Н.Г. Ничкало. – Х. : НТУ «ХП», 2007. – С. 471 – 472. **4. Крючкова О.В.** Комплексная информатизация образования / О.В. Крючкова. – Минск: Красико-Принт, 2006. – 176 с. **5. Филатова Л.** Информатизация образования: новые возможности реализации преимущественности обучения в школе и вузе / Л. Филатова // Информатика и образование. – 2004. – №7. – С. 118 – 120.

Герлянд Т. М. Інтегрований підхід до використання інформаційних технологій у процесі загальноосвітньої підготовки закладів професійно-технічної освіти

У статті розглядаються основні аспекти інтегрованого підходу щодо впровадження у процес загальноосвітньої підготовки професійно-

технічних закладів інформаційних технологій, які розвивають інтелектуальні, творчі здібності учнів, їх вміння самостійно здобувати нові знання.

Ключові слова: електронні засоби навчання, інтеграція знань, технологія, інформаційність професійно-технічної освіти.

Герлянд Т. Н. Интегрированный подход к использованию информационных технологий в процессе общеобразовательной подготовки заведений профессионально-технического образования

В статье рассматриваются основные аспекты интегрированного подхода по внедрению в процесс общеобразовательной подготовки профессионально-технических учебных заведений информационных технологий, которые развивают интеллектуальные, творческие способности учащихся, их умение самостоятельно приобретать новые знания.

Ключевые слова: электронные средства обучения, интеграция знаний, технология, информационность профессионально-технического образования.

Gerlyand T. An Integrated Approach To Use Of Information Technologies In The Educational Training Of Vocational Education

The article discusses main aspects of the implementation of an integrated approach to process of general education vocational information technologies that develop intellectual and creative abilities of students, their ability to independently acquire new knowledge.

Key words: electronic means of trained, integration knowledge, technology, information vocational education.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Панченко Л. Ф.

УДК 378.015.31:316.77-047.22

Л. І. Дідух

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

Постановка проблеми. Нові соціально-економічні умови: глобалізація ринку, перехід суспільства в єдиний освітній простір та ін. висувають певні вимоги до професійної підготовки фахівців, які повинні мати достатньо високий рівень професійної і соціально-культурної

самореалізації, що забезпечують здатність соціальної адаптації фахівців у процесі виконання професійних задач.

Особливого значення набуває формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій (НС). Як свідчать дослідження багатьох вчених, розв'язання зазначених проблем неможливо досягнути традиційними способами. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є формування комунікативної компетенції студентів.

Розв'язок проблеми формування комунікативної компетенції фахівців відповідає ціннісним орієнтирам сучасного суспільства. Тому формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців Державної служби України з НС є нині актуальним.

Аналіз попередніх досліджень. Одним із основних підходів до формування сучасних освітніх програм є компетентнісний підхід, де під компетенціями розуміється сукупність знань, умінь і навичок, здатність застосовувати їх у конкретних умовах життєдіяльності. З точки зору діяльнісної основи компетентнісного підходу є зрозумілим, що поняття компетенції дещо ширше, ніж традиційне розуміння знань і умінь [1, с. 181].

Різні вчені по-різному трактують поняття «компетентність» і «компетенції». Наведемо визначення цих понять за А. Хуторським [4, с. 115], яких будемо дотримуватись в наших дослідженнях.

Компетентність – володіння відповідною компетенцією, сукупність особистісних якостей учня, зумовлених досвідом його діяльності в певній соціальній та особистіно значимій сфері.

Компетенція – соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки учня, необхідної для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері.

Комунікативні компетенції відносяться до ключових компетенцій і передбачають знання мов, способів взаємодії з оточуючими людьми, віддаленими людьми, подіями; навички роботи в групі, колективі.

Результатом набуття компетенції є компетентність, що на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмету діяльності [2, с. 409].

Таким чином, компетенція – це набір можливостей, здібностей, знань, умінь і навичок у певній галузі, а компетентність – рівень володіння цим потенціалом, характеристика самого суб'єкта, що показує рівень володіння компетенціями.

Нині питанням формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців, їхнього ділового спілкування присвячені дослідження вчених різних галузі науки: філософії (М. Бахтін, Р. Барт, І. Зязюн, М. Качан, Ю. Кристева, В. Соколова та ін.); методології (П. Блонський, Є. Бондаревська, Ф. Гоноболін, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.); психології (Б. Ананєва, М. Анчайла, Р. Ульрих); педагогіки (Ю. Варданян, В. Грехнева, А. Деркач, В. Кан-Калик, А. Маркова, В.

Соколова та ін.).

Дослідження свідчать, що в теоретичних і практичних аспектах проблема формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців державної служби з НС ще розроблена недостатньо і є нині актуальною.

Мета статті полягає у розгляді проблеми формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців державної служби з НС у процесі вивчення мов у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Побудова навчального процесу на компетентнісній основі сприяє реалізації професійної спрямованості навчального процесу, результатом якого буде формування в майбутніх фахівців здатності і готовності вирішувати комунікативні завдання в сфері професійної діяльності, володіти стратегіями та тактиками реалізації професійного спілкування.

Ділове спілкування фахівців Державної служби України з НС принципово не відрізняється від будь-якого іншого виду ділового спілкування, в якому мають місце комунікативні, перцептивні, інтерактивні сторони процесу спілкування.

Враховуючи специфіку діяльності працівників Державної служби України з НС та вимоги до них, в яких виявляються та реалізуються закономірності ділового спілкування, також специфічні.

Так, під час інформаційного обміну (комунікативне ділове спілкування) особливої значимості набуває дотримання принципів і правил узгодження комунікативної взаємодії, комунікативного етикету, тобто комунікативної компетенції фахівця Державної служби України з НС. Також комунікативна компетенція передбачає дотримання взаємоповаги, вміння спілкуватися, говорити та вислуховувати інших.

Під час цього процесу необхідно дотримуватися і враховувати: необхідність і достатність інформації, говорити необхідно відповідно до ситуації; якість інформації: відповідність сказаного істині; в процесі спілкування необхідно не відволікатися від теми, говорити чітко і по суті справи.

Під час спілкування необхідно залучати невербальні засоби, особливо в надзвичайних ситуаціях підкреслимо значимість жестикуляції.

З метою ефективного слухання рекомендують дотримуватися виконання двох складових:

– фаза коментування, коли слухач є тим, хто говорить, при цьому висловлюється критика, невдоволення, згода, схвалення, надання поради;

– фаза підтримки, що включає жестикуляцію, короткі репліки, емоційний супровід, навідні запитання.

Чільне місце в правилах етикету спілкування має порядок звернення, представлення, вибір звернення та ін. Важливим для фахівців Державної служби України з НС є манера триматися в процесі ділового

спілкування, їхня авторитетність, рівень спілкування і професійна культура, наявність лідерських якостей та ін.

Актуальним в ефективності спілкування є зворотній зв'язок. У процесі реалізації зворотного зв'язку між керівником і підлеглим необхідно дотримуватись наступних правил:

– зосереджувати увагу не на вчинках із далекого минулого, а на сучасних;

– обирати місце і час передавання інформації.

Для реалізації зворотного зв'язку від підлеглого до керівника необхідно дотримуватись таких правил: уважно слухати керівника, докладаючи зусиль для порозуміння; чітко передавати інформацію.

Дотримання розглянутих принципів і правил у процесі ділового спілкування фахівців Державної служби України з НС дасть можливість підвищити якість та ефективність результатів спілкування.

Враховуючи той факт, що ділове спілкування – це процес мовленнєвої взаємодії людей, в якій відбувається обмін діяльністю, інформацією і досвідом з метою досягнення певних результатів, важливим є правильність побудови мови.

Також важливим у спілкуванні в надзвичайних ситуаціях є стислість, що вимагає особливості подачі повідомлень.

Використання в ділових ситуаціях багатослівності призводить до нечіткості, невизначеності представлень ситуацій, а це, в свою чергу, до втрати достовірності та якості інформативності, що в надзвичайних ситуаціях є важливим і в більшості пов'язане з життям людей.

Аналізуючи використання іншомовної лексики, бажано уникнути повторів. Наприклад, «форсування налагодження електропостачання прискореними темпами» («форсування» вже означає «вести прискореними темпами»).

До стилістичних форм багатослів'я можна віднести зловживання канцеляризмом, що призводить до засмічення мови ділових людей і надає казенного відтінку. Наприклад, «перехідні кільця в цьому вузлі слугують ізоляцією» або «подача напруги здійснюється за допомогою двохполюсного контактора».

Актуальним для майбутніх працівників Державної служби України з НС є вивчення ділового мовлення, професійної української та іноземних мов.

Ліквідування наслідків різноманітних катастроф та інших НС є значно легшим, коли підтримується постійний і доступний радіозв'язок, що забезпечує оперативний обмін інформацією, прийняття оперативних рішень та запобігання тяжких наслідків.

Однією з умов успішної професійної діяльності є володіння іншомовною професійною компетентністю. В цілому, професійна компетентність працівників Державної служби України з НС містить як теоретичні, так і практичні знання і навички в конкретній предметній ситуації. Необхідно врахувати, що професійне спілкування можливо

тільки серед осіб, що володіють загальним обсягом знань: технічних, природничих, гуманітарних. Однак цього недостатньо для успішної реалізації комунікації. Сучасна професійна діяльність вимагає розвитку у фахівців не тільки вмінь, пов'язаних з їхньою професійною діяльністю, а й когнітивною компетенцією для усвідомлення базових знань і вмінь іншомовних партнерів у професійній комунікації [4, с. 13].

Здійснення професійної освіти у ВНЗ, як відомо, не зводиться до простого інформаційного насичення майбутніх фахівців. Вона має на меті розвиток особистості, формування професійного світогляду та менталітету майбутнього фахівця, його мотивації до професійної діяльності і здатності оволодівати самостійно новими знаннями. Особливого значення також набуває розвиток іншомовної комунікативної компетенції, що значно підвищує рівень фахівця, його конкурентоспроможність на ринку праці в глобальному суспільстві.

Для прикладу наведемо виконання групового проекту під час вивчення предмету «Ділова іноземна мова» у ВНЗ, що готує фахівців для Державної служби України з НС. Навчання студентів у проектній діяльності за технологією «Веб-квест» дозволяє відпрацьовувати конкретне професійне спілкування між майбутніми фахівцями Державної служби України з НС:

Рис. 1. Веб-сторінка проекту з теми «Professional Communication Improvement of Future Rescuers of State Service of Emergency Situations» («Сутність і значення спілкування у професійній діяльності»).

Використання проектної технології навчання (Веб-квест) сприятиме:

- формуванню усіх видів компетенцій мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння, писемність), що входять до лінгвістичної компетенції;
- формування загальнокультурних компетенцій;
- формування професійної компетентності засобами іноземних мов на основі моделювання професійно-орієнтованого контенту; формування професійних (базових) компетенцій, що сприятимуть формуванню іншомовної професійної компетенції як складової

професійної компетентності фахівця Державної служби України з НС;
– формування компетенцій, що сприятимуть розвитку навичок до самостійної діяльності;
– формування позитивного ставлення, підвищення мотивації до вивчення мов за рахунок практичного використання одержаних знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності.

На підставі вищезрозглянутого можна зробити **висновок**, що формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців Державної служби України з НС у ВНЗ є складовою їхньої професійної компетентності і здійснюється в процесі вивчення мов за професійним спілкуванням. Важливу роль у формуванні комунікативної компетенції відіграє побудова навчального процесу на основі особистісно орієнтованого навчання, в якому використовуються проектні технології, що побудовані на інтеграції знань з різних дисциплін і галузей, самостійній і колективній роботі всіх учасників проекту.

Список використаної літератури

1. Евдокимова М. Г. Система целей изучения иностранных языков в неязыковом ВУЗе в контексте новой парадигмы высшего образования / Евдокимова М. Г. // Проблемы современной лингвистики и лингводидактики : сб. науч. тр. ; под ред. М. Г. Евдокимовой. – М. : МИЕТ, 2008. – С. 11-21. **2. Енциклопедія освіти** / Акад. пед. наук України : [гол. ред. В. Г. Кремень] . – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. **3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования** : учеб. пос. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 272 с. **4. Хуторской А. В.** Современная дидактика : учеб. пособ. / А. В. Хуторской. – 2-е изд., переаб. – М. : Высш. шк., 2007. – 639 с. : ил.

Дідух Л. І Формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців державної служби України з надзвичайних ситуацій

У статті розглянуто формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців Державної служби України з НС як складової їхньої професійної компетентності на основі побудови навчального процесу у ВНЗ на основі особистісно-орієнтованій організації навчання.

Ключові слова: компетентність, компетенції, комунікативна компетентність, проект, навчання.

Дидух Л. И. Формирование коммуникативной компетенции будущих специалистов государственной службы Украины по чрезвычайным ситуациям

В статье рассматривается формирование коммуникативной компетенции будущих специалистов Государственной службы Украины

с ЧС как составляющей их профессиональной компетентности на основе построения учебного процесса в ВУЗе на основе личностно-ориентированной организации обучения.

Ключевые слова: компетентность, компетенции, коммуникативная компетентность, проект, обучение.

Didukh L. Communicative Competence Formation Of The Future Ukrainian Public Service Experts In Emergencies

The communicative competence formation of the future Ukrainian public service experts in emergencies as a component of their vocational competence on the basis of educational process construction in the institution of higher education on the basis of personally-oriented education organization has been considered in the article.

Key words: competence, competence, communicative competence, project, education.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 37.01:007+378

М. Е. Зюков

**ОБУЧЕНИЕ ВЫСШЕЙ МАТЕМАТИКЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ
MICROSOFT MATHEMATICS**

Большинство украинских вузов оснащены компьютерами с подключением Интернет, для многих студентов компьютер – бытовой прибор, но преподавание высшей математики чаще всего ведется без использования компьютеров. Одна из причин этого – отсутствие подходящего программного обеспечения, которое: а) бесплатно, б) на украинском или русском языке, в) не требует специального обучения, г) его использование напоминает работу возле доски или в тетради. Ситуация изменилась после появления в 2011 г. программы Microsoft Mathematics 4.0 [1], которая удовлетворяет всем перечисленным выше требованиям.

Литература по данной теме нам не известна. Самыми полезными для изучения MS Mathematics являются серия уроков [2] и краткий обзор [3].

Покажем, что использование MS Mathematics в курсе высшей математики позволяет рассматривать больше традиционных алгоритмов решения задач, решать более реалистичные задачи и повысить наглядность за счет широкого использования графиков. Для этого

используем примеры, для которых имеются решения в Mathcad, Mathematica, Matlab или Maple, в Internet-классе по высшей математике на сайте Exponenta.ru [4].

MS Mathematics является интерактивной системой. Это означает, что пользователь вводит команду в области ввода рабочего листа и, нажав клавишу Enter, сразу передает ее аналитическому анализатору, который проверяет синтаксис команды и выполняет её или выводит сообщение об ошибке. Для ее исправления следует редактировать команду и снова выполнить. В случае выполнения команды, в области вывода появляется результат, и система ожидает следующей команды. Рабочий лист является отчетом о выполненных командах. Его можно напечатать, но нельзя повторно выполнить.

Базовыми понятиями MS Mathematics являются объекты и переменные, из которых с помощью допустимых математических операций составляются выражения.

Простейшими объектами, с которыми может работать MS Mathematics, являются числа и константы, такие как π или e . Числа могут быть целыми, дробными, радикалами, с плавающей точкой и комплексными. Первые три типа чисел позволяют выполнять точные вычисления, поэтому MS Mathematics выводит точный результат, используя только эти числа, и дополнительно приближенный результат в виде числа с плавающей десятичной точкой (точность результата по умолчанию или определяется пользователем).

В переменных можно хранить вычисленные значения и символьные выражения. Каждая переменная имеет имя из буквы с цифрами, которые после ввода отображаются в виде индекса. Для ввода индекса из букв после имени переменной надо поставить знак подчеркивания. Так же вводится индекс переменной в выражении. Употребление однобуквенных имен не требует введения знака умножения! Для присвоения переменной значения некоторого выражения имеются две команды: «имя_переменной:=выражение» или «выражение->имя_переменной». Для очистки значения переменной x служит команда `clear(x)`, а всех назначенных переменных – `clearAll()`.

К операторам относятся арифметические операции, логические операторы, операторы сравнения и др. Большинство математических операций в MS Mathematics представлены в виде функций. Функция состоит из имени функции, за которым следует открывающая скобка, аргументов, разделенных запятой, и закрывающей скобки.

Выражением является допустимое сочетание чисел, переменных, операторов и функций. Если в выражении используется переменная, которой не присвоено никакого значения, то такая переменная рассматривается как неизвестная величина, а выражение содержащее неизвестные, является символьным выражением.

Более сложными объектами MS Mathematics являются списки и матрицы. Список представляет собой набор элементов, разделенных

запятой и заключенных в фигурные скобки. Элементами списка могут быть числа, переменные, выражения или другие списки. Список можно использовать в качестве аргумента для большинства функций с одним аргументом. В общем случае такие функции возвращают список, содержащий значение функции для каждого элемента входного списка. Можно извлекать элемент списка в указанной позиции функцией `listItem(список, позиция)` или часть списка функцией `subList(список, начало, длина)`.

Матрица – это прямоугольный массив объектов, состоящий из не более 15 строк и столбцов. Матрицу можно создать с помощью кнопки вставки матрицы на панели калькулятора или ввода списка, содержащего списки элементов строк, после команды `matrix`. Для квадратных матриц можно вычислить определитель (`det`), след (`tr`) или обратную матрицу (`inverse`), если она невырожденная. Функция `reduce(матрица)` возвращает приведенную (главную) ступенчатую форму матрицы. Это позволяет определить ранг матрицы и ее базисный минор. С помощью функции `reduce` можно решать неопределенные системы линейных уравнений, находить базис системы векторов и разложение остальных векторов по этому базису.

Функцией `matrixElement(матрица, номер_строки, номер_столбца)` можно извлекать элемент матрицы, функциями `row(матрица, номер_строки)` или `column(матрица, номер_столбца)` – строку или столбец матрицы в виде списка, функциями `subBlockMatrix(матрица, нач_строка, нач_столбец, число_строк, число_столбцов)` или `subMatrix(матрица, список_строк, список_столбцов)` – блочную подматрицу или подматрицу из указанных строк и столбцов. Это дает возможность вычислять определитель матрицы разложением по строке или столбцу. Кроме того, возможность манипуляции со столбцами матрицы позволяет реализовать правило Крамера для решения системы линейных уравнений.

Функции `matrixToRowList(матрица)` и `matrixToColumnList(матрица)` преобразуют матрицу в список, состоящий из одного или нескольких списков. Функции `rowListToMatrix(список)` и `columnListToMatrix(список)`, наоборот, принимают список из одного или нескольких списков и преобразуют его в матрицу. Это разрешает проводить манипуляции со строками матрицы и реализовать метод Гаусса для решения системы линейных уравнений.

Функция `linearSolve(матрица, список)`, где число элементов списка равно количеству строк матрицы, предназначена для решения системы линейных уравнений $Ax = b$, где A – данная матрица, x – столбец неизвестных переменных, а b – данный список. Если ранг матрицы A не равен рангу расширенной матрицы $A|b$, то выдается ошибка, что система не имеет решения. В противном случае возвращается или единственное решение системы, если матрица A квадратная невырожденная, или частное решение системы для нулевых

значений свободных неизвестных. Это дает возможность найти фундаментальную систему решений и составить общее решение.

Рассмотрим пример 3 занятия 4 по курсу линейной алгебры [4] нахождения общего решения однородной системы 5×5 . Применим функцию `reduce` к матрице системы. Получим ее приведенную ступенчатую форму A , из которой видно, что линейно независимыми являются первые три уравнения, а x_1, x_2, x_5 – базисные неизвестные. Выделим блок из первых трех строк матрицы A функцией `subBlockMatrix` и умножим его на столбец из неизвестных. Преобразуем полученную матрицу в список функцией `matrixToColumnList`. Приравняем каждый элемент списка нулю, получим однородную систему 3×5 и, решив ее относительно базисных неизвестных командой

$$\text{solve}(\{x_1 - 2x_3 - 8x_4 = 0, x_2 + x_3 + 2x_4 = 0, x_5 = 0\}, \{x_1, x_2, x_5\})$$

найдем общее решение данной системы

$$\begin{cases} x_1 = 2x_3 + 8x_4 \\ x_2 = -x_3 - 2x_4 \\ x_5 = 0 \end{cases}$$

Для работы с векторами имеется всего три функции: модуль вектора (`magnitude`), скалярное (`inner`) и векторное (`cross`) произведения. Этого вполне достаточно для решения подавляющего большинства задач на векторной алгебре и аналитической геометрии.

Рассмотрим пример 2 занятия 3 по курсу аналитической геометрии [4] нахождения уравнения плоскости, содержащей три заданные точки. Зададим радиус-векторы k, l, m и p точек данной плоскости $K(2,1,-2), L(0,0,-1), M(1,8,1)$ и $P(x,y,z)$ как списки их координат. Вычислив координаты векторов $r_1 := l - k, r_2 := m - k, r := p - k$ и их смешанное произведение командой `inner(r, cross(r_1, r_2))`, определим левую часть общего уравнения данной плоскости.

Для вычисления пределов, производных и интегралов на панели калькулятора имеются кнопки соответствующих команд. Рассмотрим пример 5 занятия 5 по курсу математического анализа [4] на вычисление

предела $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x - x + x^3/6}{x^3(1 - \cos x)}$ разложением с помощью формулы Тейлора,

поскольку правило Лопиталья необходимо применять пять раз. Используем разложение $\sin x$ в степенной ряд. Определим коэффициенты ряда командой $a_n := (-1)^n / (2n-1)!$ и составим частичную сумму ряда $S_4 := (\text{seriesSum}(a_n x^{2n-1}, n, 1, 4))$, используя шаблон на панели калькулятора. Заменяем в числителе функцию $\sin x$ частичной суммой $f := S_4 - x + x^3/6$. Из полученного выражения видно, что числитель является бесконечно малой пятого порядка. Аналогично определяем порядок малости знаменателя. Заменяя числитель и знаменатель эквивалентными бесконечно малыми, завершаем вычисление данного предела.

Рассмотрим пример 2 занятия 25 по курсу математического анализа [4] разложения в ряд Фурье функции $f(x) = e^x$ на отрезке $[-1; 1]$. Вычислим аналитически коэффициенты Фурье a_0, a_k, b_k по известным формулам. Определим частичную сумму

$S_{10} = \frac{a_0}{2} + \sum_{k=1}^{10} a_k \sin k\pi x + b_k \cos k\pi x$ и построим ее график вместе с графиком e^x .

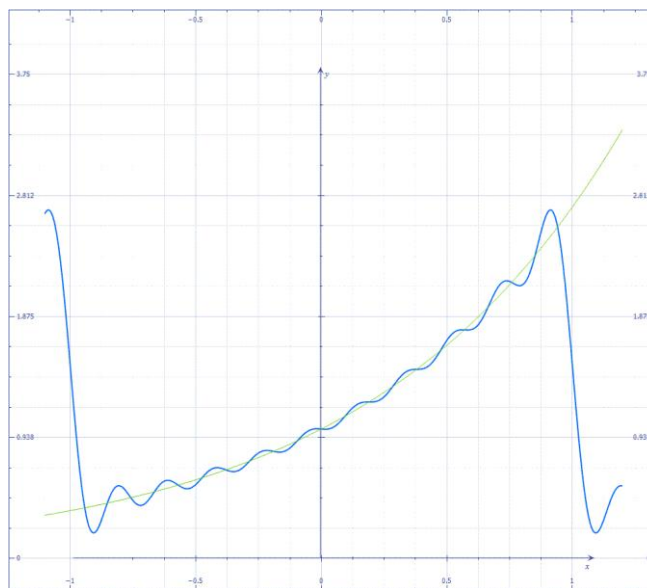

Рис. 1. График e^x и частичной суммы ее ряда Фурье.

Применение MS Mathematics в многомерном анализе основывается на возможности вычисления частных производных и повторных интегралов, путем вложения определенных интегралов по разным переменным. Для дифференциальных уравнений в программе нет специальных средств решения. Следует пользоваться аналитическими методами, оперирующими интегрированием и дифференцированием.

На вкладке Построение графиков рабочего листа можно построить линии или поверхности в декартовой, полярной, цилиндрической или сферической системах координат, которые заданы явно, неявно или параметрически. Можно решать графически системы неравенств на плоскости. Можно выполнить анимацию графика с параметрами в некотором диапазоне их изменения.

Рассмотренные примеры позволяют сделать вывод о целесообразности использования MS Mathematics при обучении высшей математике. Это позволит рассматривать более реалистичные задачи, не теряя наглядности присущей традиционным методам.

Список использованной литературы

1. Microsoft Download Center. Microsoft Mathematics 4.0 [Электронный ресурс], 2013 – Режим доступа: <http://www.microsoft.com/ru-ru/download/details.aspx?id=15702>,

свободный. – Загл. с экрана. **2. Mathematics and Multimedia.** Microsoft Mathematics Tutorial Series [Электронный ресурс], 2013 – Режим доступа: <http://mathandmultimedia.com/2012/03/10/microsoft-mathematics-tutorials/>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. англ. **3. Жизнь в Интернете.** Microsoft Mathematics – помощник для решения математических задач [Электронный ресурс], 2013 – Режим доступа: <http://lifevinet.ru/soft/reshenie-matematic-zadach.html>, свободный. – Загл. с экрана. **4. Exponenta.ru.** Internet-класс по высшей математике [Электронный ресурс], 2013 – Режим доступа: <http://www.exponenta.ru/educat/class/class.asp>, свободный. – Загл. с экрана.

Зюков М. Е. Обучение высшей математике с использованием Microsoft Mathematics

В статье показано, что использование Microsoft Mathematics позволяет рассматривать более реалистичные задачи, не теряя наглядности присущей традиционным методам.

Ключевые слова: Microsoft Mathematics, высшая математика

Зюков М. Є. Навчання вищій математиці з використанням Microsoft Mathematics

У статті показано, що використання Microsoft Mathematics дозволяє розглядати більш реалістичні задачі, не втрачаючи наочності притаманної традиційним методам.

Ключові слова: Microsoft Mathematics, вища математика

Zyukov M. E. Education Higher Mathematics With Microsoft Mathematics

The article shows that the use of Microsoft Mathematics allows us to consider a more realistic problems, without losing clarity inherent in traditional methods.

Key words: Microsoft Mathematics, higher mathematics

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Нічуговська Л. І.

УДК 378.147.018.43:681.3

А. Г. Каплаушенко, А. И. Авраменко, О. Р. Пряхин

**ВНЕДРЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ И
КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА КАФЕДРЕ
ФИЗИЧЕСКОЙ И КОЛЛОИДНОЙ ХИМИИ ЗГМУ**

Уровень развития экономики, в которой основным ресурсом становится мобильный и высококвалифицированный человеческий капитал, требует достижения нового качества массового образования, понимаемого как соответствие требованиям новой системы общественных отношений и ценностей, требованиям новой экономики.

Актуальность данной темы на научно-методическом уровне возрастает в связи с необходимостью исследования организационно-педагогических условий, способствующих успешному обучению студентов с использованием информационных технологий, и создания информационно-образовательной среды, обеспечивающей успешность организации учебного процесса с использованием дистанционного обучения [1; 2].

Использование информационных технологий в сфере профессионального образования, безусловно, являются новой, прогрессивной формой доставки информации.

Применение средств информационных и коммуникационных технологий (ИКТ) позволяет рационально использовать время в учебном процессе, активизировать познавательную деятельность; дает возможность формировать коммуникативную и информационную компетенции у обучающихся, так как студенты становятся активными участниками процесса обучения. При работе со средствами ИКТ осуществляется процесс индивидуализации, так как предоставляется право выбора способа обучения благодаря организации различных видов диалогового учения одновременно на одном и том же отрезке учебного процесса. Подход, в котором происходит обучение с использованием средств информационно-коммуникационных технологий, наиболее реальный путь обеспечения положительной мотивации обучения, формирования устойчивого познавательного интереса обучающихся, повышения качества знаний, создания педагогических условий для развития способностей обучающихся, вовлечения в самостоятельную творческую деятельность [1; 2].

Соединение образования с информационно-коммуникативными технологиями обладает, по сравнению с традиционным обучением, рядом достоинств, в частности информационно-коммуникативные технологии способствуют активизации аналитической деятельности обучаемых.

При осуществлении дистанционного обучения информационные технологии должны обеспечивать: доставку обучаемым основного объема изучаемого материала; интерактивное взаимодействие обучаемых и преподавателей в процессе обучения; предоставление студентам возможности самостоятельной работы по усвоению изучаемого материала; оценку их знаний и навыков, полученных ими в процессе обучения [3-8].

Для достижения этих целей применяются следующие информационные технологии: предоставление учебников, пособий, практикума, методических рекомендаций и другого печатного материала; пересылка изучаемых материалов по компьютерным телекоммуникациям; дискуссии и семинары, проводимые через компьютерные телекоммуникации; видеолекции; трансляция учебных программ по интернет-сетям; голосовая почта; двусторонние видеотелеконференции; односторонняя видеотрансляция с обратной связью по телефону; электронные (компьютерные) образовательные ресурсы [9].

Необходимая часть системы дистанционного обучения - самообучение. В процессе самообучения студент может изучать материал, пользуясь печатными изданиями, видеопленками, электронными учебниками и CD-ROM- учебниками и справочниками. К тому же студент должен иметь доступ к электронным библиотекам и базам данных, содержащим огромное количество разнообразной информации [10].

Сегодня современное образование нельзя представить без использования в учебном процессе мультимедийных презентаций. Разнообразный иллюстративный материал, мультимедийные и интерактивные модели поднимают процесс обучения на качественно новый уровень.

Мультимедийные презентации – это удобный и эффективный способ представления информации с помощью компьютерных программ. Презентация дает возможность преподавателю самостоятельно скомпоновать учебный материал исходя их особенностей конкретной темы, предмета, что позволяет построить порядок подачи учебного материала так, чтобы добиться максимального учебного эффекта.

Таким образом, информационно-коммуникативные технологии могут существенно повысить эффективность образовательного процесса, решить стоящие перед образовательным учреждением задачи воспитания всесторонне развитой, творчески свободной личности.

Цель работы

Обоснование целесообразности и опыта проведения дистанционного обучения на кафедре физической и коллоидной химии Запорожского государственного медицинского университета, использование информационных и коммуникационных технологий в учебном процессе.

В Запорозькому державному медичному університеті інформаційні та комунікаційні технології широко впроваджені в навчальний процес.

На кафедрі фізичної та коллоїдної хімії навчаються студенти фармацевтичного факультету за спеціальністю: фармація, технологія парфюмерно-косметичних засобів (денна та заочна форма навчання), медичного факультету за спеціальністю: лікувальна справа, стоматологія, лабораторна діагностика. В навчальному процесі на кафедрі використовуються: візуалізація знань (демонстраційно - енциклопедичні програми; програма презентацій PowerPoint); проведення віртуальних лабораторних робіт; закріплення викладеного матеріалу (тренінг — різноманітні навчальні програми, лабораторні роботи); система контролю та перевірки (тестування з оцінюванням, контролюючі програми); самостійна робота студентів (навчальні програми типу «Ratos», розвивальні програми).

В частині весь лекційний курс представлений у вигляді мультимедійних презентацій. На практичних заняттях студенти мають можливість ознайомитися з ходом виконання лабораторної роботи за темою з відеоматеріалу, ще раз повторити основні моменти вивченого матеріалу з короткого відеоролика безпосередньо в навчальній лабораторії. Комп'ютерний клас кафедри надає студентам можливість пройти навчальне тестування з поясненнями та роботою над помилками. На сторінці кафедри на сайті університету представлений весь матеріал необхідний студентам для підготовки до занять та здачі іспитових модулів. Для успішної підготовки та здачі КРОК-1 кафедра надає студентам навчальну базу тестів з поясненнями. Протестуватися студент може в будь-яке для себе зручне час на кафедрі, в університетській бібліотеці, комп'ютерних класах загальної частини університету, на сайті університету.

Впродовж кількох років в Запорозькому державному медичному університеті успішно діє положення про дистанційне навчання студентів, яке було затверджено на засіданні Ученого ради університету («Положення про дистанційне навчання» протокол № 2 від 16.10.2007р). Згідно цього документа на фармацевтичному факультеті заочної форми навчання впродовж понад 5 років здійснюється дистанційний контроль знань студентів. Навчальний процес за дистанційною формою навчання організований на основі навчальних планів, розроблених на основі галузевих стандартів вищої освіти, за умов виконання вимог до всіх елементів технологій дистанційного навчання.

Фізична та коллоїдна хімія вивчається студентами спеціальності технологія парфюмерно-косметичних засобів «ТПКС» впродовж 4 та 5 семестрів. Загальна кількість кредитів - 5, годин - 180/156 та очний цикл - 8/16. В 4 семестрі студенти вивчають такі

разделы дисциплины: химическая термодинамика, коллигативные свойства растворов, фазовые равновесия, электрохимия и химическая кинетика и выполняют 3 лабораторные работы: определение теплоты гидратации, определение молекулярной массы методом криоскопии, определения константы скорости и порядка реакции. Одновременно студенты сдают итоговые занятия по указанным темам. Итоговые занятия проходят в виде компьютерного тестирования с использованием системы «Ratos», на каждую тему при тестировании приходится по 30 тестов. Подготовку к тестированию студенты осуществляют с помощью базы КРОК-1 «Фармация» и методических разработок кафедры «Сборник тестовых заданий по физической и коллоидной химии». В ходе итоговых занятий в 4 семестре студенты получают навыки в работе с системой «Ratos». В конце сессии каждый студент получает инструкцию по проведению дистанционного занятия в 5 семестре. В 5 семестре студенты изучают разделы: поверхностные явления и адсорбция, коллоидная химия, физико-химические свойства ВМС, и выполняют 3 лабораторных работы по указанным темам, сдают контрольную работу и сдают модульный контроль.

Дистанционная форма контроля знаний студентов накануне лабораторно-экзаменационной сессии помогает им в подготовке к занятиям, выполнении контрольных работ, освобождает время для овладения практическими навыками при выполнении дополнительных лабораторных работ (электрофорез, и определения изоэлектрической точки белков). Оценки полученные студентами в дистанционном контроле учитываются как составная часть текущего контроля знаний и влияют на их рейтинг.

Дистанционный контроль в 5 семестре базируется на предварительно полученных навыках работы с программой в 4 семестре и осуществляется по трем основным темам:

1. Поверхностные явления и адсорбция.
2. Коллоидная химия.
3. Физико-химические свойства высокомолекулярных соединений ВМС.

По каждой из тем на дистанционном итоговом занятии предлагается по 30 тестов в формате КРОК-1 «Фармация». Время ответа на один вопрос составляет 40 секунд. Градация оценок в зависимости от процентов правильных ответов имеет следующие различия:

60-72 - «3»

73-85 - «4»

86-100 - «5»

Засчитываются только результаты первого тестирования. В случае получения неудовлетворительной оценки студенту добавляется еще одна дополнительная возможность для сдачи данной темы. Для подготовки к тестированию студенты могут использовать базу тестов

КРОК-1 «Фармація», а також методичську розробку кафедри тестового контролю.

За 2 тижні до початку сесії кожен студент отримує СМС-повідомлення з вказівкою коду доступу до системи тестування «Ratos» і дати проведення дистанційного контролю. Доступ до порталу тестування в вказану дату є вільним протягом доби, що дозволяє проходити тестування в зручне для студента час.

В минулому навчальному році наші студенти отримали можливість здавати ітоговий модуль з використанням технологій Skype.

Опыт показує, що більшість студентів успішно здає дистанційний ітоговий модуль вже з першої спроби. Якісна успішність при цьому досягає 75%. Ці результати свідчать про доцільність розширення впровадження дистанційного навчання, а також застосування вказаної форми навчання на інші групи студентів.

Перспективним напрямком розвитку дистанційних форм контролю є повна заміна лекцій і проведення семінарських занять з використанням технологій Skype. Крім того, ця технологія дозволяє проводити вільне консультативне спілкування студента з викладачем по написанню контрольних робіт, лекційного матеріалу і тестових завдань.

Висновок

Таким чином, інформаційно-комунікативні технології надійно завоюють свої позиції в сучасній системі освіти і необхідні для реалізації основних принципів відкритої освіти, спрямованої на підвищення якості підготовки спеціаліста і вирішення завдання індивідуально орієнтованого підходу до освіти.

Список використаної літератури

- 1. Лобачев С. Л.** Учебный процесс в системе открытого образования: опыт и перспективы / С. Л. Лобачев // Телематика-2003 : тр. Десятой Всерос. науч.-метод. конф. СПб., 2003. - С. 443-449.
- 2. Зеер Э. Ф.** Становление личностно ориентированного образования / Э. Ф. Зеер // Образование и наука. Изв. науч.-образоват. центра Рос. акад. образования. 1999.-№ 1 (1). - С. 112-122.
- 3. Дерябин А. И.** Особенности дистанционного обучения информационным технологиям студентов, занимающихся в форме экстерната / А. И. Дерябин, А. П. Туляков // Материалы Регион, науч.-практ. конф. ~ Пермь : Информатика, 2001. С. 67-68.
- 4. Видро В. Л.** Интерактивные компьютерные программы в системе дистанционного обучения МИМ ЛИНК / В. Л. Видро, В. Е. Поляк // Система обеспечения качества в дистанционном образовании. М., 2001. - С. 76-78.
- 5. Михальченко М. І.** Освіта і наука: пошуки нових парадигм модернізації // Вища освіта України. – 2001. – № 2. – С. 14-23.
- 6. Підкасистый П. И.** Компьютерные технологии в системе

дистанційного навчання // П. И. Пидкасистый, О. Б. Тыщенко Педагогика. – 2000. - № 5 – С.7-12. **7. Полат Е. С.** Петров А. Е. Дистанционное обучение: каким ему быть? // Педагогика. – 1999. - №7. – С.29-34. **8. Шахмаев Н. М.** Технические средства дистанционного обучения. М. : – «Знание», 2000. – 276с. **9. Околесов О. П.** Системный подход к построению электронного курса для дистанционного обучения // Педагогика. – 1999. - № 6. – С.50-56. **10. Олексенко В.** Ефективні шляхи вдосконалення змісту і форм підготовки спеціалістів ВНЗ // Вища освіта України. – 2004. – №2. – С.66-70.

Каплаушенко А. Г., Авраменко А. І., Пряхін О. Р.
Впровадження інформаційних та комунікаційних технологій на кафедрі фізичної та колоїдної хімії ЗДМУ

У статті обґрунтовано доцільність та досвід проведення дистанційного навчання на кафедрі фізичної та колоїдної хімії Запорізького державного медичного університету, використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальному процесі.

Ключові слова: інформаційних і комунікаційних технологій, дистанційна освіта, фізична та колоїдна хімія.

Каплаушенко А. Г., Авраменко А. И., Пряхин О. Р.
Внедрение информационных и коммуникационных технологий на кафедре физической и коллоидной химии ЗГМУ

В статье обосновано целесообразность и опыта проведения дистанционного обучения на кафедре физической и коллоидной химии Запорожского государственного медицинского университета, использование информационных и коммуникационных технологий в учебном процессе.

Ключевые слова: информационных и коммуникационных технологий, дистанционное образование, физическая и коллоидная химия.

Kaplaushenko A. G., Avramenko A. I., Pryakhin O. R. The Introduction Of Information And Communication Technology At The Chair Of Physical And Colloid Chemistry ZSMU

In article the substantiated expedience and experience of distance education at the Chair of Physical and Colloid Chemistry, Zaporozhye State Medical University, the use of information and communication technologies in the educational process.

Key words: information and communication technology, distance education, physical and colloid chemistry.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. б. н., проф. Бражко А. А.

УДК 378.147

В. И. Кравченко

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО
МОДЕЛИРОВАНИЯ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКИ БАКАЛАВРА КОМПЬЮТЕРНЫХ НАУК**

Научно-технический прогресс, внедрение высоких технологий, реализация программы создания информационного общества требуют соответствующих специалистов естественно-математического профиля, подготовленных по новейшим технологиям [1]. Важным, завершающим этапом обучения таких специалистов является цикл практической подготовки (дипломирование), нормативные требования к которому представлены в табл. 1, а расшифрованные компетенции в табл. 2.

Таблица 1

Общая характеристика дипломного проектирования

Передбачувані результати засвоєння	Кількість год/кредитів	Кредитів ECTS	Шифри сформованих компетенцій
Уміння – застосовувати : - технології розробки ІС на практиці; - засоби колективної розробки ІС, концепції групової динаміки. Оформляти технічну документацію на ІС	324/6	9	КІ.02, КІ.04, КЗП.04, КЗП.06, КСП.20, КЗН.03

Таблица 2

Компетенции дипломного проектирования

Компетенції	Шифри
Загальнонаукові	
Базові знання науково-методичних основ і стандартів в області інформаційних технологій, уміння застосовувати їх під час розробки та інтеграції систем, продуктів і сервісів інформаційних технологій	КЗН.03
Інструментальні	
Здатність до роботи в команді	КІ.02
Професійне володіння комп'ютером та інформаційними технологіями	КІ.04
Загально-професійні	

Компетенції	Шифри
Базові знання в області системних досліджень і вміння застосовувати їх під час управління ІТ-проектами, здійснення моделювання систем, проведення системного аналізу об'єктів інформатизації, прийняття рішень, розробки методів і систем штучного інтелекту	КЗП.04
Здатність до проектної діяльності в професійній сфері, уміння будувати і використовувати моделі для опису об'єктів і процесів, здійснювати їх якісний аналіз	КЗП.06
Спеціалізовано-професійні	
Знання методів аналізу, моделювання, реінжинірингу бізнес-процесів інформаційних систем, уміння застосовувати CASE-засоби під час їх проектування	КСП.20

Важность дипломирования в общем цикле подготовки специалистов заключается в том, что именно на этом этапе появляется возможность не только оценить уровень знаний и компетенций молодого специалиста, но и с использованием системного подхода исправить некоторые пробелы в знаниях и умениях, допущенные за прошлый период с тем, чтобы повысить профессиональный уровень выпускников. Особенно это относится к компетенциям КІ.04, КЗП.04, КЗП.06, КСП.20 (см. табл. 2). Универсальным приемом, позволяющим на наш взгляд послужить основой системного подхода и получить приемлемый результат, является применение методов моделирования и в частности информационного, при написании дипломных работ. Однако вопросы применения моделирования в дипломных работах бакалаврата по компьютерным наукам еще не достаточно освещены в литературе. Так точный интернет – запрос «Информационное моделирование в дипломной работе бакалавра компьютерных наук» к Яндекс-поисковику приводит к ответу: «точная цитата (Информационное моделирование ...) в кавычках нигде не встречается» и только расширение поискового запроса до формулировки «Дипломирование бакалавров» дает положительный ответ [2, 3]. При этом в работе [2] в виде кратких формулировок приведены цель, содержание, формы и методы обучения при дипломировании бакалавров, а [3] представляют методические указания по выполнению дипломного проекта (работы) бакалаврами специальности "Металлургия".

Целью настоящей работы является совершенствование обще- и спецпрофессиональной подготовки студентов направления компьютерные науки (бакалавр) при выполнении дипломной работы. В качестве метода достижения поставленной цели используется информационное моделирование в процессе выполнения работы по индивидуальному заданию.

В соответствии с требованиями [1, с. 35] по учебно-методическому обеспечению, учебный процесс по данному виду самостоятельной работы – дипломированию, регламентируется внутри-

кафедральними методическим указаннями для студентів напрямлення підготовки 6.050101, фрагмент которых представлен в табл. 3.

Таблица 3
Образцовый состав и объем пояснительной записки

Найменування розділу	Обсяг, листів	Граф. Час., листів
1. Загальна частина	40	
1.1 Аналіз стану питання		
1.1.1 Аналіз системи, що автоматизується у заданій предметній області, напрямків її розвитку, бізнес-процесів, принципів моделювання	4	1
1.2 Розробка математичної моделі об'єкта моделювання або проектування	5	1
1.3 Розробка структурно-функціональної моделі системи на основі SADT-технології та діаграми діяльності для програмного комплексу	10	1

Как видно из табл. 3 методике применения моделирования при дипломировании отводится почти половина объема общей части дипломной работы, причем около 50% этого объема занимает информационное моделирование с использованием SADT технологий и UML[4]. Результаты моделирования отражаются в специальной части диплома 3-4 страницами. Таким образом, под изложение о примененных методах моделирования в дипломной работе отводится порядка 25 – 30 стр., что составляет около 27-30% от максимального объема бакалаврской работы в 80-90 стр. При этом должно обеспечиваться связанное триединое описание объекта моделирования – текстовое, графическое и табличное. Применение указанного подхода покажем на примере дипломной работе бакалавра на тему «Програмный комплекс для забезпечення комунікацій у соціальних мережах», фрагмент содержания пояснительной записки к которой представлен в табл.4.

Таблица 4
Содержание и нумерация страниц пояснительной записки

1 ОБЩАЯ ЧАСТЬ. 1.1 Информационное моделирование обеспечения коммуникаций в социальных сетях (СС).....	8
1.1.1 Изучение и анализ предметной области. Особенности социальной сети - назначение, функции, коммуникации.....	8
1.1.2 Популярные социальные сети и функции специалиста.....	10
1.1.3 Документальное оформление специалистом продвижения информации по коммуникациям социальной сети.....	16
1.1.4 Анализ документального оформления продвижения информации по коммуникациям социальной сети.....	19
1.2 Математическая модель для описания социальной сети.....	21

1.3 Разработка структурно-функциональной модели системы обеспечения коммуникаций в социальных сетях.....	25
1.3.1 Информационная модель бизнес - процесса «Обеспечение коммуникаций в социальных сетях».....	25-29
1.5 Разработка средств моделирования обеспечения коммуникаций в социальных сетях.....	33
1.5.1 Разработка диаграммы прецедентов для моделирования обеспечения коммуникаций в социальных сетях.....	33
1.5.2 Разработка диаграммы классов для моделирования обеспечения коммуникаций в социальных сетях.....	38
1.5.3 Разработка диаграммы последовательности для моделирования обеспечения коммуникаций в социальных сетях..	43
1.5.4 Разработка модели сопровождения базы данных с использованием веб –интерфейса.....	47
1.5.5 Разработка физической модели базы данных ПК «WEBSOCNET».....	50
2 СПЕЦИАЛЬНАЯ ЧАСТЬ. РАЗРАБОТКА ПРОГРАММЫ.....	54
2.3 Результаты обработки данных в web-приложении «WEBSOCNET»	64-66

В данной дипломной работе в разделе 1.1 общей части (см.табл. 4) проводится описание и анализ предметной области по теме диплома (социальные сети), а также изучаются действия специалиста по обеспечению коммуникаций в социальных сетях. Далее результаты этого анализа используются для разработки различных средств, обеспечивающих информационное моделирование основного бизнес – процесса (разд. 1.3, 1.5). В реалии дипломного проекта устанавливается, что в предметной области деятельности менеджера социальных сетей в сфере организации коммуникаций главную роль играет бизнес процесс «Обеспечение коммуникаций в социальных сетях», иллюстрируемый в записке примером проведения рекламной кампании в соц. сетях. Он состоит из следующих этапов: получение заявки на рекламу; учет рекламных мероприятий, которые предлагает провести в соц. сети рекламодатель; учет индивидуальных данных рекламодателя; формирование и печать отчета о размещении рекламы в социальных сетях (дата размещения, тип рекламы, наименование социальной сети, рекламодатель); занесение информации в базу данных. На основании первичной информации (документов) и текстового описания, полученного на каждом из этапов, в работе разрабатывается информационная модель, графическое представление которой в виде SADT диаграммы нулевого уровня (A0) показано на рис. 1.

Из рис.1 видно, что входом информационного процесса является заявка на рекламу и сведения о заказчике рекламы – рекламодателе. Эти данные обрабатывает специалист по СС – менеджер (стрелка внизу блока A0), руководствуясь правилами работы с Социальной Сетью и рекламой

(стрелка сверху). В результате обработки всей этой информации формируется отчет о том, в какой СС размещена реклама, суть рекламы и кто ее заказал (выход блока, стрелка справа). Табличное описание диаграммы с указанием основных реквизитов используемых документов приведено табл. 5.

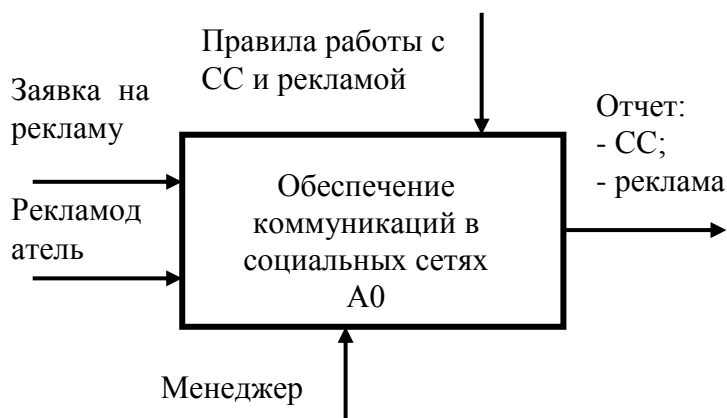

Рис. 1 – Структурно-функциональная диаграмма бизнес процесса

Таблица 5

Описание контекстной SADT- диаграммы нулевого уровня

Входы	Выходы	Управление	Исполнитель
1. Заявка на рекламу: Тип рекламы. Содержание рекламы. Наименование или адрес СС (доменное имя, ip-адрес). 2. Рекламода-тель: Ф.И.О. Должность. Телефон. Реклама	Отчет: 1. СС - наименование, адрес в интернете, адрес (логин) блога и проч. 2. Реклама - Тип рекламы, содержание, рекламода-тель и проч.	Правила работы с СС и рекламой – правила выхода в интернет, правила подключения к СС, регистрации, размещения информации в сети и т.п.	Специалист по СС – менеджер. Он же является и пользователем данной системы

В дальнейшем для детализации бизнес процесса применялся UML и разрабатывались диаграммы прецедентов, классов и проч. (см. табл. 4). Информационное моделирование позволило дипломанту разработать полнофункциональный программный продукт с идентификатором «WEBSOCNET», взаимодействующий с любой социальной сетью. Он представляет собой web-приложение для автоматизации учета и контроля проведенных рекламных мероприятий по обеспечению коммуникаций в социальных сетях, главная форма

которого показан на рис.2. Защита в ГЭК с присутствием независимых представителей заводов и компьютерных фирм, этой и подобных работ показала существенное улучшение успеваемости, что непосредственно связано с повышением профессиональности бакалавров. Студенты с баллом 65, защищали дипломы с оценкой 75 – 80 баллов.

Рис. 2. Главная страница web-приложения

Выводы

Научную новизну работы составляют приведенная выше методика информационного моделирования. Достигнуто улучшение профессиональной подготовки бакалавров направления компьютерные науки.

Список используемой литературы

1. **Галузевий** стандарт вищої освіти України з напряму підготовки 6.050101 «Комп'ютерні науки»: Збірник нормативних документів вищої освіти. – К.: Видавнича група ВНУ, 2011. – 85 с.
2. **Дипломирование** бакалавров [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://kn.kture.kharkov.ua/subjects.php>
3. **Жунусова** Гулшат Жарасбаевна и др. Выполнение дипломного проекта (работы): метод. указания по выполн. диплом. проекта (работы) по спец. 050709 - "Металлургия" / Жунусова Гулшат Жарасбаевна, Байысбеков Ш., Бердыбекова М. А.; Каз. нац. техн. ун-т им. К. И. Сатпаева, Ин-т металлургии и полиграфии, каф. металлургии цв. металлов.- Алматы: КазНТУ, 2009.- 37 с [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://e-lib.kazntu.kz/node/605>
4. **Коналлен**, Джим. Разработка Web-приложений с использованием UML. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 288 с

Кравченко В. І. Використання інформаційного моделювання для вдосконалення професійної підготовки бакалавра комп'ютерних наук

У статті пропонується методика застосування інформаційного моделювання для підвищення професійності бакалаврів комп'ютерних наук. Наводиться приклад використання методики при виконанні дипломної роботи з програмуванням web-додатку.

Ключові слова: інформаційне моделювання, професійна підготовка, бакалавр, комп'ютерні науки

Кравченко В. И. Использование информационного моделирования для совершенствования профессиональной подготовки бакалавра компьютерных наук

В статье предлагается методика применения информационного моделирования для повышения профессиональности бакалавров компьютерных наук. Приводится пример использования методики при выполнении дипломной работы с программированием web-приложения.

Ключевые слова: информационное моделирование, профессиональная подготовка, бакалавр, компьютерные науки

Kravchenko V. I. Use Of Information Modelling For Improvement Of Professional Bachelor Of Computer Sciences

The article offers a method of application of information modeling to improve the professionalism of bachelors of computer-ютерных Sciences. The example of using the procedure for fulfillment of diploma work with the programming of web applications.

Key words: information modelling, training, bachelor of computer science

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Адаменко О. В.

УДК 379.831

С. А. Крошка, В. В. Ляшенко

**ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ
У СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІЙ РОБОТІ
ЛИСИЧАНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ**

Вища освіта – вирішальна ланка професійного формування майбутніх фахівців. Вона виконує важливе соціальне завдання розвитку

інтелектуального потенціалу України, забезпечення спеціалістами високого класу.

Важливою умовою реалізації вищою освітою її значного потенціалу є побудова на нових методологічних, теоретичних, методичних засадах не тільки навчального, а й виховного процесу. В суспільстві здійснюється переосмислення системи культурних, національних, духовних цінностей. Значні зміни відбуваються в світогляді та потребах студентської молоді. Все це обумовлює необхідність оновлення змісту процесу виховання, засобів діяльності осередків виховної роботи, які повинні стати культуровідповідними та ефективними.

Загальна культура суспільства, громадські тенденції, професійна підготовка фахівців безпосередньо пов'язані з проблемами охорони та захисту суспільної моралі, вирішення яких можливе на підґрунті формування та поширення в Україні основ медіаграмотності.

Проблема медіаосвіти в контексті світового інформаційного простору є комплексною, її прямо чи опосередковано вивчали В. Різун, В. Ільганаєва, В. Шкляр, Г. Онкович, Л.Найдьонова.

Новизна запропонованого дослідження полягає у виокремленні засобів медіаосвіти, які використовують викладачі Лисичанського педагогічного коледжу у соціально-гуманітарній роботі.

Бурхливий розвиток електронних технологій, широке упровадження інтерактивних систем комунікації, навчальних програм у мультимедійних технологіях забезпечило вторгнення в суспільство недоступного раніше потоку аудіовізуальної інформації від масової теле, кіно-, іншої відеопродукції до електронних мереж Інтернет [1, с. 150]. Зазначене повною мірою стосується також підростаючого покоління – студентів вищих навчальних закладів, молоді. Варто враховувати і ту обставину, що мас-медіа відіграють роль потужного культурного інтегратора, виконують виховні функції, диктують норми поведінки особи в суспільстві, ставлення її до інших людей, зберігають культурні традиції [3, с. 30]. Впровадження нових інформаційних технологій є виявом і одночасно основою складного соціально-економічного і науково-технічного процесу – інформатизації суспільства.

Складовою частиною і найпершою умовою інформатизації суспільства є інформатизація освіти – процес підготовки людини до повноцінного життя в умовах сучасного інформаційного світового співтовариства, до продуктивного використання інформації та знань на основі використання комп'ютерної техніки й засобів телекомунікації.

Лисичанський педагогічний коледж має свою структуру медіа-простору соціально-гуманітарної роботи: медіатека – сучасна бібліотека, що комплектується різними за формою документами і надає їх користувачам на вищому сервісному рівні. У роботі медіатеки для створення інформаційних ресурсів та обслуговування користувачів, активно використовуються сучасні технічні засоби, у тому числі аудіо- та

відео техніка, комп'ютери. Медіатека містить максимально можливий об'єм ресурсів і надає доступ засобами комп'ютера чи інших засобів інформації до додаткових джерел інформації.

Молодіжний медіацентр – один із підрозділів навчального закладу, що становить інтегроване інформаційно-педагогічне середовище, де стали можливими нові форми в організації пізнавальної і комунікативної діяльності її споживачів.

На базі медіацентру відбувається удосконалення пошукової, дослідницької роботи, у створенні газет, відеоматеріалів, вебсторінок; розвиток естетичного, валеологічного, екологічного, фізичного виховання засобами медіаосвіти.

Стрижнем сучасної освіти є розвивальна, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати здобуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем.

Медіаосвіта у Лисичанському педагогічному коледжі орієнтована на свободу самовираження і права на інформацію, є інструментом підтримки демократичних поглядів викладацького складу та студентської молоді. Володіння медіаресурсами дозволять сучасному студенту розширити рамки інформаційної грамотності та культури відповідно до сучасного рівня розвитку інформаційних технологій, удосконалювати ІКТ-компетентність з урахуванням специфіки майбутньої професії.

Діяльність «Молодіжного медіацентру.ua» є складовою частиною системи соціально-гуманітарної роботи Лисичанського педагогічного коледжу. Вона може бути ефективною за умов: реалізації основних завдань законодавчих та нормативних актів; традицій та можливостей навчального закладу щодо реалізації діяльності центру;

забезпечення пріоритетності інтересів особистості студента, що є найвищою цінністю педагогічного коледжу; орієнтації на професійний розвиток членів центру, що сприятиме всебічному розвитку студентської молоді через інформаційний простір; органічного зв'язку зі світовою та національною історією, культурою, традиціями.

Головна мета діяльності «Молодіжного медіацентру.ua» - виховання духовно багатой, розвиненої особистості, громадянина України, підготовка до організації роботи в освітянських закладах, у тому числі школі – формування вчителя, здатного до творчої активної діяльності з виховання учнівської молоді; професійної підготовки фахівців на матеріалах медіаосвіти.

Завдання: вивчити та узагальнити особливості застосування медіаосвіти під час функціонування основних напрямків роботи «Молодіжного медіацентру.ua»; вивчити можливості Інтернет-ресурсів і їхнього ефективного застосування, використання електронної пошти для індивідуальної пересилки кореспонденції, випуск електронної дошки

оголошень; розширювати демократизацію і гуманізацію соціально-гуманітарної роботи коледжу; готувати педагогічні кадри високого професійного та духовного рівня, які мають достатню інформаційну культуру, етнізацію і культуровідповідність виховання; забезпечувати умови для свободи мислення, реалізації права студентів мати свою власну думку, політичні та життєві позиції і висловлювати їх у медіапросторі; організувати самоврядування, роботу спілки студентської молоді; спрямовувати соціально-гуманітарну роботу на професійно-орієнтовану діяльність студента.

Для розширення інноваційної діяльності «Молодіжного медіацентру.ua» важливим є створення необхідного підґрунтя: систематичної, об'єктивної оцінки успіхів студентів як членами адміністрації, так і органами самоврядування; регулювання обсягу навантаження всіх членів медіацентру (студентів, викладачів, технічного персоналу); існування системи стимулювання активної позиції як творчих груп, так і окремих учасників.

Мультимедійні послуги інноваційної діяльності коледжу: телефонія, відеоконференція, Інтернет, дистанційне навчання, огляд відео на запит у режимі «on-line», блоги викладачів та студентів, веб-сайт, електронна газета, веб-виставки, презентації.

Особливу роль у діяльності медіацентру відіграють напрямки: **екологічний** (лабораторія «Природа на користь», участь в екологічних акціях, екологічна стежка та медіаосвіта, співпраця з молодіжними організаціями); **соціокультурний** (євроклуб, волонтерський загін «Милосердя», музейний комплекс: Молодої гвардії, Історії коледжу, українознавства, історії освіти та педагогіки; дебатний клуб «Омега»); **феліксологічний** (валеологічна студія «Краса і здоров'я», центр саногенного мислення, студія «Старт»: ігрові види спорту, легка атлетика, бойове мистецтво, спорт з собаками); **творчий** (класична музика, фольклор, естрадний жанр, технічне моделювання, осередок «Магія творчості»).

Творчий викладацький колектив ставить перед студентською молоддю складні і цікаві завдання: пошук інноваційних шляхів формування екологічної свідомості майбутніх учителів; пропагування ідей європейської єдності в місцевому середовищі; розвиток художньої творчої активності особистості в умовах єдиного інформаційного простору; встановлення контактів і взаємовигідного співробітництва з іншими об'єднаннями регіону через використання єдиного інформаційного простору; впровадження інноваційних форм організації виховної роботи з використанням активних та інтерактивних технологій, спілкування в інтерактивному просторі з іншими колективами та виконавцями через викладання матеріалу у You Tube; формування у студентів наукового світогляду, валеологічної свідомості і культури; залучення студентської молоді до участі у конференціях, семінарах, тренінгах; прищеплення дбайливого ставлення до свого здоров'я та

здоров'я оточуючих; формування у студентів навички перенесення валеологічних знань у реальне життя; створення сторінок в Інтернет-мережі валеологічної студії та висвітлення інформації про здоров'я; формування у студентської молоді механізмів саногенного мислення, продуктивної діяльності та ефективної взаємодії; розвиток якостей повноцінного високоінтелектуального та соціально-корисного індивіда; виховання психологічної самоорганізації, самодисципліни, самовдосконалення студентів; популяризація спортивних ігор серед студентської молоді; ознайомлення з елементами бойових мистецтв країн сходу; створення умов до спортивного зростання в області кінології.

У Лисичанському педагогічному коледжі склалася чітка і струнка система в рамках програми «Молодіжного медіацентру.ua». Викладацький склад навчального закладу активно залучає студентську молодь до нових інноваційних дозвіллевих сфер діяльності.

Подальша систематизація педагогічного досвіду, класифікація розробок та укладання на цих засадах технологій сприятиме розвитку педагогічної інноватики із застосування медіатехнологій у навчальний процес.

Список використаної літератури

1. Ільганаєва В. Інформація та знання в соціально-комунікаційних процесах / В. Ільганаєва // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. – 2009. – №2. – С. 149–153. **2. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч.-метод. посібник** / за ред. Л. А. Найдьонові, О. Т. Барішпольця. – К. : Міленіум, 2010. – С. 34 – 48. **3. Онкович Г. В.** Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіа-освіти / Г. В. Онкович // Дивослово. – 2007. – № 5. – С. 29–31.

Крошка С. А., Ляшенко В. В. Використання засобів медіаосвіти у соціально-гуманітарній роботі Лисичанського педагогічного коледжу

У статті розкрито значення застосування засобів медіаосвіти у сучасному навчальному закладі. Визначена структура діяльності молодіжного медіацентру щодо активного залучення студентської молоді до нових інноваційних дозвіллевих сфер діяльності.

Ключові слова: медіаосвіта, інновації, технології, здоров'я, самоврядування, інформаційна культура.

Крошка С. А., Ляшенко В. В. Использование средств медиаобразования в социально-гуманитарной работе Лисичанского педагогического колледжа

В статье раскрыто значение применения средств медиаобразования в современном учебном заведении. Определена

структура діяльності молодіжного медіацентра по активному привлеченню студентської молоді до нових інноваційних сфер діяльності відпочинку.

Ключевые слова: медіаосвіта, інновації, технології, здоров'я, самоуправління, інформаційна культура.

Kroshka S. A., Ljashenko V. V. Use Of Media Education In Social And Humanitarian Work Lysychansk Teachers College

In the article mentioned the use of media education in the modern school. The structure of the Youth Media Center to actively encourage students to innovative new recreational areas.

Key words: media education, innovation, technology, health, government, media culture.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Панченко Л. Ф.

УДК 378

С. І. Петренко

**ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ
В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ**

Кожен період розвитку суспільства вимагає власних підходів у навчанні підростаючого покоління. Індустріальне суспільство "переросло" в постіндустріальне та інформаційне, через що відбулася переорієнтація поняття "комп'ютерна грамотність", яке наразі є складовою ІКТ-компетентності особистості.

У 2005 році ЮНЕСКО розпочало довгостроковий проект з розробки структури ІТК-компетентності учителів (UNESCO's ICT Competency Framework for Teachers). В результаті цієї роботи в 2008 році були видані "Стандарти ІКТ – компетентності учителів":

- 1) "Освітня політика" (Policy Framework), де розглядаються основні методологічні положення і підходи, які прийняті в проекті [6];
- 2) "Структура модулів компетентностей" (Competency Standards Modules), де обґрунтовується поділ на 18 модулів як узгодження між трьома етапами розвитку освіти та аспектами роботи вчителя. Виділені модулі визначають компетентності вчителя [4];
- 3) "Рекомендації по впровадженню" (Implementation Guidelines), де розглядаються методичні рекомендації для кожного із 18 модулів щодо формування таких компетентностей [5].

Автори проекту позиціонували стандарти як набір рекомендацій, які мають постійно змінюватися і розвиватися разом з розвитком інформаційних технологій і поглядів на процес інформатизації навчальних закладів. Одним з головних недоліків цих стандартів є те, що до них не увійшли проекти програм з підготовки педагогів. виправити ці та інші недоліки стандартів повинна була друга редакція, яка була підготовлена у 2011 році під редакцією Поля Хейна (Paul Hein) у вигляді єдиного документу "Структура ІТК – компетентності вчителів. Рекомендації ЮНЕСКО [1]. В ній було розвинуто основні положення першої збірки документів і зафіксовано вимоги до ІКТ-компетентності вчителя.

Керівною ідеєю другої редакції стандартів є положення про те, що володіння вчителем відповідними компетентностями веде до успішної роботи в інформаційно насиченому освітньому середовищі сучасної і майбутньої школи.

Українські науковці і методисти звернули увагу на описані рекомендації і наразі велика кількість досліджень орієнтовані на формування ІКТ-компетентностей, причому не тільки учнів, а і вчителів.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки серед пріоритетів розвитку освіти має впровадження сучасних ІКТ, які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Реалізація таких ідей досягається шляхом: забезпечення поступової інформатизації системи освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу; формування та впровадження інформаційного освітнього середовища в системі загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти; застосування у навчально-виховному процесі та бібліотечній справі інформаційно-комунікаційних технологій поряд з традиційними засобами; розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб, а також випуск електронних підручників. [1, с. 23-24].

Саме такий розвиток подій зумовив переорієнтацію педагогів на компетентнісний підхід у навчанні. Науково-педагогічні дослідження підтверджують, що вирішення проблеми формування ІКТ-компетентності має розпочатися в школі, і передбачає три рівні навчальної діяльності:

1-й рівень – засвоєння теоретичних і практичних знань;

2-й рівень – здобуття практичних навичок і ефективне використання здобутих знань і навичок в реальних життєвих ситуаціях;

3-й рівень – використання здобутих знань і навичок для "продукування нових знань", що корелюється з структурою модулів компетентностей [4].

Процес досягнення учнями певних рівнів навчальної діяльності зумовлює зміни у вимогах до базових навичок учителів. На *першому рівні* навчальної діяльності вчителі повинні володіти методикою використання інформаційних технологій при викладанні навчального матеріалу традиційними способами, управлінні навчальним процесом і поглибленні своїх професійних компетенцій. Це передбачає вміння:

- використовувати засоби ІКТ для досягнення традиційних освітніх результатів;
- відбирати і використовувати в своїй роботі вже готові дидактичні матеріали і різноманітні Web-ресурси;
- планувати використання засобів ІКТ при плануванні уроків (при традиційній методиці навчальної роботи);
- проводити контролюючи заходи з використанням ІКТ;
- використовувати засоби ІКТ для ведення поточної звітності і свого професійного розвитку [5].

На *другому рівні* навчальної діяльності вимоги до фахових компетентностей педагогів мають бути вищими, тому з необхідністю мають змінитися і навіть ускладнитися як вимоги до підготовки майбутніх вчителів, так і критерії фахової підготовки в рамках компетентнісного підходу.

Іншими словами потрібно сформулювати наступні вміння:

- використовувати методи оцінювання, які виявляють здатність учнів застосовувати здобуті знання для вирішення реальних проблем;
- володіти інструментальними програмними засобами (візуалізація явищ, аналіз даних, моделювання і рольові ігри і т.д.);
- опрацювати інформацію, структурувати проблеми і ставити задачі, інтегрувати застосування інструментальних програмних засобів з індивідуальною навчальною роботою і виконанням колективних навчальних проектів;
- контактувати з експертами і співпрацювати з іншими педагогами [4].

Третій рівень навчальної діяльності вимагає від учня формування вміння визначати мету своєї індивідуальної і групової навчальної діяльності, будувати плани по досягненню поставлених цілей, а також реально оцінювати результати своєї діяльності і діяльності товаришів в групі і кожного окремо. Мається на увазі що школярі повинні бути залучені до формування своїх знань і знань інших членів класного колективу.

Вимоги до підготовки учителів, що здатні працювати в рамках такого підходу ускладнюються. Вони повинні вміти:

- використовувати ІКТ як інструмент формування у школярів здатності продукувати нові знання;
- підтримувати рефлексію як необхідну частину навчальної роботи;
- організовувати в середовищі учнів та своїх колег "співтовариства знань";

- грати провідну роль в роботі з формування і впровадження в життя концепції розвитку своєї школи як співтовариства, яке постійно відкриває нове [2].

Розглянуті нами три можливих рівні формування ІКТ-компетентності, які відповідають рекомендаціям ЮНЕСКО і визначають ступені професійного розвитку педагогів в ІКТ-насиченому освітньому середовищі, більш стисло представлені схемою 1.

Наші дослідження підтверджують, що:

- 1) підвищення рівня навчальної діяльності зумовлює поглиблення вимог до підготовки вчителя і формування його професійної компетенції;
- 2) вміння вчителя працювати з електронними освітніми ресурсами (ЕОР) недостатньо для проведення якісної педагогічної діяльності – необхідно вміти ЕОР перетворити в інструмент здобуття знань в руках учня;
- 3) відмова від "віртуального представлення" в соціальних мережах, негативно відображається на професійній діяльності вчителя через відсутність можливого впливу па навчальну діяльність учнів у віртуальному просторі;
- 4) розвиток інформаційних технологій може розширити кількість рівнів навчальної діяльності учня, що зумовить появу інших вимог щодо підготовки вчителя і його професійної компетентності.

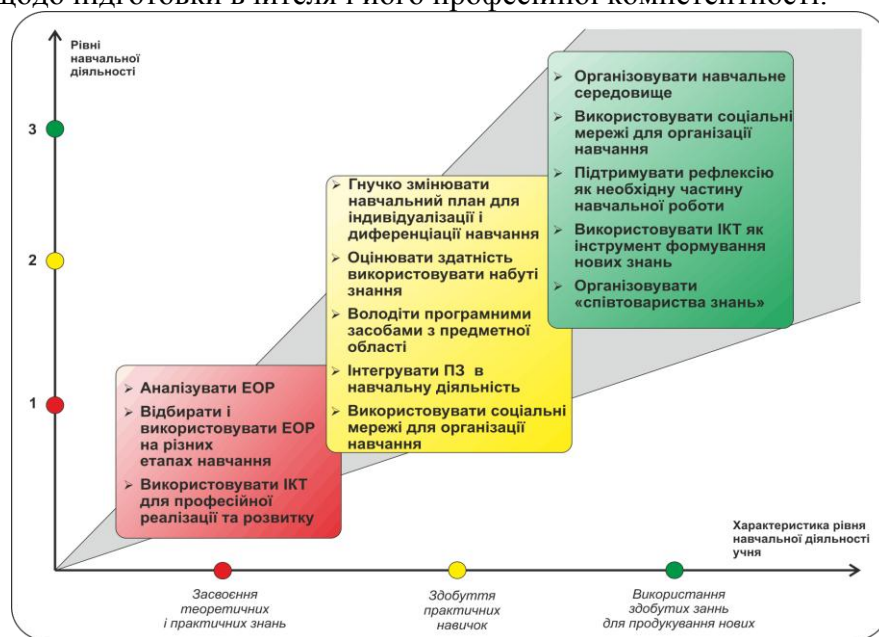

Рис. 1. Схема динаміки розвитку ІКТ-компетентності

Список використаної літератури

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки.
2. Структура ІКТ-компетентности учителів. Рекомендації

ЮНЕСКО. Версия 2.0 UNESCO, 2011. Электронный ресурс [режим доступа] [http:// iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf](http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf).

3. Уваров А.Ю Структура ИКТ- компетентности учителей и требования к их подготовке: Рекомендации ЮНЕСКО. Версия 2.0 / А.Ю Уваров // Информатика и образование.-2013 №1(240).- С. 26-40. **4. ICT Competency Standards for Teachers: Competency Standards Modules, version 1.0 UNESCO, 2008.** / Электронный ресурс/ Режим доступа / [http://cst.unesco-ci.org/sites/projects/cst/The%20Standards/ ICT-CST-Competency %20Standards%20Modules.pdf](http://cst.unesco-ci.org/sites/projects/cst/The%20Standards/ICT-CST-Competency%20Standards%20Modules.pdf). **5. ICT Competency Standards for Teachers: Implementation Guidelines, version 1.0 UNESCO, 2008.** / Электронный ресурс/ Режим доступа / <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001562/156209E.pdf>. **6. ICT Competency Standards for Teachers: Policy Framework, version 1.0 UNESCO, 2008.** / Электронный ресурс/ Режим доступа / [http://cst.unesco-ci.org/sites/projects/cst/The%20Standards/ICT-CST-Competency%20Policy %20Framework.pdf](http://cst.unesco-ci.org/sites/projects/cst/The%20Standards/ICT-CST-Competency%20Policy%20Framework.pdf).

Петренко С. І. До питання про роль ІКТ-компетентності в педагогічній практиці сучасного вчителя

У статті розглянуто структуру ІКТ-компетентностей вчителів і вимоги до їх професійного росту згідно Рекомендацій ЮНЕСКО. Описана в статті структура педагогічних ІКТ-компетентностей дає змогу під новим кутом зору розглянути проблему підготовки і перепідготовки вчителів.

Ключові слова: ІКТ-компетентність, інформатизація школи, підготовка вчителів, навчальна діяльність Рекомендації ЮНЕСКО.

Петренко С. И. К вопросу о роли ИКТ-компетентностей в педагогической практике современного учителя

В статье рассмотрено структуру ИКТ-компетентностей учителей и требования к их профессиональному росту согласно Рекомендаций ЮНЕСКО. Описана в статье структура педагогических ИКТ-компетентностей даёт возможность под новым углом зрения посмотреть на проблему подготовки и переподготовки учителей.

Ключевые слова: ИКТ-компетентность, информатизация школы, подготовка учителей, учебная деятельность, Рекомендации ЮНЕСКО.

Petrenko S. I. The Problem Concerning Role ICT-Competence in Teaching Practice Modern Teacher

The article described structure ICT competencies of teachers and the requirements for their growth professionally according to the recommendations of UNESCO. Described in the article structure of pedagogical ICT competence enables a new perspective to look at the problem of training and retraining of teachers.

Key words: ICT competence, computerization of schools, training of teachers, learning Activity, the UNESCO Recommendation.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – к. п. н., проф. Лазарєв М. О.

УДК [37.11.35 : 39] – 048.35

Н. М. Погребняк

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ НІМЕЧЧИНИ

Постановка проблеми. Вступ української освіти у європейський освітній простір, а також освітні тенденції розвитку освіти зумовлюють необхідність існування змін в системі вищої освіти та значного її оновлення. Кожна держава світу сьогодні має свій власний досвід побудови системи освіти. Аналітичне вивчення цього досвіду сприяє помноженню вітчизняної системи освіти, допоможе у вирішенні багатьох проблем, які сьогодні стоять перед системою освіти в Україні.

В умовах ринкової економіки та світової інтеграції надзвичайно великого значення набуває нарощування та зберігання наукового потенціалу країни, як запоруки її стабільності та значимості серед інших країн. Саме тому, перед будь-якою країною, що претендує на стабільність та важливу роль у процесі міжнародних відносин, постає проблема активізації та нарощування власного потужного наукового потенціалу.

Нині в Україні йде перебудова системи освіти у зв'язку з тим, що галузь за структурою і обсягами підготовки кадрів сформувалася в інших соціально-економічних умовах і не відповідає вимогам ринкових перетворень та бюджетним можливостям України. Але, як і раніше, основною ланкою освітнього комплексу України є державні вищі навчальні заклади, на які покладається головна роль у формуванні інтелектуального потенціалу країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел свідчить, що питання підготовки педагогічних кадрів в країнах Західної Європи, зокрема в Німеччині, завжди були в центрі уваги багатьох науковців. Такі дослідники, як Манфред Байер, Вольфганг Клафкі, Дагмар Гензель, Герберт Флах, Фрідріх Бухбергер, Ліліан Фрід, Кріста Польман та ін. внесли суттєвий вклад в систематизацію наукового знання. Їх наукові праці характеризують сучасний стан педагогічної освіти Німеччини та узагальнюють досвід німецьких університетів, які здійснюють підготовку студентів в сучасних умовах реформування вищої педагогічної освіти.

Мета даної статті – розглянути та проаналізувати особливості підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах Німеччини.

Виклад основного матеріалу. Побудова системи вищої освіти у Німеччині досить цікава. Сьогодні це одна з центральних європейських країн з багатовіковим досвідом та своїми традиціями в галузі освіти.

Система освіти Німеччини, яка починається ще з середньовіччя, сьогодні є дуже привабливою для світової спільноти та відіграє важливу роль у розвитку європейського освітнього простору, постійно удосконалюючись, підвищує якість підготовки своїх висококваліфікованих кадрів.

У Німеччині значна частина навчальних закладів є державними і дають безоплатну освіту. В університетах студенти мають змогу одержати лише теоретичну частину підготовки майбутнього вчителя, а місцеві органи народної освіти і школи несуть відповідальність за практичну підготовку. Близько 30% студентів одержують матеріальну допомогу із федерального бюджету або бюджету земель. Розмір допомоги залежить від матеріального становища студента і місця його проживання, а найобдарованіші студенти одержують стипендії із різних фондів. Конституція гарантує університетам право повної свободи у питаннях організації навчального процесу і наукових досліджень.

Усі вищі навчальні заклади Німеччини, які мають університетський статус, поділяються на: - старі університети з традиційними факультетами філософії, права, теології і медицини (структуру всіх їхніх факультетів перебудовано за сучасними галузями знань); - спеціалізовані, зокрема технічні, а також медичного або економічного профілю; - нові університети (виникли в 60-х роках). У 1974 р. у землі Північний Рейн-Вестфалія було відкрито перший заочний університет.

Внаслідок злиття кількох вищих шкіл, в 1970 р. виникла *загальна вища школа* у землях Північний Рейн-Вестфалія, Гессен і Баварія, які вже існували, або тільки заснованих. Навчальний процес у закладах такого типу був диференційований за навчальними курсами і поєднувався з науковими дослідженнями. Але із середини 70-х років розвиток загальних вищих шкіл в Німеччині було майже припинено, а в багатьох землях їх кількість значно скоротилася.

Дуже цікаво, що дотримуючись принципу “академічних свобод”, студент має право вільно відвідувати лекції, самостійно вибирати навчальні дисципліни і термін складання іспитів. Після об’єднання НДР і ФРН у країні стало понад 290 вищих навчальних закладів, адже у колишній НДР у 1990-1991 р.р. вони діяли на основі спеціальних тимчасових правил.

Так, ще за часів середньовіччя були засновані університети: Мюнхенський (заснований у 1471 р.), Вільний університет (1948) і Гумбольдський у Берліні (1810), Кельнський (1388), Мюнстерський (1780, сучасний статус з 1902 р.), Геттінгенський (1737), Гейдельберзький (1386), Лейпцизький (1409), Технічний у Дрездені (1828) і з того часу імена всевітньо відомих вчених Ейнштейна, Гегеля,

Гумбольдта, Планка та ін. забезпечили Німеччині репутацію країни вищих навчальних закладів країни “поетів та мислителів”.

При створенні Берлінського університету у 1809 році пруські реформатори початку XIX століття дійшли висновку, що університетська освіта не може зводитися лише до здобуття наукових знань та технічних навичок і вмінь. Вона повинна поширювати загальну освіченість, культурні традиції, відтворювати парадигму класичної “ліберальної” освіти, започаткованої ще в античні часи, вільної від опіки релігії і церкви, утилітаризму, прагматичного суспільства і держави. Як головний ініціатор реформ Вільгельм фон Гумбольдт (1767-1835) прагнув, щоб нова модель *класичного університету* сприяла консолідації німців, виконувала об’єднуючу, державотворчу функцію, сконцентровувала у собі духовне життя нації, здобутки її культури “через своїх освічених, духовно збагачених, відповідальних, науково і загальнокультурно підготовлених вихованців – національну еліту”.

На сьогодні, вища школа Німеччини налічує близько 140 тис. викладачів і 1,5 млн. студентів. Реформування її передбачає скорочення терміну навчання, більш ранній вступ до вищого навчального закладу і вищу універсальність підготовки студентів.

Пізніше (1767-1835 рр.) після університетської реформи Вільгельма фон Гумбольдта вищі навчальні заклади Німеччини стали ідеалом академічної освіти, зокрема згідно університетській реформі Гумбольдта, науковим осередком, де ведеться науково-дослідна робота студентів, а відомі професори проводять наукові дослідження без дозволу держави.

Сьогодні в Німеччині діє 372 вищі навчальні заклади, зокрема: 102 – університети, 167 – спеціалізовані вищі навчальні заклади, в яких навчається близько 1,96 млн. студентів, з них 48% - жінки. 97% студентів навчається у державних вищих навчальних закладах. Поряд з американськими та британськими вузами, німецькі користуються найбільшою популярністю в світі.

Згідно з німецьким законом “Про вищу освіту” від 11.01.1999 р. Міністерства земель здійснюють управління, фінансування будівництва нових ВНЗ, правовий нагляд, матеріальне та кадрове забезпечення навчальних закладів. Вищий навчальний заклад, в свою чергу, керується земельними законами про вищу освіту, які підпорядковані Федеральному закону “Про вищу освіту”. Традиційна для німецьких вищих навчальних закладів свобода навчання, викладання та наукових досліджень закріплена в основному законі країни.

Всі вищі навчальні заклади Німеччини можна поділити на 2 типи:

- 1) академічні ВНЗ (зі статусом університетів) та
- 2) спеціалізовані ВНЗ, які відрізняються між собою цілями, організацією науково-дослідної роботи, вимогами щодо підготовки та проведення іспитів, ступенями, які присвоюються після закінчення навчання.

Підготовка до вищого навчального закладу I типу має академічний, фундаментальний характер, термін навчання складає 8-10 семестрів, в

залежності від рівня підготовки. Університетський навчальний рік організаційно складається з 2 семестрів: осіннього та весняного, а учбовий час ділиться на лекційний (14-20 тижнів у кожному семестрі) та на нелекційний періоди.

Цікаво підкреслити таку особливість: приблизно за 6 тижнів до початку занять в університеті починають продавати навчальні програмки, в яких знаходяться всі курси з кожної спеціальності. Студент має можливість вибрати, скільки часу та які курси він буде вивчати.

У кожному університеті діють консультативні центри, які допомагають зробити належний вибір, тобто студент має можливість сам вибирати предмети для вивчення. Контроль за навчанням здійснюється за допомогою заліків та іспитів з присвоєнням ступенів та дипломів на кожному рівні.

Навчання у вищих навчальних закладах I типу закінчується державними іспитами, а також згідно німецьким традиціям, присуджується одна з трьох перших ступенів вищої освіти:

- Diplom (диплом в галузі природничих та інженерних наук);
- Magister (гуманітарні науки та мистецтво);
- Staatsprüfung (статус державного службовця).

Всі три кваліфікації дають право продовжити навчання в докторантурі.

Особливо високу репутацію в світі мають німецькі технічні університети, які працюють за принципом – єдність освіти і наукових досліджень.

Сьогодні в університетах Німеччини проводиться цілий ряд реформ, з метою повернути собі належне місце на міжнародній арені освіти і науки, зокрема, привертає увагу науковців університетська реформа “ініціатива суперякості”. Згідно цієї реформи, університети одержали право більше платити професорам за наукову діяльність, а тому левову частину відповідальності за “ініціативу суперякості” поклали на науково-дослідні об’єднання, які сьогодні є основними джерелами фінансування наукових досягнень. Головним аспектом цієї ініціативи є фінансова винагорода за концепцію реформ університету, який повинен продемонструвати, яким чином університет в найближчі 5 років зможе вийти на передові рубежі світових наукових досягнень.

Привертає увагу й інша освітня реформа – поєднання навчального процесу у вищих навчальних закладах Німеччини з науковими досягненнями, а наукові співробітники та студенти вільно можуть вибирати наукові програми з метою знову привернути світову увагу до науково-дослідної діяльності німецьких університетів.

Підготовка фахівців в українських вузах найбільш відповідає підготовці фахівців в університетах Німеччини, зокрема:

- 1) відсутні вимоги до студентів та випускників вузу;
- 2) визначені умови та зміст підготовки студентів;

3) кваліфікаційні характеристики замінюються інформаційними матеріалами, в яких міститься характеристика професії, зміст підготовки та сфера, в якій студент зможе застосувати свої знання та вміння.

Дуже цікаве планування навчального процесу у вищих навчальних закладах Німеччини, наприклад, студенти навчаються 45 год. на тиждень (аудиторні заняття, самостійна робота, науково-дослідна робота, зокрема: виконання наукових проектів, доповідей та робота в творчих групах). На роботу в наукових школах та експериментальних лабораторіях відводиться 5 тижнів (225 год. на рік). На вивчення обов'язкових дисциплін в німецьких університетах відводиться 90% навчального часу, за вибором – 10 %. Канікули тривають 6 тижнів на рік.

В Німеччині автономія університетів визначена тим, що на федеральному рівні не має стандартів освіти та кваліфікаційних характеристик, за винятком підготовчих курсів, які закінчуються складанням іспитів (медики, педагоги, юристи). Таким чином, в Німеччині атестація проводиться диференційовано, в залежності від типу вищого навчального закладу, спеціальності, рівня підготовки та академічного ступеню.

Доцільно підкреслити, що німецькі навчальні програми більш гнучкі порівняно з українськими, випускні іспити складаються з декількох видів атестаційних завдань, частина яких виконується письмово.

Для забезпечення якості підготовки по програмам бакалавра та магістра були створені окремі агентства та Рада з питань акредитації, яка була створена Постійною конференцією міністрів освіти земель разом з Конференцією ректорів та президентів вищих навчальних закладів [1]. Держава є головним організатором проведення акредитації нових програм підготовки, а тому на 90% фінансує освіту і безумовно несе відповідальність за відповідність освітніх документів.

В Німеччині програма з підготовки бакалаврів та магістрів створена порівняно недавно. Термін навчання бакалаврів складає 6-8 семестрів, магістрів – 2-4 семестри. Після одержання ступеню бакалавра випускник може почати професійну діяльність або продовжити навчання у вищому навчальному закладі та одержати ступінь магістра.

Підготовка магістрів здебільшого ведеться по гуманітарним і суспільним напрямом та зосереджена на наукову діяльність. Варто підкреслити, що сьогодні програми по бакалаврату та магістратури в Німеччині складають приблизно 20% від загальної кількості навчальних програм, мають модульну систему та після кожного курсу предметів проводяться іспити.

Висновок. Таким чином, якщо порівнювати систему вищої освіти в Україні та Німеччині можна констатувати про непросту перспективу розвитку системи вищої освіти у нашій країні. Для цього необхідно: розробити фундаментальний закон про вищу освіту; вільно обирати тему наукових досліджень; удосконалити організацію науково-дослідної роботи студентів; визначити правовий статус вищої школи. Все це можливо лише в

умовах ефективної системи освіти, особливо важливу теоретичну і практичну основу якої, безумовно, складають вищі навчальні заклади.

Список використаної літератури

- 1. Гагкуев Р.** Новые возможности получения образования за рубежом // Р.Гагкуев // Высш. образование сегодня. – 2004. - № 9. – С. 52-53. **2. Парейяда Франсес Соле**, Бертран Йозеп Колль, Эрнандес Тереса Наварро. Университетское планирование и развитие // http://www.aha.ru/~moscow64/educational_book/educational_book7/
- 3. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз:** моногр./ за ред. Н.Г. Ничкало, В.О. Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с. **4. Робертс Джон**, Агуэда М., Круз Родригес, Хербет Юрген. Университет: экспорт моделей (реферат) // Alma mater. Вестник высшей школы. – 1999. – № 6, 7. – С. 45-48, С. 48-52. **5. Studies** on higher education institutional approaches to teacher education within higher education in Europe: Current models and new developments. – Bucharest, 2003. – p.155. **6. Vossensteyn J.J.**, Huisman J. Van der Wende M. Positioneringinstrumenten, Evaluatie NESO en DELTA, Center for Higher Education Policy Studies. – Enschede: CHEPS, 2003. – P. 167-169.

Погребняк Н. М. Особливості підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах Німеччини

У даній статті автор розглядає сучасний стан розвитку вищої педагогічної освіти у країнах Західної Європи, зокрема Німеччини, систему управління університетами, основні моделі підготовки педагогічних кадрів та особливості організації навчального процесу в зарубіжних університетах. Система вищої педагогічної освіти у Німеччині досить цікава. Сьогодні це одна з центральних європейських країн з багатовіковим досвідом та своїми традиціями в галузі освіти. Всі вищі навчальні заклади Німеччини діляться на два типи: академічні (зі статусом університету) та спеціалізовані. У кожному університеті діють консультативні центри, відділи планування навчального процесу, особливо привертає увагу освітня реформа, тобто поєднання навчального процесу з науковими досягненнями.

Ключові слова: університетська педагогічна освіта, зарубіжний університет, навчальний процес, освітня система, класичний університет, наукові дослідження.

Погребняк Н. Н. Особенности подготовки педагогических кадров в высших учебных заведениях Германии

В данной статье автор рассматривает современное состояние развития высшего педагогического образования в странах Западной Европы, в частности, Германии, систему управления университетами, основные модели подготовки педагогических кадров и особенности организации учебного процесса в зарубежных университетах.

Система высшего педагогического образования в Германии очень интересна. Сегодня это одна из центральных европейских стран с многовековым опытом и своими традициями в области образования. Все высшие учебные заведения Германии делятся на два типа: академические (имеющие статус университета) и специализированные. В каждом университете действуют консультативные центры, отделы планирования учебного процесса, особенно обращает внимание образовательная реформа, в частности соединение учебного процесса с научными достижениями.

Ключевые слова: университетское педагогическое образование, зарубежный университет, учебный процесс, образовательная система, классический университет, научные исследования.

Pogrebnyak N. N. The Main Approaches of the Preparing Students in the Higher Educational System in Germany

In this article the main approaches of the development of university pedagogical education in different countries of Western Europe, especially in Germany is presented. Special attention is paid to the educational system, main models of the preparing students in the foreign universities.

The system of higher pedagogical education in Germany is very interesting. It is one of the central European country with their own traditions in the sphere of higher education. All German universities are divided into two types: academic universities and specialized universities. Each university in Germany has its consultive centers and departments of planning pedagogical process. Most attention is directed to the educational reform, especially students scientific researchers. Particular attention is paid to improvement and expression of socially and personally meaningful educational outcomes of training of the future teachers.

Key words: university pedagogical education, foreign university, study process, education system, classical university, scientific research.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Волкова Н. П.

УДК 377.1.35:657 (074)

М. Л. Ростока

**АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОБЛІКОВЦІВ
З РЕЄСТРАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДАНИХ**

Сучасна професійна освіта в Україні певною мірою переживає кризу. Ця криза полягає в розбіжності тих знань й навичок, які дають освітні установи та вимог, що висуваються до випускників професійно-технічних навчальних закладів сучасним виробництвом, бізнесом. Сучасність вимагає від майбутніх фахівців економічної сфери діяльності нового ставлення до своєї майбутньої професії. Переосмислення потребує й професія «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних» (далі ОРБД).

Тому зміна парадигми професійної освіти обумовлює необхідність пошуку засобів педагогічного впливу, адекватних ідеям нової освітнього простору, що дозволяють більш ефективно організувати процес формування готовності учнів ПТНЗ до самостійної професійної діяльності [2].

Вивчення матеріалів сучасних досліджень, що присвячені проблемі формування компетентності, дозволяє виділити різні підходи до визначення компетенцій та наведення їх класифікації.

Рада Європи називає ключові (основні) компетенції, якими має володіти сучасне покоління випускників: політичні і соціальні компетенції; міжкультурні компетенції; компетенції, що відносяться до володіння усною і письмовою комунікацією; компетенції, які пов'язані із зростанням інформатизації суспільства [5].

Аналізу і формуванню професійної компетентності сучасного фахівця та її складових приділяють увагу в своїх наукових працях С. Гончаренко, І. Зязюн, Г. Єльнікова, В. Краевский, Н. Кузьміна, А. Маркова, А. Найн, В. Лозовецька, П. Лузан, Н. Ничкало, Дж. Равен, М. Скаткин, Г. Селевко, Л. Сушенцева, Н. Таланчук, В. Хутмахер та ін.

На необхідність дослідження методів навчання з точки зору активності учнів у навчально-виробничому процесі наголошують психологі Г. Безюлева, Д. Богоявленська, Е. Зеєр, А. Ковальов, В. Крутецкий, Ф. Мар'є, К. Платонов та ін. Психологічне становище вказує на необхідність правильного вибору та раціонального використання методів навчання залежно від можливостей учнів і поставленої навчальної задачі.

У сучасній вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії професійної освіти докорінно досліджуються компетентнісний та технологічний підходи до навчання, виховання та розвитку учнів, про що ведуть мову у своїх наукових доробках В. Беспалько (Росія), В. Вікон

(Польща), С. Клепо (Україна), М. Коуфман (Голандія), Н. Ничкало (Україна), В. Радкевич (Україна), К. Ройз (Німеччина), Ф. Хедоурі (США) та ін. Ці підходи, безсумнівно, володіють великим резервом для підвищення ефективності педагогічного процесу. Проте, потрібні інноваційні розробки, які враховували б особливості педагогічного процесу в ПТНЗ. Це відкриє більш широкі перспективи для методичних служб і педагогів інноваційних установ в упровадженні ефективних методик активної професійної підготовки. В умовах компетентизації професійної освіти застосовувані методики створять можливість кожному, кого навчають досягти рівня своїх потенційних можливостей і здібностей [3].

Тим самим, аналіз літератури та дисертаційних досліджень з проблеми становлення компетентнісного підходу у профтехосвіті, не дає цілісного уявлення про реальний практичний стан сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців та потребує певних експериментальних дослідів.

Відтак, на *меті нашої статті* головним є запропонувати елементи технології проведення констатувального етапу експерименту за темою дослідження «Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних» та навести стислий аналіз існуючого стану професійної підготовки відповідної категорії майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ України.

Аналіз практичного стану формування професійної компетентності майбутніх ОРБД в умовах ринку свідчить про невідповідність їхнього кваліфікаційного рівня потребам роботодавців. Більшості з молодих фахівців властива, як правило, невпевненість у здійсненні професійних дій, низький рівень компетентності щодо застосування сучасних комп'ютерних технологій ведення бухгалтерського документообігу, нових форм організації праці, аналізу і прогнозування професійної діяльності, вміння миттєво оперувати законодавчим механізмом. Ця ситуація потребує більш ретельного і всебічного розгляду з метою удосконалення організаційно-педагогічних і методичних підходів здійснення теоретичного навчання та практичної підготовки майбутніх фахівців облікового діловодства у ПТНЗ [4].

Тому є доцільним розглянути варіант проведення експериментальних дослідів, в частоті констатувального етапу експерименту, у педагогічну практику вивчення особливостей формування професійної компетентності майбутніх ОРБД у професійно-технічних навчальних закладах України.

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, коли дослідник активно й цілеспрямовано впливає на нього шляхом створення штучних умов чи застосування звичайних умов, необхідних для виявлення відповідних властивостей [2].

На меті констатувального етапу експериментальної роботи за визначеною проблематикою дисертаційного дослідження було встановлено: вивчити реальний стан, тенденції та проблеми формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних у професійно-технічному навчальному закладі; визначити комплекс методичних процедур у професійній підготовці майбутніх ОРБД, заснований на засадах системного, суб'єктно-діяльнісного, компетентнісного та інтеграційного підходів до формування їхньої професійної компетентності; встановити фактичний рівень сформованості професійної компетентності майбутнього ОРБД. Тому *об'єктом дослідження* визначено професійну підготовку майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, а *предметом* – формування їхньої професійної компетентності. Виходячи з цього, загальні *завдання* нашого експерименту мали розв'язати такі питання: визначення змісту та структурних особливостей процесу професійної підготовки та встановлення критеріїв та показників формування професійної компетентності; уточнення понятійно-категоріального апарату формування професійної компетентності; характеристика рівнів сформованості професійної компетентності; узагальнення та систематизація аналітичних матеріалів про реальний стан професійної підготовки майбутніх ОРБД у професійно-технічних навчальних закладах України.

Вирішення означених питань відбувалося через відбір методів отримання необхідної інформації (спостереження, бесіда, проблемні завдання, вивчення педагогічної документації, продуктів учнівської діяльності тощо) на всіх етапах вирішення поставленого завдання констатуючого етапу наукового дослідження; підбір адекватних критеріям й показникам діагностичних завдань, що дозволяють визначити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх ОРБД; розроблення інструментарію експерименту (діагностичних карток та листів, анкет, опитувальників для педагогічних працівників, роботодавців, учнів та випускників ПТНЗ; здійснення діагностування та пілотажного анкетування; опрацювання первинних аналітичних матеріалів; отримання та використання висновків констатувального етапу дослідження під час апробації розроблених методичних матеріалів; опис ходу та аналізу результатів діагностичного (констатуючого) дослідження; розгорнутий аналіз отриманих результатів (кількісних даних); визначення певних тенденцій та закономірностей у формуванні професійної компетентності майбутніх ОРБД.

Було сформовано базу для основного дослідження: професійно-технічні навчальні заклади м. Києва та регіонів України.

На констатувальному етапі експерименту вирішувалося питання встановлення рівнів сформованості професійної компетентності у майбутніх ОРБД. Підтверджено, що компетентність як інтегральна характеристика особистості формується в освітньому процесі через

певний набір компетенцій і виявляється у виробничій діяльності суб'єкта навчання. Тому, щоб визначити рівень сформованості компетентності кваліфікованого робітника, необхідно мати данні успішності його діяльності у професійній сфері. Тож оцінити реально здібність випускника ПТНЗ як фахівця може тільки роботодавець. Проміжна та підсумкова атестації у ПТНЗ дають змогу виявити тільки теоретичну базу підготовленості учнів до трудової діяльності за обраною професією, тобто визначити сформованість знань, умінь і навичок, які складають основу професійної майстерності [1].

З'ясовано, що основний аспект формування професійної компетентності ОРБД полягає в упровадженні педагогічних технологій в навчально-виробничий процес ПТНЗ, особливо при вивченні провідної спецтехнології «Бухгалтерський облік» та похідної із неї «Інформаційні системи та технології в обліку» та ін. за умови оволодіння учнями знаннями, вміннями та навичками, тобто набуття відповідних надпрофесійних і професійних компетенцій. Тим самим, на у констатувальному етапі експерименту були визначені цілі, прогнозовані результати, які мають бути отримані при реалізації педагогічних технологій.

На констатувальному етапі експерименту були проаналізовані організаційні форми й методи навчання і контролю, що використовуються в навчально-виробничому процесі при підготовці ОРБД в професійно-технічних навчальних закладах. При цьому встановлено, що набір традиційно використовуваних форм й особливо методів навчання й контролю у практиці роботи ПТНЗ вимагає перетворень.

Вище сказане дозволило сформулювати основну мету констатувального етапу експерименту: з'ясувати реальний стан, тенденції та проблеми формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних у ПТНЗ та установити фактичні рівні сформованості професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.

Констатувальний етап експерименту здійснювався за двома стадіями: перша стадія (підготовча) складається із двох серій, а друга (констатуюча) із трьох серій.

На I стадії розв'язування встановленої задачі здійснювалося наступним чином:

У першій серії (2011 р. – 2012 р.) нами використовувався метод спостереження і аналізу філософської, історичної, педагогічної, психологічної, навчально-методичної літератури, нормативно-правових документів і матеріалів з проблеми формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.

У другій серії нами використано методи діагностичного тестування, опитування, інтерв'ювання, анкетування тощо.

Це дозволило: встановити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх ОРБД на початок навчання за професією (виявити надпрофесійний базис компетенцій та надати учням поради та рекомендації до подальшого навчання за обраною професією; визначити рівень використання бібліотечного потенціалу ПТНЗ учнями, через з'ясування стану інформаційно-бібліотечного забезпечення професійної підготовки майбутніх ОРБД: встановлення критеріїв і показників сформованості професійної компетентності за умови використання ними бібліотечних фондів у навчанні й самопідготовці (результати дослідів було представлено на Першій Всеукраїнській учнівській науково-практичній конференції «Інформаційно-бібліотечне забезпечення формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних» (м. Київ, 30 жовтня 2012 року); виявити професійні інтереси учнів ПТНЗ щодо обраного напрямку професійної діяльності (визначити професійний базис компетенції та надати учням поради та пропозиції подальшого формування професійної компетентності); урахувати переваги та недоліки професійної підготовки майбутніх ОРБД з погляду випускників (виявлення показників успішності у професійній діяльності та встановлення рівня сформованості професійної мобільності майбутніх ОРБД); з'ясувати реальний стан затребуваності кваліфікованих кадрів (ОРБД) та визначити взаємовигідні шляхи співпраці ПТНЗ та галузевих підприємств. Все вище вказане дає змогу розробити напрями створення оптимальних педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх ОРБД; проаналізувати реальний стан забезпеченості ПТНЗ інформаційно-комунікаційними ресурсами (стан інформаційного навчального середовища професійної підготовки ОРБД за умови застосування спеціальних бухгалтерських програм та технологій).

Розв'язанню другої задачі експерименту: визначити та описати рівні сформованості професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, було присвячено **II стадію** (2012 р. – 2013 р.) констатуючого етапу експерименту, яка відбувалася за трьома серіями методами анкетування, застосуванням модифікованих методик дослідження гнучкості та швидкості професійного мислення, спостереження та аналізу, багатофакторному аналізу тощо.

У першій серії використано наступні констатування: виявлено здібності власної педагогічної позиції педагогічних працівників у взаємовідносинах з учнями та визначено ступінь готовності до участі в експерименті; визначено варіативність підходів, гіпотез, вихідних даних, точок зору, операцій, що втягують у процес розумової діяльності; встановлено темп виконання орієнтованих компонентів мислення учнів у процесі виконання професійних дій.

У другій серії відбувалося спостереження й аналіз спілкування педагогічних працівників ПТНЗ з учнями. Встановлено рівень

сформованості соціально-комунікативної; інформаційно-комунікаційної, правової та економічної компетентностей майбутніх ОРБД.

У *третьій серії* проводився розгорнутий аналіз отриманих результатів: визначення певних тенденцій та закономірностей формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в умовах інформатизації суспільства.

Результати констатувального етапу експерименту оцінюються за певними критеріями, показниками та рівнями, сутність яких буде розглянуто у наступних публікаціях.

Список використаної літератури

- 1. Ващенко Д.Г.** Андриенко А.В. Изучение уровня сформированности профессиональных компетенций молодого специалиста. Вестник ТГПУ №9 / Д.Г. Ващенко, А.В. Андриенко // – 2009. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/izuchenie-urovnya-sformirovannostiprofessionalnyh-kompetentsiy-molodogo-spetsialist>
- 2. Лузан П.Г.,** Сопівник І.В., Виговська С.В. Основи науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник. – 4-е вид. доповнене./ П.Г. Лузан та ін. // – К.: НАККіМ, 2012. – С.155.
- 3. Голуб С.Б.** Методы активной профессиональной подготовки обучающихся индустриально-педагогического колледжа. Дис...на соиск. наук. степ. к-та пед. наук. Уральская государственная академия физической культуры. / С.Б. Голуб // – Магнитогорск – 1997. – 188 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/metody-aktivnoi-professionalnoipodgotovki-obuchayushchikhsya-industrialno-pedagogicheskogo>
- 4. Ростока Марина.** Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних / Теорія і методика професійної освіти [журнал] // Електронне наукове фахове видання – Випуск 2. / Марина Ростока // - К.: Інститут ПТО НАПН України. – 2012. Режим доступу: http://www.tmpe.gb7.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=120
- 5. Шишов С.Е.** Понятие компетенции в контексте качества образования // Стандарты и мониторинг в образовании. / С.Е. Шишов // – 1999. – №2

Ростока М. Л. Аналіз практичного стану формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних

У статті запропоновано варіант проведення констатувального етапу експерименту за темою дослідження «Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних» та наведено стислий аналіз існуючого

стану професійної підготовки відповідної категорії майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ України.

Ключові слова: експеримент, констатувальний етап експерименту, професійна компетентність, обліковець з реєстрації бухгалтерських даних, професійна підготовка, аналіз.

Ростока М. Л. Анализ практического состояния формирования профессиональной компетентности будущих учетчиков по регистрации бухгалтерских данных

В статье предложен вариант проведения констатирующего этапа эксперимента по теме исследования «Педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущих учетчиков по регистрации бухгалтерских данных» и приведен краткий анализ существующего состояния профессиональной подготовки соответствующей категории будущих квалифицированных рабочих в ПТУЗ Украины.

Ключевые слова: эксперимент, констатирующий этап эксперимента, профессиональная компетентность, учетчик по регистрации бухгалтерских данных, профессиональная подготовка, анализ.

Rostocka M. L. Analysis of Formation of Professional competence of Future Accounting Clerks to Record Accounting Data of in the Practical Conditions

The article offered the option of the preparatory phase of the experiment on the research theme "Pedagogical conditions of formation of professional competence of future accounting clerks to record accounting data," provides a brief analysis of the current state of the category of the future training of skilled workers in the professional schools of Ukraine.

Key words: preparatory phase of the experiment, experiment, professional competence, vocational-technical education, accounting clerks, analysis.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Панченко Л. Ф.

УДК 37.01.004.9

О. А. Слатвінська

**ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОГРАМАХ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ**

Вступ. Педагогічна інноватика знаходиться в постійному пошуку, впровадженні нових, максимально ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування здорової фізично, високоадаптованої до змінних умов активної діяльності творчої особистості, яка вміє аналізувати, долати будь-які труднощі, приймати самостійні рішення [1]. Орієнтація на нове, його пошук і впровадження стають на сьогодні актуальними і необхідними у професійному навчанні, яке модернізується відповідно до нових економічних та суспільних умов, до вимог ринку праці. Мобільності професійному навчанню надає саме участь в інноваційних процесах і спрямування їх у напрямі модернізації освіти взагалі та професійно-технічної освіти зокрема[2].

Постановка проблеми. Інноваційна діяльність у ПТНЗ, впровадження в навчально-виховний процес нетрадиційних технологій навчання вимагають науково-методичного забезпечення. Спрямованість науково-методичної роботи має визначатися сьогоденням та перспективами розвитку професійних навчальних закладів, які мають постійно обґрунтовано коригувати зміст, визначати форми та методи навчально-виховної діяльності, розробляти та випробовувати нове дидактичне забезпечення навчального процесу, нові прогресивні технології навчання [2-4]. Головним призначенням системи професійно-технічної освіти є підготовка якісних робітничих кадрів, які б відповідали сучасним вимогам та могли вирішувати складні виробничі завдання, успішно конкуруючи на ринку праці.

Щоб підготувати такого робітника потрібно: по-перше, впроваджувати у навчальний процес сучасні новітні виробничі технології; по-друге, навчити майбутнього кваліфікованого робітника постійно дбати про найбільший скарб – власне здоров'я та здоров'я довкілля.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасний етап розвитку європейської та світової економіки характеризується використанням новітніх технологій та засобів виробництва, супроводжується гострою конкуренцією та високими вимогами до робітників. Постійні стреси, неочікувані екологічні катастрофи виснаджують та підривають стан трудових ресурсів країни. Щодо професійного навчання, то питання спрямування інновацій на модернізацію профпідготовки постає особливо гостро, оскільки система професійно-технічної освіти залишається сьогодні поза увагою держави й виживає та доводить необхідність

власного існування самостійно. Питанням визначення, пояснення сутності інтерактивних технологій та використання їх у навчально-виховному процесі займалися такі дослідники як К. Баханов, В. Біда, П. Волошина, І. Зимня, П. Матвієнко, О. Пєхота, Л. Пирожєнко, О. Пометун та інші[1,3,4]. Освіта в ПТНЗ повинна бути спрямована на здобуття екологічних знань, навичок молодих людей про екологічні наслідки поведінки, культури, сприяти формуванню позитивного ставлення до здоров'я [5]. Для рішення цієї проблеми потрібний новий рівень вдосконалення навчального процесу шляхом пошуку і впровадження нових методів навчання не тільки спеціальних дисциплін, а й реалізація програм по екологічній безпеці і здоров'язберігаючій діяльності, про що свідчать роботи Д. Бойчук, О. Герасимчук, О. Гурєнкової, Н. Величко, І. Павленко, Д. Кавторадзе, В. Капустіна, Л. Лук'янової [6].

Метою роботи є аналіз сутності інноваційних педагогічних технологій та можливостей їх використання в програмах формування екологічної компетентності учнівської молоді професійно-технічних училищ.

Виклад основного матеріалу. Проблема глобального впливу суспільства на природу викликає нагальну потребу органічного запровадження екологічних компонентів у загальноосвітній процес та істотного збільшення його дидактичного навантаження. Це можливо вирішити тільки за наявності сучасної системи екологічної освіти. Екологія як галузь знань набуває інтенсивного поширення, істотно впливає на всю систему освіти, передусім на переорієнтацію цілей загальної середньої та профтех освіти, а також на якість підготовки і перепідготовки фахівців і покликана формувати широкий погляд на навколишній світ, людство та природу.

У сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти, професійного навчання значною мірою залежить від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Значний внесок у розробку методології і теорії поняття педагогічної технології зроблений сучасними педагогами В. Безпальком, М. Кларіним, Б. Лихачовим, В. Монаховим, Г. Селевком та іншими. Проблему педагогічної інноватики розглядали такі вчені, як О. Арламов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та інші. [1,7].

Модернізація системи освіти, професійної підготовки ПТНЗ пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладено цілісні моделі навчально-виховного процесу, заснованих на діалектичній єдності методології та засобів її реалізації[4,8,9].

Так, В. Загвязинський вважає, що це поняття розкриває не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або не використовувались, а й комплекс або окремі елементи педагогічного процесу, які привносять у собі прогресивний початок, що дає змогу при зміні умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти.

Деякі науковці (В. Сластьонін, Л. Подимова) вважають інновації комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень. Інші вчені заперечують, що інновації не можуть зводитись лише до створення засобів. Так, І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї, процеси, засоби, результати, спрямовані на якісне вдосконалення педагогічної системи. Розбіжності у тлумаченні поняття «інновація» спричинені неоднаковим баченням їх авторами сутнісного ядра, а також радикальності нововведень. Одні з них переконані, що інноваціями можна вважати лише те нове, яке має своїм результатом кардинальні зміни у певній системі, інші - зараховують до цієї категорії будь-які, навіть незначні, нововведення. Сьогодні у педагогічну лексику введено поняття педагогічної технології. Існують різні погляди на розкриття цього терміну.

Технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в якій-небудь справі, майстерності. Тоді педагогічна технологія – сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізовувати завдання освіти, зокрема професійної. Педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам:

концептуальності (кожній педагогічній технології притаманна опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети);

системності (педагогічній технології мають бути властиві ознаки логіки процесу, його цілісності);

можливості управління (передбачає можливість діагностичного планування, проектування процесу навчання, виховання, оволодіння професійною майстерністю);

ефективності (сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти).

Спрямуванню інноваційних педагогічних технологій на модернізацію професійної підготовки сприятимуть зміни структури управління ПТНЗ та створення в навчальному закладі оптимальних умов: мотиваційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, науково-методичних, організаційних, інформаційних, нормативно-правових.

Щодо інноваційних технологій управління професійно-технічним навчальним закладом, яке має бути розвивальним і сприяти саме модернізації не тільки професійної підготовки, а й застосовувати програми здоров'яспрямовуючої діяльності та програми формування екологічної компетентності учнів ПТНЗ. В цьому контексті науковці, педагоги-практики мають широке поле діяльності в питаннях вивчення та розробки напрямів і шляхів модернізації професійного навчання. Мета сучасного навчання полягає у розвитку гнучкого мислення учнів, а знання при цьому виступають умовою реалізації цієї мети. Обов'язковими умовами такого навчання є висока активність учнів у навчальному процесі, суб'єктивний досвід, створення на уроках проблемних ситуацій, тобто інтерактивне навчання[9].

Проблемні ситуації активізують учнів, спонукають замислитися над матеріалом, з яким вони працюють, розглядати факти з різних точок зору. Для обговорення викладач обирає важливу проблему, значущу для учнів, для їхнього сьогоденного життя, що викликає позитивні емоції. В. Паржницький, досліджуючи впровадження інноваційних технологій у навчальний процес професійно-технічних навчальних закладів, дійшов висновку, що якісна підготовка конкурентоспроможних робітничих кадрів потребує творчого підходу інженерно-педагогічних кадрів професійно-технічних навчальних закладів до вибору змісту, форм, методів та засобів навчання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних технологій. Модернізація професійного навчання неможлива без актуалізації питання повного управління навчальним процесом, відтворення всіх навчальних дій, корекції навчального процесу, оперативного зворотного процесу з метою отримання гарантії досягнення запланованих результатів, виражених у діях тих, хто вчиться та послідовній орієнтації педагога на чітко сформульовані цілі навчання [4].

У свою чергу, З.Снісар виділяє основні підходи щодо вивчення передового досвіду та педагогічних інновацій: діагностичний (бесіда, спостереження, комп'ютерне опитування, анкетування, тестування, педагогічний консиліум з метою виявлення освітнього рівня педагогічних працівників, їх теоретико-методологічної, соціокультурної, загальноосвітньої, психолого-педагогічної підготовки); аналітичний (глибокий аналіз структури навчально-виховного процесу ПТНЗ, організаційно-педагогічної діяльності, освітнього рівня педагогічних кадрів, виявлення труднощів у здійсненні навчально-виховної роботи, вивчення соціальних та культурних можливостей оточуючого середовища, виявлення рівня готовності педагогічного колективу до роботи за затвердженим Статутом ПТНЗ); метод структурної діагностики та прогнозування (підготовка та заповнення діагностичних карток з метою визначення рівня готовності до творчого пошуку, створення організаційно-функціональної структури та системи діяльності педагогічного й учнівського колективів); визначення шляхів

впровадження інноваційної системи в практику професійно-технічної освіти і виховання, розробка критеріїв оцінки управлінського, педагогічного та виробничого досвіду; формування моделі передового педагогічного досвіду (інновації) працівниками методичної, психологічної та науково-інформаційної служб [10, с. 208].

При вивченні спеціальних предметів використовують метод ігрової ситуації, яка активізує пізнавальний інтерес, спрямовує розумову діяльність. Тут якраз виявляється вміння аналізувати, робити висновки, приймати відповідне рішення у нестандартних ситуаціях. Рольові ігри дають можливість відтворити будь-яку ситуацію «у ролях». Кожен починає розуміти, що він не просто учень, який відповідає перед викладачем, а особа, яка має певні права, обов'язки та відповідальність у прийнятті рішення. Ігри дають можливість зняти психологічний стрес, сприяють кращому засвоєнню матеріалу, розвивають швидкість мислення [11]. Метод «мозкового штурму», кейс-технології спонукають учасників виявити свою увагу та творчість і передбачає вільне висловлення думок усіх учасників та допомагає знаходити багато ідей і рішень [10, 11].

Інтерактивні методи навчання моделюють майбутню професійну діяльність учнів, надають сенс практичному навчанню, мотивують тих, хто вчиться. Одним із нетрадиційних методів проведення уроків є ігри (ситуаційно-рольові, дидактичні, організаційно-діяльнісні, ділові та імітаційні). Вони допомагають зняти напруження в учасників навчального процесу та проводити самодіагностику труднощів і проблем, закріплювати певні навички, розкрити творчі здібності учнів.

Самостійна позааудиторна робота також сприяє розвитку творчих, особистісних рис, дає можливість впевнитись у своїх силах, усвідомити результати власної діяльності, виявити можливості, вміння досягти високого рівня саморозвитку та самовдосконалення. Вона є необхідною умовою конкурентоспроможності і затребуваності в сучасному суспільстві.

Встановлено, що однією з умов успішності формування ціннісного ставлення до здоров'я є психологічна готовність педагогічного працівника до інновацій та самовдосконалення у сфері педагогічної здоров'яспрямованої діяльності. У результаті цілеспрямованого самовдосконалення педагог подає власний приклад дотримання здорового способу життя, чим, безперечно, демонструє переваги здорового способу життя та його значення в процесі становлення успішної людини. Турбота про здоров'я вихованців - одне з головних завдань педагогічного колективу навчального закладу. Але турбуватися професійно означає бути готовим педагогічними методами і відповідно до сучасних медико-біологічних уявлень про ріст і розвиток організму та вплив факторів довкілля на здоров'я людини правильно організувати, здійснювати та контролювати діяльність з формування ціннісного ставлення до здоров'я. Методична підготовка викладача до організації й проведення здоров'яспрямованої діяльності в

навчальному закладі допомагає обрати зміст та адекватні методи навчання і виховання для досягнення поставленої мети.

Спрямуванню інноваційних педагогічних технологій на модернізацію професійної підготовки сприятимуть зміни структури управління ПТНЗ та змісту функціональних обов'язків заступників, створення в навчальному закладі оптимальних умов: мотиваційних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових, науково-методичних, організаційних, інформаційних, нормативно-правових.

Незважаючи на поодинокі дослідження названих проблем, все ж не досить науково обґрунтованими залишаються основи формування екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Сучасний темп життя примушує вирішувати першочергово ці нагальні питання сьогодення.

Останнім часом для сучасної освіти характерне застосування технологій, які сприяють: індивідуалізації навчання; діяльній активізації учнів; діалоговій взаємодії між викладачем і учнем(педагогіка співробітництва).

Необхідність пошуку методів формування екологічної компетентності випускників професійно-технічних навчальних закладів є невідкладним завданням для профтехосвітян.

Список використаної літератури

- 1. Інтерактивні** технології навчання: теорія, практика, досвід: [метод. посібник] / Авт. укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: АПН, 2002.
- 2. Нісімчук А. С.** Сучасні педагогічні технології /А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. - К, 2000. – 368 с.
- 3. Падалка О. С.** та ін. Педагогічні технології / О.С. Падалка та ін. - К.: Укр. енциклопедія, 1995.
- 4. Паржницький В. В.** Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ / В.В. Паржницький // Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Науково-методичний збірник / Упорядник Н. І. Бугай. – Вип. 1. – К., 2005. – 236 с.
- 5. Лях Т.Л.** Використання інтерактивних методів у програмах з формування здорового способу життя / Т. Л. Лях, Т.В.Журавель // Основи громадського здоров'я: теорія і практика : навч.-метод. посіб. / [Т. П. Авельцева, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько] ; за заг. ред. О. В. Безпалько. – Ужгород : ВАТ «Патент», 2008. – С. 152–216.
- 6. Лук'янова Л. Б.** Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... доктора пед. Наук : 13.00.04 / Лук'янова Лариса Борисівна. – К., 2006. – 465 с.
- 7. Крамаренко С. Г.** Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. - №5/6.- с.10-15.
- 8. Ситуаційний** аналіз, или Анатомія Кейс-метода / Под ред. Ю. П. Сурмина. – К.: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
- 9. Сучасний** урок. Інтерактивні технології навчання: [наук.-метод. посібник] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. - К.: А.С.К., 2006.-с.54-67.
- 10. Снісар З. І.**

Про порядок вивчення, узагальнення та практичного впровадження передового педагогічного досвіду та педагогічних інновацій у системі професійно-технічної освіти України: [метод. рекомендації] / З. І. Снісар // Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Науково-методичний збірник / Упорядник Н.І. Бугай. – Вип. 1. – К., 2005. – 236 с.
11. Багиев Г. Л., Наумов В. Н. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Електронний ресурс]. // Энциклопедия маркетинга. – Режим доступа: <http://www.marketing.spb.ru/read/m21/>

Слатвінська О. А. Застосування інноваційних педагогічних технологій в програмах формування екологічної компетентності учнів ПТНЗ

У статті автор наголошує на важливість інноваційних педагогічних технологій, їх застосування в програмах формування екологічної компетентності учнів ПТНЗ.

Ключові слова: інноваційні педтехнології, ПТНЗ, ПТО.

Слатвинская Е. А. Применение инновационных педагогических технологий в программах формирования экологической компетентности учеников ПТНЗ

В статье автор акцентирует важность инновационных педагогических технологий, их использование в программах формирования экологической компетентности учащихся ПТУЗ.

Ключевые слова: инновационные технологии, ПТО, ПТУЗ.

Slatvinska O. A. The Use of Innovative Educational Technology Programs of Formation Ecological Competence of Vocational Students

In this article the author carried out analysis of the importance innovative educational technologies, possibilities of their application in programs of formation ecological competence of vocational students.

Key words: innovative method, vocational schools.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Волкова Н. П.

УДК 378.147.004

Н. В. Шахова

СТУДЕНЧЕСКАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ КАК ВИД УЧЕБНОГО ЗАНЯТИЯ

В настоящее время в Украине формируется новая образовательная система, основные характеристики которой – открытость, интегрированность, личностная ориентация. Необыкновенно возросла роль информационной деятельности, а внутри информационной – активной, самостоятельной обработки информации человеком. На смену информационно - накопительной модели высшего образования, ориентированной на пассивное усвоение большого объема информации, приходит модель, основанная на создании целостно-ориентированного, конструктивного стиля мышления и новых способов самостоятельной творческой деятельности.

Сегодня мы говорим о новых компетенциях, в основе которых лежит новая, информационная, грамотность, и об информатизации образования, основными принципами которой являются: принцип предоставления равных образовательных возможностей; принцип развития творческих способностей; принцип доступности информации; принцип наглядности; принцип внедрения элементов опережающего образования.

Университетское юридическое образование включает в себя не только мировоззренческую и правовую культуру, но и должно реально формировать профессиональное мышление, навыки исследования юридических фактов, а также умения обработки и систематизации нормативных материалов [1, с. 72]. Для становления мировоззренческой культуры преподавание фундаментальных учебных дисциплин должно быть подчинено единой цели – развитию навыков аналитической обработки информации. Уровень подготовки специалиста сегодня напрямую зависит от сформированности информационной компоненты его мировоззрения, информационного подхода к анализу окружающей действительности.

В [2, с. 14] дается следующая классификация - процесс информатизации должен включать в себя три диалектически взаимосвязанных процесса:

- ✓ медиатизацию – процесс совершенствования средств сбора, хранения и распространения информации;
- ✓ компьютеризацию – процесс совершенствования средств поиска и обработки информации;
- ✓ интеллектуализацию – процесс развития способностей людей к восприятию и порождению информации (знания), т. е. процесс повышения интеллектуального потенциала общества.

В [3, с. 93] утверждается, что дидактика информатизации образования должна отражать кардинальные изменения, происходящие в науке, технике, обществе, развивать методы обучения, адекватные современным методам познания научных, социальных закономерностей и реализующие возможности информационных и коммуникационных технологий.

Требованием времени стало радикальное изменение двух важнейших составляющих процесса образования: технологии обучения и формы представления образовательной информации. В настоящее время все более широкое распространение получают проблемно – ориентированные модели обучения, базирующиеся на нелинейной структуризации информации [4, с. 34].

Студенты в результате использования проблемно - ориентированных технологий усваивают знания не потому, что преподаватель сообщает их ему, а потому, что у него самого возникает потребность в этих знаниях. Использование таких технологий позволяет обеспечивать динамичность процесса обучения, его целенаправленность, системность и ориентацию на конкретного студента и его будущую профессиональную деятельность. У студента возникает потребность в интеллектуальной активности, в овладении новыми умениями, навыками и знаниями.

В настоящей работе представляются образовательные технологии, позволяющие максимально эффективно реализовать технические возможности современной образовательной среды. Описываются методические приемы, позволяющие обучаемым переводить полученную информацию в личное знание. В процессе такого обучения происходит продуктивная интеграция полученных знаний: новая информация посредством ее систематизации встраивается в уже имеющуюся систему знаний и тем самым сама становится знанием.

В контексте развития дидактики информатизации образования показано, как в рамках отдельных дисциплин создавать учебно-информационную среду, основная функция которой заключается в активизации процесса формирования информационных умений.

В современной высшей школе нелинейное, личностно-ориентированное обучение стало доступным благодаря информационным и коммуникационным технологиям.

Использование нелинейных технологий - это практическая реализация стратегии активного обучения в высшей школе: основываясь на так называемой пирамиде обучения, иллюстрирующей степень вовлеченности студента в учебный процесс, проблемно - ориентированные технологии позволяют работать на активном уровне. А именно, обучаемые вовлечены в учебный процесс на уровне восприятия и участия, когда запоминается до 70% информации, а в ряде занятий – на уровне деятельности, когда этот показатель доходит до 90%.

В Крымском юридическом институте Национального университета «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого» цикл естественно – научных дисциплин составляют две дисциплины: «Основы информатики и вычислительной техники» и «Безопасность жизнедеятельности», и на их примере в статье рассматривается реализация вышеизложенных принципов преподавания.

Навыки обработки информации с помощью стандартных программных средств студенты получают в процессе изучения дисциплины «Основы информатики и вычислительной техники», а обще интеллектуальные навыки аналитической обработки информации развиваются в процессе изучения дисциплины «Безопасность жизнедеятельности» путем использования в учебном процессе элементов и приемов научного исследования.

В преподавании этих учебных дисциплин используются также нелинейные технологии обучения – это и метод учебных проектов, и гипермедиа технологии, и студенческие научные конференции [5, с. 120].

Буквально каждое десятилетие существенно изменяется образовательная среда. Если в начале 2000-х мы говорили о необходимости всеобщей информатизации, доступа к интернету, то сегодня уже пожинаем плоды наших сбывшихся желаний. Мы говорили, что персональный компьютер – это средство автоматизации рутинных интеллектуальных операций, и тем самым человеческий ум освобождается от них, оставляя за собой функции аналитика, творца, генератора новых идей.

Для людей с развитыми, сформированными в докомпьютерную эру аналитическими навыками это так и есть. Но мало кто предвидел, что следующим поколениям, в раннем возрасте осваивающие процессорную технику, уже будет крайне сложно развить фантазию: зачем придумывать какой – то мир (обычно это происходит в процессе чтения), если можно посмотреть что угодно в интернете? Нет фантазии – нет предпосылок для творчества. Легкость получения любой информации, вплоть до готового решения задач домашнего задания по математике – откуда разовьются аналитические навыки?

Простота получения гигантских, фактически неограниченных, объемов информации влечет за собой формирование поверхностного, клипового сознания. У человека нет потребности и необходимости в сложных процедурах обработки информации – в результате высшие аналитические функции не реализуются и не развиваются. Среди подрастающего поколения становится меньше людей с развитыми аналитическими способностями – прежде всего потому, что навыки анализа крайне сложно сформировать в образовательной среде современной школы, где классическая дидактика сталкивается с глобальным информационным окружением.

Сегодня уже очевидно, что следует различать навыки пользователя персонального компьютера и навыки обработки

інформації с помощью комп'ютера. Последніе предполагають способность воспринимать, анализировать, обобщать інформацію и найти подходящую программную среду для автоматизации обработки этой информации.

Именно поэтому крайне важно в высшей школе использовать такие технологии обучения, которые, используя уже привычную современным студентам компьютерную среду, заставят их думать, анализировать, выбирать главное в потоке информации. И здесь на первый план снова выходит личность и уровень подготовки педагога, способного и в новых условиях эффективно организовать познавательную деятельность студентов.

Так, в программе учебной дисциплины «Безопасность жизнедеятельности» предусмотрено четыре семинара, на каждый отводится по четыре часа – чтобы успели выступить все студенты. Юрист – профессия публичная, и при изучении любой дисциплины будущий правовед должен приобретать опыт выступления перед аудиторией. На семинар дается 28 вопросов (у каждого студента в группе своя тема для подготовки), разрешается использовать любые литературные источники. Естественно, студентам хорошо известен главный источник литературы – интернет. Но вопросы сформулированы таким образом, что при простом поиске по названию темы нет готового материала. Как минимум, студентам при подготовке приходится работать с 3 - 4 источниками, как максимум – вести достаточно интеллектуальный поиск, выбирать необходимый материал по абзацам.

При подготовке к каждому семинару студенты должны также составить к своему докладу 4 тестовых вопроса – и выполнение этого задания служит той же цели: развитие аналитических навыков. Тесты позволяют оценить уровень усвоения, осознания содержания представляемого материала, умения выбрать главное. Такое задание заставляет студента вдуматься в материал темы, не один раз перечитать его; засчитываются тесты, которые фактически представляют собой развернутый план выступления. Требования к тестам, так же, как и тематика семинаров, и правила разработки презентаций к докладам, находятся на сайте института institute.at.ua.

Фактически эти семинары проходят в формате студенческой научной конференции, но общекурсовая конференция, как логическое завершение изучаемой дисциплины, проводится только по одной из тем – «Безопасность человека в современном мире». На конференцию отбираются до 15 лучших докладов (из ста, представленных на семинаре по этой теме в группах). С докладчиками затем ведется индивидуальная работа: дорабатывается материал, готовится презентация, иногда в процессе ее разработки меняется содержание выступления.

В докладах рассматриваются актуальные проблемы безопасности современного украинского общества – под углом зрения осознания и осмысления будущими правоведами многогранного понятия

безопасности личности. Студенты – жители многонационального Крыма – обсуждают вопросы этнической, религиозной безопасности, толерантности, ксенофобии, информационно – психологической безопасности личности. Особо интересные, лично окрашенные выступления вызывают большой интерес и дебаты в аудитории.

Кроме доклада, участники конференции с помощью системы подготовки презентаций MS Power Point разрабатывают мультимедийную презентацию, которая должна соответствовать достаточно серьезным требованиям. Работа над презентацией иногда заставляет студентов переосмыслить содержание доклада, иначе расставить акценты. Опыт показал, что приобретение таких знаний и навыков оказывается полезным и при изучении других дисциплин, и при выступлениях на конференциях в дальнейшем, становится стимулом к занятиям научной работой.

Участие в конференции дает студентам первый опыт публичного выступления, сильный эмоциональный заряд, повышает мотивацию к учебе не только у докладчиков, но и у студентов – слушателей, поскольку такое мероприятие собирает все группы на курсе и каждый может оценить и сравнить свой уровень с другими.

Студенты получают наглядный урок – образованным человеком сегодня может считаться лишь тот, кто способен постоянно учиться, добывать информацию, самостоятельно получать новые знания.

В качестве перспективы следует указать необходимость дальнейшего исследования интеллектуального аспекта информатизации образования.

Сегодня в ВУЗ приходят студенты, у которых навыки использования компьютерной техники сформированы с детства; другой вопрос – на каком уровне понимания сущности информационных процессов они находятся. Необходимо в рамках отдельных дисциплин создавать учебно-информационную среду, основная функция которой заключается в активизации процесса формирования информационных умений. Опыт работы с использованием вышеописанных технологий подтверждает одну из общих дидактических закономерностей – зависимость эффективности процесса усвоения учебного материала от собственной интеллектуальной активности студентов.

Список используемой литературы

1. Чубукова С. Г. Основы правовой информатики (юридические и математические вопросы информатики). /С. Г. Чубукова, В. Д. Элькин. -М. : ИНФРА, 2008. - 287 с. **2. Соколова И. В.** Социальная информатика / И. В. Соколова. - М.: Перспектива, 2008. - 271 с. **3. Роберт И. В.** Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты). / И. В. Роберт. - М.: ИИО РАО, 2008. - 274 с. **4. Пак Н. И.** Нелинейные технологии обучения в условиях информатизации./Н. И. Пак. - Красноярск: Изд-во РИО КГПУ.– 2004. – 220 с. **5. Шахова Н. В.** Мультимедійні технології у вивченні дисципліни

«Безпека життєдіяльності». /Н.В.Шахова // Зб. наукових праць VII Міжнародної науково – практичної конференції «Інформаційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі». – Луганськ. – 2012. – С. 119 – 123.

Шахова Н. В. Студентська наукова конференція як вид навчального заняття

В роботі розглядаються питання підготовки спеціалістів у вишах в сучасному інформаційному середовищі з використанням методів наукового пізнання - на прикладі студентської наукової конференції. Описується методика підготовки та проведення конференції, обґрунтовується актуальність використання сучасних інформаційних технологій. Робиться акцент на розвиток таких загально інтелектуальних навичок, як пошук необхідної інформації та її подальший аналіз, синтез та узагальнення.

Ключові слова: студентської наукової конференція, інформаційне освітнє середовище, аналітичні навички.

Шахова Н. В. Студенческая научная конференция как вид учебного занятия

В работе рассматриваются вопросы подготовки специалистов в высшей школе в современной информационной среде с использованием методов научного познания – на примере студенческой научной конференции. Описана методика подготовки и проведения конференции, обосновывается актуальность использования современных информационных технологий. Делается акцент на развитие таких общеинтеллектуальных навыков, как поиск необходимой информации, ее последующий анализ, синтез, обобщение.

Ключевые слова: студенческая научная конференция, информационная образовательная среда, аналитические навыки.

Shakhova N. V. Student Scientific Conference as Kind of Academic Classes

The paper deals with the training of specialists in higher education in the modern information environment using the methods of scientific knowledge - for example, the student scientific conference. Describes the methodology the preparation and holding of the conference, the actuality of the use of modern information technology. The emphasis is placed on the development of general intellectual skills such as finding the necessary information and its subsequent analysis, synthesis, generalization.

Key words: Student Scientific Conference, the information educational environment, analytical skills.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С.Я.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 378.126

Анад Али Шахейд

ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К ХУДОЖЕСТВЕННОМУ ИСКУССТВУ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Современный этап развития нашего общества характеризуется пробуждением национального самосознания народов и пониманием той истины, что без овладения богатейшим наследием народной культуры невозможно духовное развитие общества в целом и каждой личности в отдельности.

Одной из важнейших тенденций развития современной педагогической теории является усиление внимания к духовно-нравственной сфере воспитания личности, что закономерно в условиях кардинального пересмотра воспитанника как целостной личности, обладающей свойствами высокого порядка, включенной в живую ткань культуры, являющейся неотъемлемой частью окружающего мира, ориентированной на высшие ценности бытия [4, с. 78].

Высшие учебные заведения сегодня призваны формировать всесторонне и гармонично развитую личность, носителя национальных и общечеловеческих ценностей, воспитать духовно богатого человека, глубоко уважающего историю, культуру, обычаи, традиции своего и других народов посредством погружения подрастающих поколений в национально-этническую среду.

Проблемы народных особенностей, народного характера, разные аспекты ценностной культуры изучались в философской, психологической, социологической, педагогической, этнографической литературе и представлены в работах Б. Вяткина, В. Зинченко, Е. Крупник, Н. Лебедева, А. Леонтьева, М. Мамардашвили, В. Столина, А. Сухарева и др.).

Возрождение ценностей народной художественной культуры тесно связано с проблематикой гуманизации всех сфер жизнедеятельности общества и, прежде всего, обучения и воспитания представлены в работах И. Дубровиной, М. Берулава, Е. Бондаревской, И. Семенова и др.).

Рассматривая народные художественные ценности как одну из форм общественного сознания, в которой находит отражение жизнь общества, следует отметить, что ценности народной культуры можно рассматривать и как составную часть целостности (этноса) и одновременно – как относительно автономное самостоятельное

образование, которое чаще всего проявляет себя как определенная совокупность психологических (эмоционально-чувственных) образований (Н. Бердяев, Г. Вернадский, И. Волков, Л. Дробижева, И. Ильин, М. Кузьмин и др.).

Разработка концептуальных основ национального самосознания – одна из первостепенных задач в образовании, воплощению которой может способствовать обращение к историческим символам отечественной и мировой живописи. Передать ценности народной художественной культуры подрастающему поколению призван учитель изобразительного искусства.

По мнению В. Бадаева, учитель изобразительного искусства должен сам владеть необходимыми знаниями, технологиями и способами передачи ценностей народного художественного творчества. Однако большинство учителей не готовы к освоению исторических традиций народной художественной культуры и как следствие, не владеют методикой ведения национально-регионального компонента в изобразительную деятельность школьников [1, с. 83].

Таким образом, возможность объединения в систему художественных и педагогических задач способствует формированию профессиональных и личностных качеств у будущих учителей изобразительного искусства. Именно эта потребность общества в художниках-педагогах, являющихся носителями ценностей народного художественного искусства и умеющих передавать детям свои знания и умения, прививать любовь и уважение к традициям и культуре своего народа придает этой проблеме особую актуальность и значимость в плане изучения различных систем и методов подготовки художественно-педагогических кадров.

Самые главные аспекты формирования ценностей народного художественного искусства прежде всего связаны с мировоззренческими ориентациями людей. Как свидетельствуют исследования Е. Головахи, последние являются противоречивыми, неопределенными, стереотипными, как и привычные представления о том, какие ценности, идеалы являются важнейшими в жизни человека, общества [4, с. 257].

Особую значимость представляет изучение особенностей ценностей народной культуры представителей молодого поколения как части общества, наиболее сензитивно воспринимающей идеи национальных коллизий. Именно на этом возрастном рубеже происходит развитие и расширение персональной системы ценностных ориентаций, консолидация самохарактеристик. Молодежная тема актуальна во все времена жизнедеятельности человечества, так как связана с его настоящим и будущим. С большой долей вероятности можно сказать о том, что от специфики ценностных ориентаций современной молодежи, образующих систему личностных смыслов в структуре ценностей народной культуры, особенностей межнациональных взаимодействий и

активности участия в них молодых людей во многом зависит настоящее и будущее любого демократического государства.

На современном этапе развития общества проблема формирования ценностей народной культуры достаточно остро стоит так же в практике педагогической деятельности. Отсутствие четких ценностных ориентаций у будущих учителей изобразительного искусства скептицизм, нигилизм, эгоизм, неверие в наличие высших ценностей, страх перед будущим и другие негативные явления. Все это приводит к обесцениванию человеческой жизни, заполнению образовавшегося духовного вакуума агрессивным национализмом, экстремизмом, пропагандой бездуховной культуры среди молодежи [4, с. 36].

Сегодня в педагогической деятельности недостаточно уделяется внимания подготовке молодежи к жизни и деятельности в поликультурном многонациональном обществе, привитию чувства уважения к родному народу, его культуре, истории, языку, чувства принадлежности к национальным и общечеловеческим ценностям и достижениям. В стороне остаются вопросы самовоспитания, саморазвития, формирования национального самосознания молодежи, отсутствует активная гражданская позиция студентов.

Исходя из этого, возникает необходимость педагогического управления национальной социализацией молодого поколения, формирования ценностей народной культуры, причем не только на уровне этнокультурного „Мы” или представления об особенностях, традициях, культуре народа, но и на уровне личностного, этнокультурного Я или четкого, осознанного представления о себе как носителе народных национальных традиций, особенностей и ценностей, а также индивидуальной ответственности за состояние и сохранение народной культуры.

Ценностная сфера играет важнейшую роль в интеграции индивидуальных особенностей личности.

В последнее время особенно актуальными стали такие проблемы как соотношение понятий „национальной идентичности” и „национального самосознаний”, особенности формирования ценностей народной культуры и национальной идентичности в онтогенезе, роли национально-культурного самосознания в структуре индивидуальности личности будущего учителя изобразительного искусства.

Как утверждает Р. Штейнер, признаками сформированного национального „Я” выступают: выраженность самоназвания в структуре самосознания личности; осознание как положительных, так и негативных характеристик своего народа; принятие на личностном уровне психологических особенностей своего и других народов (проявляющихся в близости „Мы” – образа „Я”); рефлексия по поводу личного участия в достижении положительной динамики и сохранении народной культуры и ответственности за состояние народной культуры [7, с. 134].

Исходя из выше сказанного, формирование ценностного отношения у будущих учителей изобразительного искусства является важной функцией современного образования. Воспитание на принципах толерантности, политкорректности, гражданственности, патриотизма, ответственности, доверия к действиям государственной власти способствует успешной интеграции молодежи в политическое и социальное пространство, идентификации с общими ценностями и нормами, является залогом воспроизводства общества и его стабильности.

Ценностная сфера содержит в себе не разрозненные знания, а их систему, которая отражает, насколько возможно, структуру современного научного знания, организуется вокруг и на основе методологических идей, теорий и принципов. Усвоенные студентами системы знаний находятся в постоянном движении, соотносятся с другими системами, перестраиваются в соответствии с задачами познания и конкретными задачами их применения [4, с.156].

Целостный процесс формирования у будущих учителей изобразительного искусства ценностей народной культуры обеспечивается благодаря преемственности в обучении, взаимопроникающим связям между предметами, передачей народного опыта на генетическом и образовательном уровнях.

Таким образом, профессиональное художественное образование ставит целью приобщать будущих учителей изобразительного искусства к ценностному отношению к искусству в условиях специализированной подготовки, что будет способствовать формированию у них ценностного отношения к искусству.

Список использованной литературы

- 1. Бадаев В. С.** Народное декоративно-прикладное искусство как фактор формирования эстетически-художественной культуры молодежи / В. С.Бадаев // Технологии внедрения гуманистических традиций в учебно-воспитательный процесс Казань: КГПУ, 2002. – с. 83-84.
- 2. Бердяев Н. А.** Философия творчества, культуры и искусства / Н. А.Бердяев. – М.: „Искусство”. – 1994. – 509 с.
- 3. Выготский Л. С.** Психология искусства / [общ. ред. В. В. Иванова]. – М., „Искусство”. – 1986.– 573 с.
- 4. Головаха Е. И.** Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности / Е. И. Головаха // Психология личности в трудах отечественных психологов. –СПб: Издательство „Питер”, 2000. – с. 256-269.
- 5. Казакина М. Г.** Ценностные ориентации школьников и их формирование в коллективе / М. Г. Казакина. – Л. : ЛГПИ, 1989. – 158с.
- 6. Практична педагогіка виховання : посіб. з теорії та методики виховання / за заг. ред. М. Ю. Красовицького ; упор. Г. І. Іванюк– К., Івано-Франківськ : Плай, 2000. – 143 с.**
- 7. Штейнер Р.** Духовные основы воспитания / Р. Штейнер. – Рига : Витас, 1992. – 345 с.

Анад Алі Шахейд. Формування ціннісного ставлення до художнього мистецтва у майбутніх вчителів образотворчого мистецтва

У статті розглядаються духовно-моральні цінності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва як актуальна педагогічна проблема. Розкрито наукові підходи до проблеми структури та змісту духовно-моральних цінностей майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у соціокультурних умовах.

Ключові слова: духовно-моральні цінності, мистецтво, діалог культур, вчителі образотворчого мистецтва.

Анад Али Шахейд. Формирование ценностного отношения к художественному искусству у будущих учителей изобразительного искусства.

В статье рассматриваются духовно-нравственные ценности будущих учителей изобразительного искусства как актуальная педагогическая проблема. Раскрыты научные подходы к проблеме структуры и содержания духовно-нравственных ценностей будущего учителя изобразительного искусства в социокультурных условиях.

Ключевые слова: духовно-нравственные ценности, искусство, диалог культур, учителя изобразительного искусства.

Anad Ali Shaheyd. Formation of Moral Values in the Future Teachers of Art on the Basis of the Dialogue of Cultures

The article deals with the spiritual and moral values of the future teachers of the fine arts as an urgent pedagogical problem. Revealed scientific approaches to the problem of the structure and content of the spiritual and moral values of the future teacher of fine arts in the social and cultural conditions.

Key words: spiritual and moral values, the art, the dialogue of cultures, art teacher.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чернуха Н. М.

УДК 378:614.2

Юсеф Ю. В.

**ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТРЕНІНГІВ
У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ**

Підвищення вимог до рівня комунікативної культури майбутніх лікарів зумовлені особливим характером його діяльності у сфері спілкування „людина-людина”. Саме тому, у сучасній медицині в рамках сформованої моделі активної співпраці має спостерігатися конструктивний діалог між лікарем та пацієнтом, що передбачає діалогічну рівність під час комунікації, орієнтацію на взаєморозуміння, позитивну інтерпретацію точок зору з партнером та очікування зворотнього зв'язку, який би мав відношення до позитивного налаштування діалогової взаємодії. Володіння комунікативними вміннями у майбутніх лікарів передбачає, передбачає, перш, за все, гуманітаризацію сучасної освіти в соціокультурним умовах сьогодення.

На переконання О. Уваркіної, під час засвоєння предметів гуманітарного циклу у майбутніх лікарів саме й формується комунікативна культура. Зокрема, самі майбутні лікарі й стають суб'єктами комунікативного процесу, виступаючи вже як повноцінні та рівноправні партнери по спілкуванню [8, с. 3]. Отже, ґрунтовне вивчення та осмислення гуманітарних наук в умовах вищого медичного закладу можуть сприяти майбутнім лікарям уникнути деструктивної діалогової взаємодії, досягнути взаєморозуміння з пацієнтами та колегами під час професійно-орієнтованої діяльності.

Як підтвердили результати нашого дослідження, найефективнішим підвищенням рівня комунікативної культури у майбутніх лікарів в умовах вищого медичного закладу є тренінгові заняття.

На нашу думку, саме професійно-орієнтовані тренінги з розвитку комунікативної культури лікарів – це насамперед навчання, що спирається на попередній комунікативний досвід, маючи при цьому можливість відразу використовувати на практиці отриманні знання.

Як вважає К. Рудестам, тренінг з розвитку комунікативної культури подібний до самого життя в мініатюрі. Описати тренінг словами людини, яка не відчула його на власному досвіді, так само складно, як висловити внутрішні переживання, як підібрати прості, ясні, зрозумілі слова та формулювання. Краще пройти через тренінг з розвитку комунікативної культури самому, пересвідчитися та упевнитися в тому, що світ групової динаміки – тобто спілкування, очікування і дружні стосунки між учасниками є захоплюючою подорожжю для розуму і душі [7, с. 94].

Ми переконані в тому, що тренінг з розвитку комунікативної культури лікарів, перш за все, зорієнтований на запитання та пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми навчання ініціалізують весь потенціал людини: рівень та обсяг її видів компетентностей, що мають місце у професійній діяльності (соціальна, соціально-психологічна, комунікативна, технологічна, продуктивно-результативна, прогностична, аналітико-синтетична, ситуативна, організаційна, емоційна та інтелектуальна), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо.

До особливостей тренінгів з розвитку комунікативної культури майбутніх лікарів слід віднести, перш за все, інтенсивність та емоційну начисеність всього процесу навчання. Знання, отримані під час тренінгу не подаються у готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників. У центрі уваги знаходиться самостійне навчання учасників та їхня інтенсивна комунікативна взаємодія. Відповідальність за результативність тренінгового процесу несуть однаковою мірою як ведучий, так і кожний учасник тренінгу.

На основі контент-аналізу вже існуючих професійно – орієнтованих тренінгів, у тому числі тренінгів з розвитку комунікативної культури, ми можемо спостерігати, що саме ці тренінги є актуальними та своєчасними для сучасних фахівців будь-якої галузі. Адже кожен сучасний фахівець прагне до вдосконалення своєї комунікативної культури.

Сьогодні значна увага приділяється інтерактивним технологіям, що використовуються із застосуванням навчальних комп'ютерних програм, які реалізують більш дієвий компетентнісний підхід до оволодіння комунікативною культурою в сучасному інформаційному просторі. Засобами реалізації зазначеного підходу слугують комплекси програмно-апаратних засобів (комп'ютер, мультимедійний проектор та сенсорна дошка), які забезпечують можливість організації навчально-пізнавальної діяльності шляхом інтерактивного навчання під час проведення таких тренінгів.

Спираючись на твердження Н. Тоцької, тренінг – це процес пізнання себе та інших, неформальне, невимушене, конструктивне спілкування; ефективна форма опанування знаннями; інструмент для формування умінь і навичок; форма розширення власного набутого досвіду; спеціальна технологія, що допомагає краще зрозуміти та усвідомити власний світ, зробити своє життя успішним; керівництво власними бажаннями та діями [6, с.5].

Під час реалізації результатів нашого дослідження, нами було встановлено, що у таких тренінгах для майбутніх лікарів необхідно створити неформальне, невимушене спілкування учасників тренінгу, яке відкриває тренінговій групі безліч варіантів розв'язання проблеми, сприяє розвитку групової динаміки, міжособистісних взаємин і норм у групі, заради якої вона зібралася або була сформована. Як правило,

учасники таких тренінгів в захваті від занять, тому що ці методи роблять процес пізнання цікавим та необтяжливим. На переконання нашого спостереження, наводимо думки К. Рудестама, що такі форми тренінгів, які спрямовані на підвищення рівня комунікативної культури, дарують можливість унікального спілкування, сприяє формуванню навичок співпраці, відкриттю нових перспектив. неформальне, невимушене, конструктивне спілкування; ефективна форма опанування знаннями; інструмент для формування умінь і навичок; форма розширення власного набутого досвіду; спеціальна технологія, що допомагає краще зрозуміти та усвідомити власний світ, зробити своє життя успішним; керівництво власними бажаннями та діями [7, с. 101-103].

Як стверджує Л. Барановська, зазвичай, люди краще ставляться до тих, хто не змагається, не суперечить, не конкурує з ними, і навпаки гірше до тих – кого сприймають як опонентів, супротивників. Для досягнення життєвого успіху доцільним є порозуміння, налагодження конструктивних взаємин з іншими. Для цього слід навчитися уважно слухати співрозмовників, сприймати їх доброзичливо, шукати в них позитивні риси, взаємодіяти та співпрацювати, а не змагатися з ними [1, с.34-36].

Саме тому, такі тренінги з розвитку комунікативної культури майбутніх лікарів дає не лише специфічні знання з окресленої проблематики, а й допомагає змінити неконструктивне ставлення до них людей на більш ефективну модель співробітництва.

Тренінг як і будь-яка інша організаційна форма навчання, підпорядкований певній меті. Метою проведення таких тренінгів можуть бути:

- інформування (про певні інфекційні захворювання) та набуття учасниками тренінгу нових професійних навичок та умінь;
- формування навичок співпраці, засад толерантності шляхом визначення межі власної терпимості та поваги до прав і свобод інших людей;
- формування навичок стратегічного мислення, аналізу, вибору і презентації інформації або проблематики;
- опанування новими технологіями в професійній діяльності, сфері;
- зменшення чогось небажаного (проявів моделей соціально неприйнятної поведінки, стилю неефективного спілкування, особливостей реагування тощо);
- зміна стереотипів, поглядів на проблему, процес навчання, аби усвідомити його переваги та зрозуміти, що він може надавати наснагу та задоволення;
- підвищення здатності учасників щодо позитивного ставлення як до себе так і до інших людей;
- пошук ефективних шляхів розв'язання поставлених проблем завдяки об'єднанню в тренінговій роботі спеціалістів, які мають

різний фах; представників різних відомств, які впливають на розв'язання цих проблем;

– активізація громадськості щодо розв'язання актуальних проблем здоров'я та ін.;

– розвиток асертивної поведінки.

Наведемо правила, яких має дотримуватися кожний учасник на тренінгу з розвитку комунікативної культури, які забезпечують сприятливу атмосферу для навчання студентів-медиків у тренінговій групі. Основні з них цінування часу, ввічливість, позитивність, розмова від свого імені, добровільна активність, конфіденційність, правила „стоп”, „піднята рука”, зворотний зв'язок. Ці правила приймаються на початку тренінгу всіма учасниками групи, і потрібні для того, щоб кожний міг: працювати в комфортних умовах; отримувати інформацію самому і не заважати отримувати інформацію іншим у зручній для кожного спосіб; висловлювати відверто, без побоювань свої думки; дозволити собі спонтанні, попередньо не зважені вислови, що наблизатиме тренінг до реального життя; бути впевненим, що надану ним інформацію використають тільки в інтересах учасників.

Після завершення нашого експериментального тренінгу „*Комунікативна культура – основа для успішної професійної самореалізації*”, звичайно, не всі його результати осмислюються учасниками одразу. Однак, повною мірою ефект тренінгу з'ясовуватиметься пізніше, коли учасники застосовуватимуть набуті знання та зміни в практиці, повсякденному реальному житті.

Під час тренінгу нами широко використовуються методи, які спрямовані на стимуляцію взаємодії учасників, які об'єднуються під назвою інтерактивні техніки і забезпечують взаємодію та власну активність учасників під час динамічного навчального процесу. Проведення тренінгу відбувається за чітко визначеною структурою. Типова структура, мета та завдання тренінгу разом слугують основою для складання плану його проведення.

Під час тренінгу неодмінно виникає багато побічних тем для обговорення, і кожна з них виявляється більш чи менш привабливою для учасників. Проте їх опрацювання слугуватиме іншим цілям. Тим часом термін заняття спливатиме, і обов'язкові питання можуть залишитися не розглянутими. Тож саме завчасно складений план допоможе дотримуватися обраної теми та дістатися бажаної мети.

Підсумувати викладену інформацію щодо того, як розуміти тренінг та його атрибути, можна так.

Зауважимо, що тренінг з розвитку комунікативної культури майбутніх лікарів – це група, яка допомагає стати кожному її учаснику більш компетентним;

процес, під час якого учасники вступають у взаємодію; процес, у центрі якого є проблема та її розуміння учасниками групи, а не компетентність ведучого щодо зазначеної проблеми;

навчання, під час якого активність учасників вища, ніж активність ведучого; навчання, яке дає учасникам задоволення, активізує їх, стимулює інтерес до пізнання; навчання, результат якого досягається у взаємодії всіх учасників тренінгу;

відкриття учасниками в собі нових можливостей, відчуття того, що вони знають та вміють більше, ніж до цих пір думали про себе;

можливість відкриття інших людей, навчання через взаємодію з ними, розуміння того, на що здатні люди, від яких раніше не очікувалося нічого цікавого; можливість у безпечних, з одного боку, трохи штучних, а з іншого – наближених до реальності умовах взаємодії з іншими людьми досягти бажаних змін.

Таким чином, як підтвердили результати нашого дослідження, після завершення циклу таких тренінгів, спрямованих на розвиток комунікативної культури майбутніх лікарів, значно зросла інтенсивність навчання студентів - медиків, результат якого досягається завдяки власній активній роботі учасників під час тренінгів.

Список використаної літератури

1. Барановська Л. В. Навчання студентів професійного спілкування / Л. В. Барановська. – Біла церква: Білоцерківський держ. ун-т, 2002. – 255с. **2. Дубравська Д. М.** Основи психології / Д. М. Дубравська. – Львів: Світ, 2001. – 280 с. **3. Костриця Н.** Формування українського професійного мовлення у студентів вищих навчальних закладів економічної освіти України: автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 2002. – 16 с. **4. Леонтьев А. А.** Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии / А. А. Леонтьев / Избранные психологические труды / Российская академия образования. Моск. психолого-соц. ин-т. – М., 2001. – 231 с. **5. Момот В.** Формування професійно зорієнтованого мовлення у студентів технікумів і коледжів технічного профілю: автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – Київ, 2003. – 20 с. **6. Тоцька Н.** Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічних ВНЗ /з технологічних спеціальностей легкої промисловості/: автореф.дис... канд. пед. наук. – К., 2001. – 19 с. **7. Рудестам К.** Групповая психотерапия / К. Рудестам. – М., 1990. – 343 с. **8. Уваркіна О. В.** Професійно-педагогічна складова гуманітарної підготовки майбутніх лікарів / О. В. Уваркіна / Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. – К.: Вид.центр КНЛУ, НМАУ. – 2002. –Вип. 19. – С. 161-164.

Юсеф Ю. В. Використання професійно-орієнтованих тренінгів у процесі підвищення рівня комунікативної культури майбутніх лікарів

У статті висвітлено особливості формування комунікативної культури майбутніх лікарів засобами професійно-орієнтованих

комунікативних тренінгів. Проаналізовано зміст, форми, методи, інтерактивні технології, які забезпечують ефективну роботу тренінгових груп з проблеми формування комунікативної культури для майбутніх лікарів у вищих медичних закладах.

Ключові слова: комунікативний тренінг, професійно-орієнтований тренінг, тренінгові групи, форми, методи, інтерактивні технології.

Юсеф Ю. В. Использование профессионально-ориентированных тренингов в процессе повышения уровня коммуникативной культуры будущих врачей

В статье освещены особенности формирования коммуникативной культуры будущих врачей средствами профессионально ориентированных коммуникативных тренингов. Проанализировано содержание, формы, методы, интерактивные технологии, которые обеспечивают эффективную работу тренинговых групп по проблеме формирования коммуникативной культуры для будущих врачей в высших медицинских учреждениях.

Ключевые слова: коммуникативный тренинг, профессионально-ориентированный тренинг, тренинговые группы, формы, методы, интерактивные технологии.

Youssef Y. V. Use Professionally-Oriented Training in the Increase Communicative Culture of Future Physicians

The article highlights the features of communicative culture of the future doctors means professionally oriented communication training. Analyzed the content, forms, methods, interactive technologies that provide effective work groups, training on the issue of communicative culture for future physicians of medical institutions

Key words: communication training, vocational-oriented training, group training, forms, methods, interactive technology.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чернуха Н. М.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Авраменко Антоніна Іванівна – кандидат фармацевтичних наук, старший викладач кафедри фізичної і колоїдної хімії Запорізького державного медичного університету.

Анад Алі Шахейд – аспірант кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Бондаренко Тетяна Вікторівна – завідувач відділу навчальних лабораторій та комп'ютерних класів Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Давискіба Оксана Вікторівна – кандидат педагогічних наук, докторант Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Герлянд Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, докторант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Дідух Любов Іванівна – викладач іноземної мови кафедри іноземних мов та технічного перекладу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

Зюков Михайло Єгорович – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри вищої математики Полтавського національного технічного університету ім.Юрія Кондратюка.

Кадемія Майя Юхимівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Каплаушенко Андрій Григорович – доктор фармацевтичних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної і колоїдної хімії Запорізького державного медичного університету.

Кириленко Валерій Вадимович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Кириленко Неля Михайлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Корнєва Зоя Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».

Кравченко Валерій Іванович – кандидат технічних наук, доцент кафедри КІТ Донбаської державної машинобудівної академії.

Крошка Світлана Андріївна – викладач фізичного виховання ВП «Лисичанський педагогічний коледж».

Ляшенко Віталій Васильович – викладач фізичного виховання ВП «Лисичанський педагогічний коледж».

Кутєпова Людмила Михайлівна – кандидат педагогічних наук, докторант Центру інформаційних технологій Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Монастирна Галина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, докторант ЛНУ імені Тараса Шевченка.

Петренко Сергій Іванович – аспірант Сумського державного педагогічного університету ім А.С. Макаренка.

Погребняк Наталія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент Кримського юридичного інституту Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».

Пряхін Олег Романович – кандидат хімічних наук, доцент, декан фармацевтичного факультету заочної форми навчання Запорізького державного медичного університету.

Ростока Марина Львівна – аспірант, науковий співробітник лабораторії створення підручників для системи ПТО Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Слатвінська Олена Анатоліївна – кандидат біологічних наук, докторант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Тарнопольський Олег Борисович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедрою прикладної лінгвістики та методики навчання іноземних мов Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля.

Шахова Наталія Володимирівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Кримського юридичного інституту Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”.

Шевчук Олег Борисович – кандидат економічних наук, директор Інституту інформаційного суспільства.

Юсеф Юлія Володимирівна – викладач кафедри української мови та гуманітарних наук Луганського державного медичного університету.

Наукове видання

ВІСНИК

Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(педагогічні науки)

№ 20 (279) жовтень 2013

Відповідальний за випуск:

д. т. н., проф. О. С. Меняйленко

Здано до склад. 28.08.2012 р. Підп. до друку 27.09.2012 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 15,81. Наклад 200 прим. Зам. № 191.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642) 58-03-20.

e-mail: alma-mater@list.ru

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.